

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2013-2014

**Het voorrangsregime voor groene stroom van art. 16
van Hernieuwbare Energierichtlijn 2009/28/EC en zijn
toepassing in België.**

Masterproef van de opleiding

‘Master in de rechten’

Ingediend door

Lisa Borny

(Studentennummer: 00903253)

Promotor: Prof. Dr. Frederik Vandendriessche
Commissaris: Wouter Geldhof

WOORD VOORAF

Graag had ik van de gelegenheid gebruik willen maken om een oprecht woord van dank te richten aan een aantal personen die op een of andere manier betrokken zijn geweest bij de verwezenlijking van deze masterproef.

Vooreerst wil ik mijn commissaris, Wouter Geldhof, bedanken voor zijn kritische reflectie en tips gedurende het voorbije academiejaar.

In het bijzonder wens ik ook Rudy Mylle, Afdelingshoofd Netwerkbeheer Eandis, te bedanken die mij niet alleen geïnspireerd heeft om deze masterproef te schrijven, maar bij wie ik ook altijd terecht kon met mijn vele vragen. Geen enkele moeite is hem teveel geweest. Zonder zijn hulp was de realisatie van deze masterproef niet mogelijk geweest.

Voorts gaat mijn oprechte dank ook uit naar Ian De Ruyver (Bedrijfsjurist Eandis), Julie Nelen (Bedrijfsjuriste Eandis), Helena Boons (Juridisch Adviseur Ores), Benoit Houssard (Hoofd Technisch Departement Ores), Christophe Courcelle (Regulatory Affairs Ores), en Tom Desmet (Key Account Manager Elia) wiens raadgevingen en adviezen allen een grote hulp zijn geweest. Hun inzicht en deskundige kennis hebben een duidelijke meerwaarde betekend.

Verder wil ik ook mijn vriend bedanken voor de steun, interesse, hulp en suggesties, en om altijd een luisterend oor te willen bieden op momenten dat ik het moeilijk had.

Last but not least wil ik mijn ouders bedanken voor het uittrekken van de nodige tijd om mijn masterproef na te lezen op spel- en tikfouten, maar vooral voor de onvoorwaardelijke steun en geloof in mij zodat ik al die jaren heb kunnen studeren.

Lisa Borny, mei 2014

INHOUDSOPGAVE

<u>WOORD VOORAF</u>	2
----------------------------------	----------

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	3
-----------------------------------	----------

<u>INLEIDING</u>	7
-------------------------------	----------

TITEL I. RICHTLIJN 2009/28/EC: DE RICHTLIJN HERNIEUWBARE ENERGIEBRONNEN VAN 23 APRIL 2009	9
--	----------

Hoofdstuk I. Het concept ‘Hernieuwbare Energie’	9
1. Het begrip “Hernieuwbare Energiebronnen”	9
1.1. Op Europees niveau	9
1.2. Op nationaal niveau.....	11
2. Conclusie	12

Hoofdstuk II. Totstandkoming van de Richtlijn	13
1. Achtergrond en ratio	13
1.1. De Strategie Europa 2020.....	14
1.1.1. De 20/20/20 klimaat- en energiedoelstellingen	14
1.1.2. De “EU Climate and Energy Package”	16
1.2. Het Kyoto-protocol	18
2. Conclusie	20

TITEL II. ART. 16 VAN DE RICHTLIJN HERNIEUWBARE ENERGIEBRONNEN EN HET VOORRANGSREGIME VOOR GROENE STROOM	21
---	-----------

Hoofdstuk I. Inleiding	21
1. Achtergrond.....	21
2. Conclusie	24

Hoofdstuk II. Het concept ‘Groene stroom’	25
1. Het begrip groene stroom	25
2. Belang van groene stroom.....	27
3. Het gebruik van groene stroom: uitdagingen	29
3.1. Duurder dan grijze stroom.....	29
3.2. Vergunningen.....	30
3.2.1. Het gebrek aan coördinatie	30
3.2.2. Het NIMBY en BANANA fenomeen.....	31
3.3. Netinfrastructuur	33
4. Conclusie	34

Hoofdstuk III. De ontwikkeling van infrastructuur voor elektriciteit (art. 16, lid 1 en lid 3 t.e.m. 6).	36
1. Infrastructuurontwikkeling.....	36
2. De verdeling van de kosten voor technische aanpassingen aan het net	38

3. Conclusie	42
Hoofdstuk IV. Beheer van het elektriciteitsnetwerk (art. 16 leden 2, 7 en 8).....	43
1. Gegarandeerde transmissie en distributie.....	43
2. Priority access vs. guaranteed access.....	43
2.1. Twee toegangsregimes	44
2.2. Toegang vs. aansluiting	46
2.2.1. Noties toegang en aansluiting	46
2.2.2. Een prioritaire of gegarandeerde aansluiting?	47
2.3. Een discriminatoire nettoegang en zijn rechtvaardiging.....	49
2.3.1. De regel: Het principe van “Third Party Access (TPA)”	49
2.3.2. Uitzondering op de regel: priority en guaranteed access	50
2.3.3. Beperkingen op de uitzondering	51
2.4. Groene gas	51
2.5. Juridische systemen	53
2.5.1. Duitsland	53
2.5.2. Denemarken.....	53
2.5.3. Litouwen.....	53
3. Priority dispatch	54
3.1. Het minimaliseren van belemmeringen voor groene stroom	56
3.2. Volgorde van afschakeling	57
3.3. Hybride centrales	60
3.4. Juridische systemen	61
3.4.1. Groot-Brittannië.....	61
3.4.2. Ierland	61
4. Draagwijdte van het voorrangregime voor groene stroom.....	62
5. Het voorrangregime voor groene stroom: een samenhangend geheel	65
6. Transmissie- en distributiekosten.....	65
7. Conclusie	67
 TITEL III. HET VOORRANGSREGIME VOOR GROENE STROOM EN ZIJN IMPLEMENTATIE IN BELGIË.....	 69
Hoofdstuk I. Bevoegdheidsverdeling	69
1. Bevoegdheid gewesten	69
2. Bevoegdheid federale overheid	70
3. Conclusie	71
 Hoofdstuk II. Het federaal regime	71
1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?	71
2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang	72
3. Voorrang bij de dispatching van elektriciteitsopwekkinginstallaties.....	73
 Hoofdstuk III. Het Vlaams Gewest	76
1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?	76
2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang	78
3. Een gewaarborgde aansluiting?	79
 Hoofdstuk IV. Het Waals Gewest.....	79
1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?	79
1.1. De huidige Waalse regelgeving	79
1.2. De toekomstige Waalse wetgeving.....	81
2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang	84
2.1. De huidige Waalse regelgeving	84
2.2. De toekomstige Waalse wetgeving.....	85

3. Een gewaarborgde aansluiting?	86
3.1. De huidige Waalse regelgeving	86
3.2. De toekomstige Waalse wetgeving	87
Hoofdstuk V. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	89
1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?	89
2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang	90
Hoofdstuk VI. Conclusie	91
1. Voorrang bij de dispatching van elektriciteitsopwekkinginstallaties	91
2. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?	92
3. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang	94
4. Een gewaarborgde aansluiting?	94
Hoofdstuk VII. Arresten inzake injectietarieven	95
1. Inleiding	95
2. De mogelijkheid tot vrijstelling of afschaffing van injectietarieven	97
3. De vrijstelling van injectietarieven: een vorm van priority access?	99
4. Case study: Is de beslissing tot het vernietigen van die vrijstelling een inbreuk op het principe van priority access?	100
4.1. Brussel 6 februari 2013	100
4.1.1. Achtergrond	100
4.1.2. Het arrest	101
4.2. GwH 12 juli 2012	105
4.2.1. Achtergrond	105
4.2.2. Het arrest	107
5. Conclusie	108
TITEL IV. OVERIGE STEUNMAATREGELEN VOOR GROENE STROOM	113
Hoofdstuk I. Europese Unie	113
1. Inleiding	113
2. Feed-in tarieven	114
3. Conclusie	115
Hoofdstuk II. Vlaams Gewest	115
1. Beperking aansluitingskosten groene stroom	115
1.1. Het principe	115
1.2. Beperking	116
1.3. Ter illustratie	117
1.4. Wetswijziging voor windenergieprojecten	118
1.5. Voorstel voor een tweede wetswijziging	119
2. Beperking aansluitingskosten WKK	121
3. Een systeem van groenestroomcertificaten en minimumsteun	122
3.1. Inleiding	122
3.2. Het groenestroomcertificatensysteem	123
3.2.1. Toepassingsgebied <i>ratione materia</i>	124
3.2.2. Toepassingsgebied <i>ratione temporis</i>	124
3.3. De minimumsteun	125
3.3.1. De aankoopverplichting van de netbeheerders	125
3.3.2. De hoeveelheid	126
4. Conclusie	127

TITEL V. CONFLICTEN MET EEN EFFICIËNT ENERGIEBELEID 129

Hoofdstuk I. Is een flexibele toegang tot het net compatibel met het voorrangsregime voor groene stroom? 129

1. Achtergrond.....	129
2. Het Vlaams Gewest.....	132
3. Het Waals Gewest.....	135
3.1. De huidige Waalse regelgeving	135
3.2. De toekomstige Waalse regelgeving	137
4. Het federaal regime.....	138
5. Conclusie.....	139

Hoofdstuk II. Steun aan gascentrales: een raadzaam initiatief? 142

1. De onrendabiliteit van gascentrales	142
2. Het belang van gascentrales	143
3. Reeds genomen initiatieven: Het “Plan Wathélet”	144
3.1. Steun aan STEG productie-eenheden	145
3.2. Kritiek.....	146
4. Alternatieven.....	148
5. Conclusie.....	149

TITEL VI. SLOTBESCHOUWINGEN 150

BIJLAGES 154

BIJLAGE A	154
BIJLAGE B	158

BIBLIOGRAFIE..... 166

1. Wetgeving.....	166
2. Rechtspraak.....	170
3. Rechtsleer	170
3.1. Bijdragen in tijdschriften	170
3.2. Verzamelwerken en reeksen.....	171
3.3. Boeken	172
4. Krantenartikels	172
5. Onlinebronnen	173
6. Websites.....	174

INLEIDING

1. “Hernieuwbare energie” is een *hot topic*. De toenemende afhankelijkheid van Europa aan fossiele brandstoffen en de daarmee gepaard gaande uitstoot aan broeikasgassen hebben een onomkeerbaar effect op de klimaatverandering. Het gebruik van hernieuwbare energie kan hier grotendeels een antwoord op bieden.

2. In 2007 heeft de Europese Unie zich het ambitieuze doel gesteld om tegen 2020 te komen tot een aandeel van 20% hernieuwbare energie in de totale energie-mix van de Europese Unie, en een aandeel van 10% hernieuwbare energie in de finale energieconsumptie in de transportsector. Het is in deze context dat de Hernieuwbare Energierichtlijn tot stand is gekomen¹. De doelstelling inzake het realiseren van 20% hernieuwbare energie tegen 2020 in het bruto-eindverbruik van energie in de EU, maakt deel uit van de Strategie Europa 2020, en geeft uiting aan het duurzaam karakter van het energiebeleid dat op Europees niveau gevoerd wordt.

3. In deze bijdrage ligt de focus vooral op het voorrangsregime voor groene stroom. Zij zit vervat in art. 16 van de Hernieuwbare Energierichtlijn, en is ongetwijfeld van groot belang voor het behalen van de doelstelling inzake het realiseren van 20% hernieuwbare energie tegen 2020 in de energie-mix van de EU. Het voorrangsregime voor groene stroom houdt in dat de lidstaten drie categorieën van maatregelen m.b.t. de toegang tot het net voor groene stroom moeten implementeren: gegarandeerde transmissie en distributie; voorrang inzake toegang tot het net en gewaarborgde toegang; en voorrang bij dispatching. Een stabiel hernieuwbaar energiebeleid is immers allesbepalend wil men het gebruik van hernieuwbare energiebronnen stimuleren. Dit betekent bijgevolg ook dat producenten van groene stroom er zeker van moeten zijn dat zij zullen mogen produceren en dat zij de geproduceerde energie zullen mogen injecteren en transporteren op het net waarop de productie-installaties werden aangesloten.

¹ Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

4. Het voorrangregime voor groene stroom is een onderwerp waar nog niet zoveel inkt over gevloeid is. Daarom is het zeker bij dit onderzoek van belang om terug te gaan naar de basis. In TITEL I. poog ik daarom wat meer te weten te komen over het concept hernieuwbare energie en de totstandkoming van de Hernieuwbare Energierichtlijn. Vervolgens tracht ik in TITEL II. het voorrangregime voor groene stroom zoals vervat in art. 16 uiteen te zetten. Alhoewel er op het eerste zicht duidelijke regels zijn, zal doorheen de tekst duidelijk worden dat het voorrangregime op verscheidene manieren geïnterpreteerd kan worden. Deze masterproef is dus zeker niet de enige waarheid. Over het voorrangregime en zijn toepassing in België valt er heel wat te vertellen: vooral het onderscheid dat gemaakt moet worden tussen de begrippen “toegang” en “aansluiting” is belangrijk (zie TITEL III.). TITEL IV. schenkt aandacht aan nog enkele andere bestaande steunmaatregelen voor groene stroom. Hierbij probeer ik na te gaan of feed-in tarieven en het Vlaams systeem van groenestroomcertificaten en de minimumsteun het voorrangregime voor groene stroom reflecteren. In TITEL V. dat handelt over conflicten met een efficiënt energiebeleid, tracht ik na te gaan of het concept van flexibele nettoegang compatibel is met het voorrangregime, en of steun aan gascentrales als een raadzaam initiatief beschouwd kan worden. Tot slot volgt in TITEL VI. een algemeen besluit.

TITEL I. RICHTLIJN 2009/28/EC: DE RICHTLIJN HERNIEUWBARE ENERGIEBRONNEN VAN 23 APRIL 2009

Hoofdstuk I. Het concept ‘Hernieuwbare Energie’

1. Het begrip “Hernieuwbare Energiebronnen”

5. Ondanks het feit dat de meeste mensen wel een vrij goed idee hebben van wat bedoeld wordt met het begrip “hernieuwbare energie”, is de exacte betekenis ervan toch niet zo vanzelfsprekend als op het eerste zicht lijkt. De notie “hernieuwbare energie” reflecteert immers geen enkelvoudig, afzonderlijk fysiek fenomeen, maar eerder een grote verscheidenheid aan energiebronnen of systemen².

6. Het spreekt voor zich dat hernieuwbare energie afkomstig is uit hernieuwbare energiebronnen. Een definitie van dat laatste vinden we terug in de Richtlijn 2009/28/EC van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG (hierna Hernieuwbare Energierichtlijn) zelf. Tevens kunnen we op nationaal niveau, meer bepaald in art. 1.1.3., 65° van het Vlaams Energiedecreet, in art. 2, 4° van decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, en in art. 2, 4° van de federale Elektriciteitswet, een definitie van het begrip “hernieuwbare energiebronnen” waarnemen. Deze definities zullen hieronder onder de loep worden genomen.

1.1. Op Europees niveau

7. De Hernieuwbare Energierichtlijn van 23 april 2009 omschrijft het begrip “energie uit hernieuwbare bronnen” als “*energie uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen, namelijk: wind, zon, aerothermische, geothermische, hydrothermische energie en*

² N. LADEFOGED, “Definitions of renewable energy” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 27.

energie uit de oceanen, waterkracht, biomassa, stortgas, gas van rioolzuiveringsinstallaties en biogassen”³. De begrippen “stortgas”, “gas van rioolzuiveringsinstallaties” en “biogassen” worden in de Hernieuwbare Energierichtlijn niet nader gedefinieerd. Dit in tegenstelling tot de begrippen “aerothermische, geothermische, -en hydrothermische energie”, “biomassa”, “vloeibare biomassa”, en “biobrandstof”⁴.

8. De definitie die we terugvinden in de Hernieuwbare Energierichtlijn hanteert aldus een lijst met een opsomming van alle hernieuwbare energiebronnen. Het betreft een limitatieve opsomming⁵. Opdat er sprake zou zijn van een hernieuwbare energiebron dient er dus bij de energieopwekking toepassing gemaakt te worden van biomassa, de zon, water, wind, afvalstoffen, geothermie, golven of getijden, of vliegers⁶. Zo worden windmolens bijvoorbeeld gebruikt om windkracht om te zetten in elektriciteit en maakt men bij zonnepanelen gebruik van zonne-energie. Het valt echter te betreuren dat -gelet op de limitatieve opsomming- een nieuwe energiebron die zowel hernieuwbaar als niet-fossiel is, niet als een hernieuwbare energiebron gekwalificeerd zal kunnen worden, tenzij het een variant is van een reeds in de definitie opgesomde energievorm⁷.

9. Ook moet opgemerkt worden dat we uit de hierboven opgesomde definitie kunnen afleiden dat de biologisch afbreekbare fractie van industrieel en huishoudelijk afval als een hernieuwbare energiebron moet worden beschouwd⁸. Bovendien bepaalt art. 5, lid 3 van de Hernieuwbare Energierichtlijn, die betrekking heeft op de berekening van

³ Art. 1, a) Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

⁴ Art. 2 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

⁵ N. LADEFOGED, “Definitions of renewable energy” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 31.

⁶ F. VANDENDRIESCHE, L. VEUCHELEN, W. GELDHOF en T. VAN DER STRAETEN, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 4.

⁷ N. LADEFOGED, “Definitions of renewable energy” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 31.

⁸ Art. 2, e) Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen, dat in installaties die zowel hernieuwbare als conventionele bronnen als brandstof gebruiken, de hoeveelheid elektriciteit die uit hernieuwbare energiebronnen is geproduceerd in rekening wordt gebracht. Hieruit kunnen we afleiden dat ondanks het feit dat bovenstaande definitie een limitatieve opsomming van hernieuwbare energiebronnen weergeeft, de in hybride centrales geproduceerde elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen ook aan de lijst kan worden toegevoegd⁹.

10. Om de continuïteit met de bestaande regelgeving te garanderen, is deze definitie afgeleid uit een gelijkaardige definitie die we terugvinden in Richtlijn 2001/77/EG van 27 september 2001 betreffende de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt (hierna *Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn*), onder dewelke als hernieuwbare energiebronnen worden beschouwd: *“hernieuwbare niet-fossiele energiebronnen (wind, zonne-energie, aardwarmte, golfenergie, getijdenenergie, waterkracht, biomassa, stortgas, rioolwaterzuiveringsgas en biogas)”*¹⁰.

11. De meest opvallende verschillen zijn de toevoeging in de *Hernieuwbare Energierichtlijn* van de woorden “aerothermische” en “hydrothermische” energie, en de vervanging van de begrippen “golfenergie” en “getijdenenergie” door “energie uit de oceanen”.

1.2. Op nationaal niveau

12. Volgens art. 2, 4° van de federale Elektriciteitswet worden als hernieuwbare energiebronnen beschouwd *“de hernieuwbare niet-fossiele energiebronnen (wind, zon, geothermische warmte, golfslag, getij, waterkracht, biomassa, stortgas, gas van afvalwaterzuiveringsinstallaties en biogassen)”*. In art. 1.1.3., 65° Vlaams Energiedecreet vinden we een gelijkaardige definitie terug. *Hernieuwbare energiebronnen* wordt er immers omschreven als: *“niet- fossiele en niet- nucleaire*

⁹ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 308.

¹⁰ Art. 2, a) Richtlijn 2001/77/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2001 betreffende de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt, *Pb. L.* 27 oktober 2001, afl. 283/33.

energiebronnen, met name wind, zon, aerothermische, geothermische, hydrothermische energie en energie uit de oceanen, waterkracht, biomassa, stortgas, gas van rioolwaterzuiveringsinstallaties en biogas". Art. 2, 4° van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt omschrijft hernieuwbare energiebronnen als *"alle andere energiebronnen dan fossiele brandstoffen en kernsplijting, waarvan het toekomstige gebruik niet beperkt wordt door het verbruik daarvan, inzonderheid hydraulische energie, windenergie, zonne-energie, geothermische energie, biogas, organische producten en afvalstoffen van de land- en bosbouw, en het biologisch afbreekbare organische gedeelte van afvalstoffen"*. In de Brusselse regelgeving wordt het begrip "hernieuwbare energiebronnen" niet gedefinieerd.

2. Conclusie

13. Over het algemeen kan iedereen zich wel iets voorstellen bij de term hernieuwbare energie. Een exacte omschrijving van het begrip blijkt echter toch niet zo vanzelfsprekend te zijn. De Europese wetgever heeft er uiteindelijk voor geopteerd om het begrip "hernieuwbare energiebronnen" te omschrijven aan de hand van een lijst met een limitatieve opsomming van alle in aanmerking komende hernieuwbare energiebronnen¹¹. Dit brengt met zich mee dat een nieuwe energiebron die zowel hernieuwbaar als niet-fossiel is, niet als een hernieuwbare energiebron gekwalificeerd zal kunnen worden, tenzij het een variant is van een reeds in de definitie opgesomde energievorm¹². Wel kunnen we uit art. 5, lid 3, en art. 2, e) Hernieuwbare Energierichtlijn afleiden dat de in een hybride centrale geproduceerde energie uit hernieuwbare energiebronnen wel onder de door de richtlijn gehanteerde definitie van "hernieuwbare energiebronnen" valt¹³.

14. De Belgische wetgever heeft er klaarblijkelijk voor geopteerd om het begrip "hernieuwbare energiebronnen", dat op Europees niveau wordt gehanteerd, zich

¹¹ N. LADEFOGED, "Definitions of renewable energy" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 31.

¹² N. LADEFOGED, "Definitions of renewable energy" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 31.

¹³ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 308.

grotendeels toe te eigenen. Het Vlaams Energiedecreet neemt exact dezelfde omschrijving van het begrip “hernieuwbare energiebronnen” over. Op zijn beurt vinden we in de federale Elektriciteitswet een gelijkaardige definitie terug. Toch valt het te betreuren dat het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt een enigszins beperktere definitie hanteert. Opdat de omschrijving van hernieuwbare energiebronnen die we hier terugvinden volledig in overeenstemming zou zijn met de Hernieuwbare Energierichtlijn, dient de wetgever immers de begrippen “energie uit de oceanen”, “stortgas”, “gas van rioolwaterzuiveringsinstallaties”, en “aerothermische en hydrothermische energie” aan zijn omschrijving toe te voegen.

Hoofdstuk II. Totstandkoming van de Richtlijn

1. Achtergrond en ratio

15. De voorbije jaren was men de mening toebedeeld dat het bestaande wettelijk kader op Europees niveau ontoereikend was om het gebruik van hernieuwbare energiebronnen verder aan te moedigen¹⁴. Voornamelijk met het uitvaardigen van de Hernieuwbare Energierichtlijn is hier verandering in gekomen.

16. De Hernieuwbare Energierichtlijn is er natuurlijk niet zomaar gekomen. Zij maakt deel uit van de zogenaamde “EU climate and energy package”. De “EU climate and energy package” bevat een reeks maatregelen die er voor moeten zorgen dat de, door de Strategie Europa 2020 gelanceerde 20/20/20 klimaat- en energiedoelstellingen, gehaald worden¹⁵. Daarenboven wil het Europees Parlement en de Europese Unie met de Hernieuwbare Energierichtlijn de broeikasgasemissies doen dalen om op die manier te kunnen voldoen aan de eisen die door het Kyoto-protocol gesteld worden¹⁶.

¹⁴ N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 95.

¹⁵ B. DELVAUX en F. DEWAELE, “Van windstilte tot zonnestorm: een overzicht van tien jaar Vlaams groenestroombeleid” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 344.

¹⁶ Overweging 1 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

1.1. De Strategie Europa 2020

17. Op 3 maart 2010, lanceerde de Europese Commissie aan de hand van een mededeling zijn tienjarenplan ‘Europa 2020’¹⁷. Zoals de titel van de mededeling doet vermoeden, betreft het een strategie waarmee Europa tegen 2020 hoopt een duurzame, slimme en inclusieve groei te genereren. In juni 2010 heeft deze strategie zijn goedkeuring verkregen van de Europese Raad¹⁸.

18. Met Europa 2020 laat Europa duidelijk blijken dat de klimaatverandering één van de grootste uitdagen van de 21ste eeuw vormt. Volgens het plan moet immers, naast het aanpakken van de economische crisis, niet alleen ruimte gecreëerd worden voor een slimme en inclusieve groei, maar ook voor een duurzame groei¹⁹. Met die duurzame groei tracht Europa tegen 2020 te streven naar een koolstofarme, groenere, concurrerende economie waar hulpbronnen efficiënt worden ingezet²⁰. Om deze doelstelling van groene economische groei te bereiken, stelt de strategie met de zogenaamde 20/20/20 doelstellingen enkele streefcijfers vast.

1.1.1. De 20/20/20 klimaat- en energiedoelstellingen

19. Europa heeft zich tot doel gesteld om tegen 2020 drie doelstellingen te bereiken. Met deze zogenaamde 20/20/20 doelstellingen komt het duurzaam karakter van het energiebeleid dat op Europees niveau gevoerd wordt, tot uiting²¹:

- Tegen 2020 moet 20% minder broeikasgasuitstoot waarneembaar zijn in vergelijking met de uitstoot die er was in 1990.
- Het aandeel hernieuwbare energie in de energie-mix van de Europese Unie moet 20% bedragen. Dit cijfer is echter niet nieuw en vinden we reeds terug in

¹⁷ “De strategie Europa 2020”, www.eutrio.be/files/bveu/media/documents/De_strategie_Europa_2020.pdf.

¹⁸ “De strategie Europa 2020”, www.eutrio.be/files/bveu/media/documents/De_strategie_Europa_2020.pdf.

¹⁹ “De strategie Europa 2020”, www.eutrio.be/files/bveu/media/documents/De_strategie_Europa_2020.pdf.

²⁰ “De strategie Europa 2020”, www.eutrio.be/files/bveu/media/documents/De_strategie_Europa_2020.pdf.

²¹ Mededeling van de Comm. van 3 maart 2010 – Strategie 2020. Een strategie voor duurzame, en inclusieve groei, COM(2010) 2020 def.

de Routekaart voor hernieuwbare energie. Deze routekaart dateert van 10 januari 2007 en bevat de langetermijnvisie voor hernieuwbare energiebronnen van de Europese Commissie²².

- Er dient een energiebesparing van 20% te worden bereikt, onder meer door middel van energie-efficiëntie.

20. Elke Europese doelstelling opgenomen in de Strategie 2020, en dus ook de 20/20/20 doelstellingen, moet voor elke lidstaat en in overleg met de Commissie worden vertaald in bindende nationale doelstellingen²³. Een mogelijkheid zou zijn om iedere lidstaat bijvoorbeeld te verplichten dat hun energie-mix moet bestaan uit 20% hernieuwbare energie tegen 2020. Echter, de nationale doelen zijn verschillend voor elke lidstaat en worden bepaald in functie van de startpositie van elk land²⁴. Sommige landen hebben immers al meer dan 20% hernieuwbare energie in hun energie-mix. Een percentage van 20% opleggen, zou betekenen dat zij hun percentage zouden mogen afbouwen.

21. Ook met de financiële draagkracht van een land moet worden rekening gehouden²⁵. Als twee lidstaten dezelfde mogelijkheid zouden hebben om hernieuwbare energie op te wekken, dan zal dit voor de financieel sterkere lidstaat veel makkelijker zijn dan voor een lidstaat die in een diepe economische crisis verkeerd. De Strategie Europa 2020 moet dus worden toegepast, rekening houdend met de bijzondere situatie van elke lidstaat.

²² Mededeling van de Comm. aan het Europees Parlement en de Raad van 10 januari 2007 - Routekaart voor hernieuwbare energie. Hernieuwbare energiebronnen in de 21ste eeuw: een duurzamere toekomst opbouwen, COM(2006) 848 def.

²³ Mededeling van de Comm. van 3 maart 2010 – Strategie 2020. Een strategie voor duurzame, en inclusieve groei, COM(2010) 2020 def.

²⁴ Europa Nu, “EU 2020- strategie”, http://www.europa-nu.nl/id/vicyffri83lm/eu_2020_strategie.

²⁵ Mededeling van de Comm. van 3 maart 2010 – Strategie 2020. Een strategie voor duurzame, en inclusieve groei, COM(2010) 2020 def.

1.1.2. De “EU Climate and Energy Package”

22. Het klimaat- en energiepakket, goedgekeurd door de Raad op 6 april 2009, bestaat uit aanvullende wetgeving die beoogt de 20/20/20 doelstellingen te realiseren²⁶. De Hernieuwbare Energierichtlijn maakt deel uit van dit pakket. Zij beoogt de 20/20/20 doelstelling, inzake het realiseren van 20% hernieuwbare energie tegen 2020 in het bruto-eindverbruik van energie in de EU, te verwezenlijken²⁷. De lidstaten zijn dan ook verplicht om de nodige maatregelen te nemen om deze doelstelling te bereiken.

23. Om dit te realiseren voorziet de Hernieuwbare Energierichtlijn, net zoals in de Strategie 2020, in bindende nationale doelstellingen die het totale aandeel van energie uit hernieuwbare energiebronnen voor 2020 vastleggen, rekening houdend met het potentieel van energie uit hernieuwbare bronnen en de energiemix van de lidstaten²⁸. Met het hanteren van bindende doelstellingen tracht Europa het risico voor investeerders te beperken en het onderzoek naar nieuwe technologieën om energie op te wekken uit hernieuwbare energiebronnen te bevorderen²⁹. Ook wil zij door het hanteren van bindende doelstellingen komaf maken met de situatie die de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn met zich heeft meegebracht. De Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn probeerde immers een stijging in het gebruik van hernieuwbare energiebronnen te bekomen via de oplegging aan de lidstaten van indicatieve doelstellingen³⁰. De afwezigheid van bindende doelstellingen heeft echter een situatie

²⁶ B. DELVAUX en F. DEWAELE, “Van windstilte tot zonnestorm: een overzicht van tien jaar Vlaams groenestroombeleid” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 344.

²⁷ M. SCHÖPE, “The effectiveness of different support schemes in a single energy market” in C. JONES (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 178.

²⁸ Overweging 14 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

²⁹ B. DELVAUX en F. DEWAELE, “Van windstilte tot zonnestorm: een overzicht van tien jaar Vlaams groenestroombeleid” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 350.

³⁰ N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 96.

gecreëerd waarin slechts enkele lidstaten deze doelstellingen hebben bereikt, en andere nog steeds ver achterop hinken³¹.

24. Opgemerkt dient ook te worden dat daar waar de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn nog stelde dat de bindende nationale doelstellingen zich beperken tot groene stroom, er in de Hernieuwbare Energierichtlijn opgenomen is dat de doelstellingen betrekking hebben op het totale aandeel van energie uit hernieuwbare energiebronnen in het bruto-eindverbruik van energie en voor het aandeel van energie uit hernieuwbare energiebronnen in het vervoer³².

25. Concreet legt de Hernieuwbare Energierichtlijn nieuwe objectieven op aan België inzake hernieuwbare energie:

- Een bindende doelstelling van 13% hernieuwbare energie in de finale energieconsumptie in 2020³³.
- Een bindende doelstelling voor elke lidstaat van 10% hernieuwbare energie in de finale energieconsumptie in de transportsector³⁴.

26. Deze doelstellingen zijn zeer ambitieus. In België bedroeg het aandeel hernieuwbare energie in de totale energie-mix in 2012 slechts 6,8%³⁵. Echter, van het begin af aan was duidelijk dat België tot één van de landen behoorde die externe hulp zou nodig hebben³⁶. Toch is het behalen van deze bindende doelstellingen tegen 2020 zonder hulp, maar mits de juiste investeringen niet onoverkomelijk³⁷. Dit is een

³¹ N. AHNER, "Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC" in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 93.

³² B. DELVAUX en F. DEWAELE, "Van windstilte tot zonnestorm: een overzicht van tien jaar Vlaams groenestroombeleid" in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 345.

³³ Bijlage 1, deel A Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

³⁴ Art. 3, lid 4 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

³⁵ "België hinkt achterop op vlak van hernieuwbare energie", *Het Laatste Nieuws* 10 maart 2014.

³⁶ M. NEWBERRY en S. GOLDBERG (eds.), *EER – the European Energy Handbook 2012*, 2012, 52.

³⁷ Zo heeft de studie onthaalcapaciteit aangegeven dat de doelstellingen inzake productie van hernieuwbare energie en kwalitatieve WKK in Vlaanderen tegen 2020 haalbaar zijn, maar dat de kost voor de realisatie ervan sterk kan verschillen in functie van het beleid dat gevoerd wordt met betrekking tot de aansluitingen en de netuitbreidingen en -versterkingen.

belangrijke vaststelling, want op 22 januari 2014 heeft de Europese Commissie haar klimaat- en energiepakket post-2020 bekendgemaakt³⁸. Deze nieuwe klimaatvisie gaat uit van dezelfde uitgangspunten als de huidige 20/20/20 doelstellingen, en bepaalt dat het aandeel van hernieuwbare energie in de Europese energiemix moet stijgen in 2030 tot 27%. Dit is volgens de Europese Commissie nodig om verdere investeringen in de sector aan te moedigen³⁹.

1.2. Het Kyoto-protocol

27. Het Kyoto-protocol is opgesteld in 1997 in Kyoto, en is uiteindelijk in werking getreden op 16 februari 2005⁴⁰. Zij is tot stand gekomen nadat in de jaren '90 het besef groeide dat de klimaatverandering ernstige gevolgen kan teweeg brengen voor het milieu, en voor zij die hierin moeten leven⁴¹. Met het Kyoto-protocol engageerde de Europese Unie -toen bestaande uit 15 landen- zich begin 2002 om zijn broeikasgasemissies te doen dalen⁴². Ook Rusland, Australië, en nog enkele andere industrielanden zijn uiteindelijk tot het protocol toegetreden⁴³. De bepalingen in het Kyoto-protocol betreffen bindende afspraken tussen de verscheidene deelnemende partijen⁴⁴. Op het eerste zicht lijkt het protocol dus een doeltreffend instrument om eindelijk iets te doen aan de stijgende broeikasgasemissies. Het valt echter te betreuren dat grote vervuilers zoals de VS, India en China niet mee in dit akkoord zijn gestapt. Voor hen gelden er dus geen bindende klimaatafspraken, en dit terwijl Australië en Europa “slechts” 15% van de totale broeikasgasemissies uitstoten⁴⁵. Daarnaast verschillen de reductiepercentages die door het Kyoto-protocol worden opgelegd van land tot land. Zo moet Europa zijn uitstoot verminderen met 8%⁴⁶. Dit zou voor België uiteindelijk een vermindering van 7,5% gaan betekenen⁴⁷.

³⁸ “Europese klimaatvisie 2030: reacties”, 22 januari 2014, http://www.belga.be/home/?no_cache=1.

³⁹ “Europese klimaatvisie 2030: reacties”, 22 januari 2014, http://www.belga.be/home/?no_cache=1.

⁴⁰ Protocol van Kyoto van 11 december 1997, BS 26 september 2002.

⁴¹ “Kyoto-protocol”, <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kyoto-protocol>.

⁴² “Kyoto-protocol”, <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kyoto-protocol>.

⁴³ “Kyoto-protocol”, <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kyoto-protocol>.

⁴⁴ Protocol van Kyoto van 11 december 1997, BS 26 september 2002.

⁴⁵ E. PRUVOOST en E. BELSACK, “Kyoto-protocol verlengd tot eind 2020”, *Het Laatste Nieuws* 8 december 2012, <http://www.hln.be/hln/nl/2764/milieu/article/detail/1545973/2012/12/08/Kyoto-protocol-verlengd-tot-eind-2020.dhtml>.

⁴⁶ Protocol van Kyoto van 11 december 1997, BS 26 september 2002.

⁴⁷ Protocol van Kyoto van 11 december 1997, BS 26 september 2002.

28. Met de invoering van de Hernieuwbare Energierichtlijn heeft Europa dan ook alles in het werk willen stellen, om te kunnen voldoen aan de vereisten gesteld door het Kyoto-protocol waarvan zij verdragsluitende partij is. In het verlengde hiervan, beoogt de Hernieuwbare Energierichtlijn een vermindering van het Europees energieverbruik en een toename van energiegebruik uit hernieuwbare energiebronnen, dit parallel met energiebesparing en een omvangrijkere energie-efficiëntie⁴⁸. Deze doelstellingen, die door de richtlijn werden omgezet in een pakket maatregelen, zijn van groot belang om de broeikasgasemissies te doen dalen en aldus te voldoen aan de verplichtingen, die het Kyoto-protocol, Europa heeft opgelegd⁴⁹.

29. In 2012, op de jaarlijkse klimaatconferentie van de Verenigde Naties, die in Doha plaatsvond op aansporen van de Europese Unie, moest door de deelnemende verdragspartijen worden beslist welk gevolg men ging geven aan het Kyoto-protocol⁵⁰. Het protocol zou nl. eind 2012 aflopen. Uiteindelijk heeft men een resolutie aangenomen waarin beslist werd om het Kyoto-protocol te verlengen, en om de broeikasgasemissies verder te doen dalen met 30 procent tegen 2020. In 2020 zou dan een nieuw klimaatverdrag op poten worden gezet waarvan ook landen zoals China en Brazilië deel uit moeten maken.

30. Met Kyoto II is er toch enige vooruitgang zichtbaar. Desondanks valt te betreuren dat nog niet alle landen bereid zijn om zich te engageren tot bindende klimaatdoelstellingen⁵¹. Europa hoopte nochtans om in Doha de basis te leggen voor een klimaatovereenkomst die in de ganse wereld toepassing zou hebben⁵². Jammer genoeg kunnen we niet anders dan besluiten dat de politieke bewustwording voor de bescherming van het klimaat nog niet in alle landen een voet aan wal heeft gekregen.

⁴⁸ Overweging 1 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

⁴⁹ Overweging 1 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

⁵⁰ “Klimaatconferentie Doha 2012”, http://www.europa-nu.nl/id/vj3znl1e3iub/klimaatconferentie_doha_2012.

⁵¹ E. PRUVOOST en E. BELSACK, “Kyoto-protocol verlengd tot eind 2020”, *Het Laatste Nieuws* 8 december 2012, <http://www.hln.be/hln/nl/2764/milieu/article/detail/1545973/2012/12/08/Kyoto-protocol-verlengd-tot-eind-2020.dhtml>.

⁵² “Klimaatconferentie Doha 2012”, http://www.europa-nu.nl/id/vj3znl1e3iub/klimaatconferentie_doha_2012.

2. Conclusie

31. Als we de context en achterliggende gedachte bekijken waarin de Hernieuwbare Energierichtlijn tot stand is gekomen, dan wordt het duidelijk dat zij een zeer ambitieus doel nastreeft. Dit is deels te wijten aan het feit dat zij deel uitmaakt van de zogenaamde “EU climate and energy package”, een reeks maatregelen die er voor moeten zorgen dat de, door de Strategie Europa 2020 gelanceerde 20/20/20 klimaat- en energiedoelstellingen, gehaald worden.

32. Met de invoering van de Hernieuwbare Energierichtlijn hoopt de Europese Unie niet alleen om de broeikasgasemissies te kunnen doen dalen, om op die manier te kunnen voldoen aan de eisen die door het Kyoto-protocol gesteld worden, maar zij wil ook uiting geven aan de 20/20/20 doelstelling inzake het realiseren tegen 2020 van 20% hernieuwbare energie in de Europese energiemix. Voor België betekent dit dat tegen 2020 13% van de Belgische energie afkomstig moet zijn uit hernieuwbare energiebronnen⁵³. Ondertussen heeft Europa evenwel haar klimaat- en energiepakket post-2020 voorgesteld, waaruit blijkt dat het aandeel van hernieuwbare energie in de Europese energiemix tegen 2030 moet stijgen tot 27%⁵⁴. Een nog grotere inspanning van de lidstaten zal dus vereist zijn om deze doelstelling te kunnen realiseren. Vraag is of dit streefcijfer wel realistisch is.

⁵³ Bijlage 1, deel A Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

⁵⁴ “Europese klimaatvisie 2030: reacties”, 22 januari 2014, http://www.belga.be/home/?no_cache=1.

TITEL II. ART. 16 VAN DE RICHTLIJN HERNIEUWBARE ENERGIEBRONNEN EN HET VOORRANGSREGIME VOOR GROENE STROOM

Hoofdstuk I. Inleiding

1. Achtergrond

33. In de meeste lidstaten heeft het elektriciteitsnet zich decennia lang ontwikkeld via de publieke sector, en uitsluitend voor energie uit fossiele brandstoffen⁵⁵. Het hoeft dan ook geen betoog dat de toegang tot het net voor nieuwe groene stroomproducenten uit de private sector een groot probleem vormt.

34. Om hieraan tegemoet te komen voorzag art. 7 van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn in een wettelijk kader dat de integratie van groene stroom op het net moest vergemakkelijken⁵⁶. Echter, de “Renewable Energy Progress Report” die door de Europese Commissie in 2009 werd opgesteld, gaf aan dat ondanks de vereisten die de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn had gesteld, groene stroomproducenten nog steeds geconfronteerd werden met verschillende net-gerelateerde barrières⁵⁷. De problemen die zich vooral stelden hadden betrekking op een onvoldoende beschikbare netcapaciteit, procedures voor netaansluiting die niet berusten op objectieve en transparante criteria, hoge aansluitingskosten, alsook lange doorlooptijden om een machtiging van de bevoegde overheden te verkrijgen voor netaansluiting. Uiteindelijk concludeerde het rapport dat prioriteit moet gegeven worden aan het wegwerken van administratieve barrières en aan het verbeteren van de toegang voor groene stroomproducenten. Het is in deze context dat art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn in het leven werd geroepen.

35. De bepalingen voorzien in artikel 16 Hernieuwbare Energierichtlijn bouwen grotendeels voort op de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn, alsook op Richtlijn

⁵⁵ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 322.

⁵⁶ “Consultation on Priority Dispatch under the Renewable Energy Directive”, www.detini.gov.uk/consultation_on_priority_dispatch_under_the_renewable_energy_directive.pdf.

⁵⁷ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 322.

2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG (hierna de Derde Elektriciteitsrichtlijn). De Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn werd beschouwd als de *lex specialis* voor de toegang en dispatching van productie-installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, terwijl de Derde Elektriciteitsrichtlijn, de algemene normen bevat voor het inschakelen van stroomproductie-eenheden door de netbeheerder, en aldus de *lex generalis* vormt voor de elektriciteitssector in het algemeen⁵⁸. Opgemerkt dient te worden dat de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn door de Hernieuwbare Energierichtlijn werd ingetrokken met ingang vanaf 1 april 2010⁵⁹. Bijgevolg neemt de Hernieuwbare Energierichtlijn nu aldus de positie van *lex specialis* in.

36. Met de invoering van art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn, lijkt Europa tot het besef te zijn gekomen dat in de Europese liberale energiemarkt een stabiel hernieuwbaar energiebeleid allesbepalend is, wil men een groei in het gebruik van hernieuwbare energiebronnen bekomen⁶⁰. Investeerders zullen een hernieuwbaar energieproject op poten zetten, op voorwaarde dat zij er zeker van mogen zijn dat hun investering rendabel zal zijn. M.a.w. investeerders zullen slechts in een hernieuwbaar energieproject willen investeren als zij er zeker van zijn dat hun investering een bepaald minimum rendement zal opleveren. Door het verstrekken van subsidies aan hernieuwbare energieprojecten wordt hieraan reeds tegemoet gekomen. Echter, hier ben je als producent van groene stroom niets mee als je niet zeker bent dat je zal mogen produceren, en dat je de geproduceerde energie zal mogen injecteren en transporteren op het net op dewelke de productie-installatie werd aangesloten⁶¹. Dit is in het bijzonder van belang, daar groene stroomprojecten vaak kleinschalig zijn en

⁵⁸ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 322.

⁵⁹ “Consultation on Priority Dispatch under the Renewable Energy Directive”, www.detini.gov.uk/consultation_on_priority_dispatch_under_the_renewable_energy_directive.pdf.

⁶⁰ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 170.

⁶¹ “Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 55.

dus economisch kwetsbaar zijn voor onderbrekingen bij het injecteren van hun elektriciteit op het net⁶².

37. Vandaar voorziet art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn in een voorrangsgereguleerend regime voor groene stroom. Dit houdt in dat de lidstaten er voor moeten zorgen dat elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen voorrang heeft, dan wel gewaarborgde toegang krijgt tot het net, onder voorbehoud van de veiligheid en betrouwbaarheid van het net. Echter, ook bij het in- en afschakelen van stroomproductie-installaties moet voorrang gegeven worden aan groene stroom. Dit is volledig in lijn met de doelstellingen die de Hernieuwbare Energierichtlijn tracht te verwezenlijken. Overweging 60 van de Hernieuwbare Energierichtlijn luidt immers als volgt: *“De doelstellingen van de richtlijn strekken ertoe de transmissie en de distributie van uit hernieuwbare energiebronnen geproduceerde elektriciteit duurzaam te laten toenemen zonder de betrouwbaarheid of de veiligheid van het net aan te tasten”*.

38. Het feit dat er bij de inschakeling van stroomproductie-installaties voorrang moet worden gegeven aan groene stroom, komt niet alleen voort uit het doel om investeringen in hernieuwbare energie-installaties te ondersteunen, maar komt ook voort vanuit een economisch perspectief⁶³. Dit leiden we af uit de onderstaande bepaling: *“De inschakeling van de stroomproductie-eenheden en het gebruik van interconnectoren geschieden op basis van criteria waaraan de bevoegde nationale regulerende instanties hun goedkeuring hechten en die objectief moeten zijn, bekendgemaakt moeten worden en op een niet-discriminerende wijze moeten worden toegepast om een goede werking van de interne markt voor elektriciteit te waarborgen. De criteria houden rekening met de economische rangorde van de elektriciteit uit beschikbare productie-eenheden of uit overdracht via interconnectoren en met de voor het systeem geldende technische beperkingen”*⁶⁴.

⁶² “Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 55.

⁶³ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 185.

⁶⁴ Art. 2, §16 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/25.

39. Aangezien sommige hernieuwbare energie-installaties, i.h.b. wind en zonne-energie, geen inputkosten hebben, zou het economische gezien geen zin hebben om hen te vragen hun productie te verlagen tot een niveau dat lager is dan wat fysiek voor hen mogelijk is, gezien de hoeveelheid wind of zon op dat specifiek moment⁶⁵. Vanuit een economisch perspectief, zou het dus een verspilling zijn om een elektriciteitsproductie-installatie te hebben die elektriciteit produceert en gebruik maakt van (gas, vloeibare, vaste) energiebronnen, terwijl een andere installatie dit zou kunnen doen zonder gebruik te maken van enige (gas, vloeibare, vaste) energiebron, maar die wel gebruik maakt -van voor het grootste gedeelte- gratis en niet-opbergbare energiebronnen, zoals wind, zon en golven⁶⁶.

40. Concreet bevat art. 16 van de Hernieuwbare Energierichtlijn zowel bepalingen i.v.m. de ontwikkeling van infrastructuur voor elektriciteit, als bepalingen i.v.m. het beheer van het elektriciteitsnet. De bepalingen i.v.m. de ontwikkeling van infrastructuur zijn extreem belangrijk voor groene stroomproducenten. Groene stroomproductie-installaties die elektriciteit willen injecteren op het net, zullen immers eerst aangesloten moeten worden. In de bepalingen m.b.t. het beheer van het elektriciteitsnet ligt het voorrangregime voor groene stroom vervat.

2. Conclusie

41. Art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn bevat regels voor het beheer en de toegang van het net en van de elektriciteitsmarkten, met het oog op het elimineren van obstakels die de bijdrage van hernieuwbare energie in de energiemix kunnen beletten. Eén van de belangrijkste elementen van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn en nu opnieuw van de Hernieuwbare Energierichtlijn, is de nood om te zorgen dat groene stroom toegang tot het net verkrijgt. Vergeleken met conventionele energiecentrales, hebben de groene stroomproductie-installaties in het verleden immers

⁶⁵ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 185.

⁶⁶ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 185.

nettoegangsproblemen ondervonden, waardoor zij zich moeilijk prijscompetitief konden opstellen t.a.v. grijze stroom⁶⁷.

42. Investeerders zullen nochtans slechts een hernieuwbaar energieproject op poten zetten, op voorwaarde dat zij er zeker van mogen zijn dat hun investering zal renderen. Dit betekent dat aan hernieuwbare energieproducenten ook de zekerheid moet worden gegeven dat ze zullen mogen produceren, en dat ze de geproduceerde energie zullen mogen injecteren en transporteren op het net, op dewelke de productie-installatie werd aangesloten⁶⁸. Het voorrangregime voor groene stroom beoogt dan ook aan de hernieuwbare energieproducenten deze garantie te verstrekken. Ondanks de creatie van aantrekkelijk financiële randvoorwaarden, blijven administratieve en netto toegangsbarrières nieuwe investering in de hernieuwbare energiesector immers blokkeren⁶⁹.

Hoofdstuk II. Het concept ‘Groene stroom’

1. Het begrip groene stroom

43. Groene stroom is elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen⁷⁰. *A contrario* kunnen we elektriciteit opgewekt uit niet-hernieuwbare energiebronnen, zoals fossiele brandstoffen, als grijze stroom kwalificeren. In het elektriciteitsnet zal er echter fysisch gezien geen verschil merkbaar zijn tussen beiden.

⁶⁷ N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 111.

⁶⁸ “Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 55.

⁶⁹ “Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 55.

⁷⁰ Art. 16 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140; Art. 1.1.3, 58° Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, *BS* 7 juli 2009; Art. 2, 7° Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001, *BS* 17 november 2001.

44. Het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt spreekt niet van groene stroom, maar hanteert het begrip "milieuvriendelijke elektriciteit". Milieuvriendelijke elektriciteit wordt er gedefinieerd als *“elektriciteit geproduceerd d.m.v. hernieuwbare energiebronnen of kwaliteitswarmtekrachtkoppeling waarvan het productiekanaal minimum 10 % kooldioxydebesparing opwekt in verhouding tot kooldioxyde-emissies, die jaarlijks door de "CWAPE" vastgesteld en bekendgemaakt worden, d.m.v. een klassieke productie in moderne referentie-installaties, zoals bedoeld in artikel 2, 3°; de elektriciteit geproduceerd d.m.v. hydro-elektrische installaties of kwaliteitswarmtekrachtkoppeling wordt beperkt tot minder dan 20 megawatt (MW)”*⁷¹. In Wallonië lijkt men aldus groene stroom in een ruimere context te willen benaderen, daar zij ook kwalitatieve warmtekrachtkoppelingen in de definitie mee betreft. Vandaar de veel technischere en meer gedetailleerde omschrijving die we terug vinden van het begrip “groene stroom”, weliswaar onder de noemer van “milieuvriendelijke elektriciteit”. Voor het overige is de omschrijving van groene stroom een loutere herhaling van diegene die we terugvinden in het Vlaams Energiedecreet.

45. In Vlaanderen komt de elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen vooral van biogas (waaronder ook stort- en rioolwaterzuiveringsgas), van wind via windturbines, van zon met behulp van fotonvoltaïsche panelen, van organisch afval en/of biomassa die direct in elektriciteit worden omgezet in thermische centrales (houtgestookte centrales of centrales voor de verwerking van organisch afval), en van waterkracht ⁷². Andere hernieuwbare energiebronnen zoals getijdenenergie, golfslagenergie en geothermische energie of aardwarmte worden momenteel in Vlaanderen niet toegepast⁷³.

⁷¹ Art. 2, 5° Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt.

⁷² www.vreg.be.

⁷³ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Studie Onthaalcapaciteit decentrale productie in Vlaanderen, 2011-2012, www.vreg.be/sites/default/files/uploads/aanpassingnb313092012.pdf.

2. Belang van groene stroom

46. Het valt niet te ontkennen dat hernieuwbare energie, of anders gezegd, duurzame energie niet meer weg te slaan is uit de huidige maatschappij. Meer en meer instanties zijn de laatste jaren tot het besef gekomen dat het gebruik van hernieuwbare energiebronnen gestimuleerd moet worden⁷⁴. De redenen hiervan vloeien rechtstreeks voort uit de nadelen die energieopwekking uit fossiele brandstoffen met zich meebrengt.

47. Ten eerste is er de klimaatsverandering. Het is algemeen geweten dat energieopwekking uit fossiele brandstoffen, zoals steenkool, aardgas en aardolie, vanwege de hoge CO₂ uitstoot die dit met zich meebrengt, niet bepaald milieuvriendelijk kan genoemd worden. Deze broeikasgassen zouden volgens wetenschappers aan de basis liggen van de opwarming van de aarde. Om die opwarming tegen te gaan lijkt een beroep op alternatieve energiebronnen, zoals wind en zonne-energie, van kapitaal belang⁷⁵. Zij spelen immers een aanzienlijke rol in de vermindering van de CO₂ uitstoot⁷⁶.

48. Een ander probleem die de klassieke energiebronnen met zich meebrengen is het feit dat zij niet onuitputtelijk zijn. Fossiele brandstoffen zijn dan ook steeds moeilijker te vinden. Daarenboven is er in Europa een alsmaar toenemende afhankelijkheid aan ingevoerde energie waar te nemen. In België bijvoorbeeld, bedraagt het aandeel ingevoerde energie maar liefst 78,9%⁷⁷. Het hoeft geen betoog dat een dergelijk hoog percentage tot stijgende energieprijzen leidt.

49. Hernieuwbare energiebronnen bieden hier een oplossing voor. Zij beschikken immers, i.t.t. de klassieke energiebronnen, wél over een duurzaam karakter. Concreet betekent dit dat door het verbruik van hernieuwbare energiebronnen de toekomstige

⁷⁴ B. DELVAUX en F. DEWAELE, “Van windstilte tot zonnestorm: een overzicht van tien jaar Vlaams groenestroombeleid” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 266.

⁷⁵ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 308.

⁷⁶ “Chapter 1. Introduction” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claey's & Casteels, 2006, 2.

⁷⁷ FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, <http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/energie/#.UI0K7o5L9Ut>.

consumptie ervan niet in het gedrang komt te staan⁷⁸. Hernieuwbare energiebronnen zijn onuitputtelijk en veroorzaken geen schade aan het leefmilieu of de maatschappij⁷⁹. Bovendien zijn zij in de meeste gevallen afkomstig uit de eigen streek en zijn ze decentraal van aard, waardoor de energieafhankelijkheid van andere landen gereduceerd kan worden⁸⁰. Dit laatste zorgt ervoor dat prijsschommelingen in de energievoorziening onze economie niet meer hard kunnen treffen⁸¹. Het gebruik van hernieuwbare energiebronnen kan aldus worden beschouwd als essentieel voor de diversificatie voor de energievoorziening in de Europese Unie⁸². Bijgevolg, moet het promoten van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen gezien worden als een essentieel onderdeel voor het veilig stellen van de Europese energievoorziening⁸³.

50. De Europese Commissie beaamt de nood aan steunmechanismen om het gebruik van hernieuwbare energiebronnen verder te stimuleren. Overweging 6 van de Hernieuwbare Energierichtlijn luidt immers als volgt: *“de overgang naar een gedecentraliseerde energieproductie heeft vele voordelen, waaronder het gebruik van lokale energiebronnen, meer plaatselijke energievoorzieningszekerheid, kortere aanvoerwegen en minder verliezen bij de transmissie van energie”*. Bovendien geeft zij als bijkomend argument aan dat het promoten van hernieuwbare energiebronnen de Europese concurrentiepositie verbetert en leidt tot economische groei, nieuwe industrieën, nieuwe jobs, en exportmogelijkheden⁸⁴.

⁷⁸ F. Vandendriessche, L. Veuchelen, W. Geldhof en T. Van Der Straeten, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 4.

⁷⁹ F. Vandendriessche, L. Veuchelen, W. Geldhof en T. Van Der Straeten, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 4.

⁸⁰ F. Vandendriessche, L. Veuchelen, W. Geldhof en T. Van Der Straeten, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 4.

⁸¹ B. DELVAUX en F. DEWAELE, “Van windstilte tot zonnestorm: een overzicht van tien jaar Vlaams groenestroombeleid” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 267.

⁸² N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 93.

⁸³ N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 93.

⁸⁴ T. DERUYTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 166.

3. Het gebruik van groene stroom: uitdagingen

51. Hoe aantrekkelijk en evident het gebruik van hernieuwbare energiebronnen in de elektriciteitssector ook mag lijken, de realiteit brengt ons toch enigszins met beide voeten terug op de grond. Het realiseren van groene stroom botst nog op een aantal barrières. Groene stroom is vooreerst duurder dan grijze stroom (zie punt 3.1.). Daarnaast zijn er ook een aantal administratieve barrières, en vormt de netinfrastructuur een probleem (zie punt 3.2. en punt 3.3.). Allen vormen zij een hinderpaal voor de ontwikkeling van groene stroom.

3.1. Duurder dan grijze stroom

52. Vooreerst is groene stroom veel duurder dan elektriciteit opgewekt middels traditionele energiebronnen. In dergelijke omstandigheden wordt in een gewone marktwerking de vraag en het aanbod van groene stroom natuurlijk niet gestimuleerd⁸⁵. Landen zoals Denemarken en Duitsland, die reeds over een groot aandeel groene stroom in hun totale energieverbruik beschikken, bezitten energieprijzen die tot de hoogste in de wereld behoren⁸⁶. Vergeleken met grijze stroomcentrales zijn hernieuwbare productie-installaties wel goedkoop om te laten draaien, maar duurder om te bouwen⁸⁷. De aansluiting van hernieuwbare productie-installaties op het net brengt ook bijkomende kosten met zich mee. Vaak liggen hernieuwbare energieprojecten immers ver verwijderd van de grote steden en bijgevolg van het net, wat hoge kosten tot gevolg heeft om de installaties te verbinden met het net.

53. Wind en zon zijn bovendien intermitterende energiebronnen. Zij zullen dus enkel energie produceren wanneer er wind waait of wanneer de zon schijnt. Dit wil ook zeggen, dat landen zoals Duitsland en Denemarken die over veel hernieuwbare energie beschikken, nog steeds moeten betalen om de niet-hernieuwbare productie-

⁸⁵ K. BAMS, "Feed-in tarieven en groenestroomcertificaten ter stimulering van de elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen", *MER* 2011, afl. 2, 92.

⁸⁶ "Why is renewable energy so expensive?", *The Economist* 6 januari 2014, <http://www.thegwpf.org/renewable-energy-expensive/>.

⁸⁷ "Why is renewable energy so expensive?", *The Economist* 6 januari 2014, <http://www.thegwpf.org/renewable-energy-expensive/>.

installaties in stand te houden en om hen te doen laten draaien als er geen wind of zon is maar wel een hoge energievraag⁸⁸. Opgemerkt moet worden dat deze conventionele productie-installaties op hun beurt een hogere prijs vragen voor de door hun geproduceerde energie, omdat zij niet steeds op volle kracht kunnen draaien.

3.2. Vergunningen

3.2.1. Het gebrek aan coördinatie

54. Het gebrek aan transparante regels en coördinatie tussen de verschillende vergunningsinstanties is een hinderpaal voor de ontwikkeling van hernieuwbare energie⁸⁹. De Europese Commissie is daarom van mening dat de voorschriften en regels op het gebied van ruimtelijke ordening moeten worden aangepast⁹⁰.

55. Een hernieuwbare energieproducent moet twee parallelle trajecten volgen bij het realiseren van een nieuwe productie-installatie. Enerzijds is er de aanvraag van de vereiste vergunningen bij de bevoegde overheidsdiensten en anderzijds de aansluitingsaanvraag bij de bevoegde netbeheerder⁹¹. Het aanvragen van een aansluiting via een detailstudie bij de netbeheerder geeft echter geen garantie over het verkrijgen van een bouw- en milieuvergunning, en omgekeerd⁹². Hierdoor zijn producenten genoodzaakt om meer trajecten op te starten dan nodig, en worden er aansluitingsaanvragen voor projecten aangevraagd die nooit voet aan de grond zullen krijgen⁹³. Bij het verlenen van vergunningen wordt tevens geen rekening gehouden met de aansluitbaarheid op het elektrisch net, wat kan leiden tot hogere maatschappelijke kosten (aansluitkosten, netverliezen, netversterkingen) en langere

⁸⁸ “Why is renewable energy so expensive?”, *The Economist* 6 januari 2014, <http://www.thegwpf.org/renewable-energy-expensive/>.

⁸⁹ Overweging 41 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

⁹⁰ X., “Het Europese energie –en klimaatpakket”, *MER* 2008, afl. 3, 194.

⁹¹ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Studie Onthaalcapaciteit decentrale productie in Vlaanderen, 2011-2012, 51, www.vreg.be/sites/default/files/uploads/aanpassingnb313092012.pdf.

⁹² Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Studie Onthaalcapaciteit decentrale productie in Vlaanderen, 2011-2012, 51, www.vreg.be/sites/default/files/uploads/aanpassingnb313092012.pdf.

⁹³ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Studie Onthaalcapaciteit decentrale productie in Vlaanderen, 2011-2012, 51, www.vreg.be/sites/default/files/uploads/aanpassingnb313092012.pdf.

wachttijden voor het aansluiten van hernieuwbare decentrale productie⁹⁴. Ook de gemiddelde doorlooptijd van de vergunningsprocedures, waarmee zowel een aanvrager van een hernieuwbaar energieproject als een persoon die gewoon zonnepanelen op zijn dak wil installeren geconfronteerd wordt, wordt over het algemeen gezien als veel te lang⁹⁵.

56. Art. 13 en 14 Hernieuwbare Energierichtlijn voorzien in gedetailleerde bepalingen die een daling nastreven van de administratieve en regulerende barrières die de ontwikkeling van hernieuwbare energie belemmeren. Over de jaren heen hebben een paar lidstaten dan ook nieuwe wetten geïntroduceerd om de uitbreiding van het net te versnellen en om de administratieve procedures te stroomlijnen. Nederland, Engeland, en Ierland hebben bijvoorbeeld de verschillende vergunningverlenende autoriteiten op nationaal niveau gecoördineerd via “one-stop shops” en het opleggen van tijdlimieten⁹⁶. In Vlaanderen wordt binnenkort de goedkeuring verwacht van het decreet betreffende de omgevingsvergunning. Zij beoogt de integratie van de stedenbouwkundige vergunning en van de milieuvergunning⁹⁷.

3.2.2. Het NIMBY en BANANA fenomeen

57. Bovendien worden bepaalde hernieuwbare energieprojecten geconfronteerd met het NIMBY en BANANA fenomeen. Fenomenen als NIMBY (“Not In My Backyard”) en BANANA (“Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anything”) zijn niet specifiek voor energieprojecten, maar verschijnen meer en meer voor infrastructuurprojecten in het algemeen⁹⁸. Het NIMBY-effect en de angst dat de eigendommen die in de nabijheid van een windturbine hun waarde zullen verliezen,

⁹⁴ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Studie Onthaalcapaciteit decentrale productie in Vlaanderen, 2011-2012, 51, www.vreg.be/sites/default/files/uploads/aanpassingnb313092012.pdf.

⁹⁵ N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 108.

⁹⁶ S. E. BEYER, “Chapter VII. Developing a competitive European energy market: The infrastructure challenge” in M. M. ROGGENKAMP en O. WOOLLEY (eds.), *European Energy Law Report IX – Energy and Law – Volume 13*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 162.

⁹⁷ “De omgevingsvergunning komt eraan”, http://www.vvsg.be/omgeving/milieuvergunning_meldingen_vlarem/pages/omgevingsvergunning.aspx

⁹⁸ S. E. BEYER, “Chapter VII. Developing a competitive European energy market: The infrastructure challenge” in M. M. ROGGENKAMP en O. WOOLLEY (eds.), *European Energy Law Report IX – Energy and Law – Volume 13*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 156.

vormt één van de grootste bezwaren bij de ontwikkeling van onshore wind. Een algemeen gebrek aan publieke acceptatie kan hier worden vastgesteld. Om continu de ontwikkeling in windenergie te verzekeren, is het nochtans essentieel om steun te hebben van de lokale gemeenschap, zowel van de inwoners als van de lokale autoriteiten⁹⁹.

58. In Denemarken tracht men via een aantal maatregelen het NIMBY en BANANA fenomeen te beheersen¹⁰⁰. Iedereen die in Denemarken een windturbine bouwt van 25 meter of groter moet vooreerst elk verlies van de eigendoms waarde compenseren vanaf dat de windturbines resulteren in een verlies van eigendoms waarde van op zijn minst 1 procent. De projectontwikkelaar dient de burens uit te nodigen voor een publieke informatieontmoeting. Binnen de vier weken na die ontmoeting moeten de betrokken eigenaars die, op basis van de aan hen gepresenteerde documentatie, van mening zijn dat de bouw van de windturbines een waardeverlies aan hun eigendom zal meebrengen de transmissienetbeheerder verwittigen. De projectontwikkelaar kan dan op eigen initiatief een financiële compensatie overeenkomen met de eigenaars die een vordering hebben ingediend. Als dit niet gebeurt is binnen de vier weken vanaf dat de vordering werd ingesteld, dient de transmissienetbeheerder de vorderingen in bij de waarderingsautoriteit. Die laatste zal dan oordelen over het bedrag dat moet worden toegekend. Deze beslissing kan niet worden betwist.

Daarnaast zijn windmolens ook makkelijker te tolereren als je er financieel gezien iets bij wint, telkens je ze ziet draaien. Daarom moeten in Denemarken monteurs die over windmolens beschikken met een hoogte van minstens 25 meter, 20% van hun windmolenproject te koop aanbieden aan de lokale bevolking. Ten slotte worden de gemeenten ook gestimuleerd om zich in te zetten voor windmolenprojecten, daar elke gemeente die een windmolen laat bouwen een bonus verkrijgt.

⁹⁹ N. AHNER, "Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC" in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 119.

¹⁰⁰ N. AHNER, "Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC" in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 119.

59. Over het algemeen hebben deze maatregelen het beoogt effect kunnen verwezenlijken zonder een al te zware financiële last uit te maken¹⁰¹. Het heeft duidelijk gemaakt dat gemeenten een belangrijke rol spelen in windenergieprojecten, en dat een goede samenwerking met de gemeenten cruciaal is om doelen inzake windenergie te bereiken. Nadeel ervan is wel dat windmolens vaker beschouwd worden als een slechte technologie omdat het eerst de betaling van een financiële compensatie vereist vooraleer zij tot stand kan komen.

3.3. Netinfrastructuur

60. Er moet dringend geïnvesteerd worden in het Europese elektriciteitsnet. Het huidige elektriciteitsnet is ontwikkeld op maat van grootschalige gecentraliseerde productie-installaties, die meestal gebruik maken van fossiele brandstoffen en die zich bevinden bij de belangrijkste verbruikerscentra¹⁰². De elektriciteit die door een dergelijke centrale wordt opgewekt wordt doorgestuurd naar bedrijven en gezinnen. In dergelijk systeem bevinden de elektriciteitsstromen zich in een eenrichtingsverkeer.

61. Ons toekomstig elektriciteitssysteem zal er echter volledig anders uitzien. De normale omvang van hernieuwbare energiecentrales zijn kleiner en hun locatie is anders (ze bevinden zich verder af van de verbruikerscentra)¹⁰³. Vaak zijn productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energie dan ook aangesloten op het distributienet en vereisen ze niet enkel een aansluiting, maar ook netuitbreidingen en netversterkingen¹⁰⁴.

62. Ook het feit dat hernieuwbare energiebronnen in se variabel zijn, brengt belangrijke uitdagingen met zich mee voor het huidige elektriciteitsnet. Zo zullen

¹⁰¹ N. AHNER, "Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC" in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 129.

¹⁰² W. VANDORPE en D. HAVERBEKE, "Dossier slimme energie: regelgeving vandaag en morgen", *MER* 2013, afl. 3, 155; "Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources" in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 57.

¹⁰³ P. D. CAMERON *Competition in energy markets: Law and Regulation in the European Union*, Oxford University Press, 2007, 270.

¹⁰⁴ P. D. CAMERON, *Competition in energy markets: Law and Regulation in the European Union*, Oxford University Press, 2007, 270.

bijvoorbeeld zonnecellen op zonnige dagen energie produceren, maar wanneer het donker wordt niet meer, en dit ondanks het feit dat de vraag naar energie 's avonds nog altijd hoog kan zijn¹⁰⁵. Anderzijds kan het voorkomen dat er een te groot aanbod is, terwijl de vraag beperkt is¹⁰⁶. Het huidige elektriciteitssysteem kan echter niet de nodige flexibiliteit aan de dag leggen om groene stroom te allen tijde op het net te injecteren¹⁰⁷. Het inzetten van hernieuwbare energie vergt bijgevolg de nodige inspanningen om enerzijds ervoor te zorgen dat er steeds voldoende capaciteit aanwezig is op het net, en anderzijds er voor te zorgen dat er voldoende flexibele capaciteit beschikbaar is¹⁰⁸.

4. Conclusie

63. Groene stroom is elektriciteit afkomstig uit hernieuwbare energiebronnen. In Wallonië spreekt men echter niet van “groene stroom” maar van “milieuvriendelijke elektriciteit”. Men benaderd er groene stroom dan ook in een iets ruimere context, door ook kwalitatieve warmtekrachtkoppelingen mee in de definitie te betrekken.

64. Daarnaast blijkt het voor het energiebeleid van wezenlijk belang te zijn om investeringen in hernieuwbare energie, en bijgevolg ook in groene stroom, verder aan te moedigen. De problemen met het klimaat en onze hulpbronnen vragen om drastische maatregelen. De hernieuwbare energiesector maakt het mogelijk om de klimaatverandering in het gareel te houden, de energievoorzieningszekerheid te bevorderen, en de afhankelijkheid van ingevoerde energie sterk terug te schroeven. Doen we dit niet, stellen we consumenten en bedrijven bloot aan schadelijke en dure prijsschokken die onze economische zekerheid ondermijnen en verergeren we de klimaatverandering¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Dit wordt het zogenaamde adequaatheidsprobleem genoemd, zie F. VANDENDRIESSCHE, L. VEUCHELEN, W. GELDHOF en T. VAN DER STRAETEN, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 5.

¹⁰⁶ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 107-108.

¹⁰⁷ Dit is het zogenaamde flexibiliteitsprobleem, zie F. VANDENDRIESSCHE, L. VEUCHELEN, W. GELDHOF en T. VAN DER STRAETEN, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 5.

¹⁰⁸ F. Vandendriessche, L. Veuchelen, W. Geldhof en T. Van Der Straeten, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 5.

¹⁰⁹ B. DELVAUX en F. DEWAELE, “Van windstilte tot zonnestorm: een overzicht van tien jaar Vlaams groenestroombeleid” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 267.

65. We mogen echter niet uit het oog verliezen dat het gebruik van hernieuwbare energie toch nog enkele bijzondere uitdagingen met zich meebrengt en dit zowel op economisch, technisch als juridisch vlak. De productie van hernieuwbare energie brengt vooreerst hogere kosten met zich mee, zelfs als de overheid bedrijven subsidieert die elektriciteit opwekken uit duurzame bronnen¹¹⁰. Daarnaast vormt ook het gebrek aan transparante regels en coördinatie tussen de verschillende vergunningsinstanties een hinderpaal voor de ontwikkeling van hernieuwbare energie, en worden bepaalde hernieuwbare energieprojecten geconfronteerd met het NIMBY en BANANA fenomeen. Uit de maatregelen die Denemarken in dit kader heeft genomen, kunnen we concluderen dat een betere acceptatie van infrastructuurprojecten door het publiek een cruciale factor is in de vergunningsverlening. Dit betekent dat ook de kosten en voordelen van nieuwe infrastructuur beter gecommuniceerd moeten worden aan het publiek¹¹¹.

66. Ten slotte moeten er dringend nieuwe investeringen gebeuren in het elektriciteitsnet. Het huidige elektriciteitsnet is ontwikkeld op maat van grootschalige gecentraliseerde productie-installaties, die meestal gebruik maken van fossiele brandstoffen en die zich bevinden bij de belangrijkste verbruikscentra¹¹². De normale omvang van hernieuwbare energiecentrales zijn kleiner en hun locatie is anders, waardoor ons toekomstig elektriciteitsnet er volledig anders zal uitzien¹¹³. Bijgevolg zullen netuitbreidingen en -versterkingen niet te vermijden zijn.

¹¹⁰ Why is renewable energy so expensive?", *The Economist* 6 januari 2014, <http://www.thegwpf.org/renewable-energy-expensive/>.

¹¹¹ S. E. BEYER, "Chapter VII. Developing a competitive European energy market: The infrastructure challenge" in M. M. ROGGENKAMP en O. WOOLLEY (eds.), *European Energy Law Report IX – Energy and Law – Volume 13*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 163.

¹¹² W. VANDORPE en D. HAVERBEKE, "Dossier slimme energie: regelgeving vandaag en morgen", *MER* 2013, afl. 3, 155; "Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources" in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 57.

¹¹³ P. D. CAMERON, *Competition in energy markets: Law and Regulation in the European Union*, Oxford University Press, 2007, 270 – 271.

Hoofdstuk III. De ontwikkeling van infrastructuur voor elektriciteit (art. 16, lid 1 en lid 3 t.e.m. 6).

1. Infrastructuurontwikkeling¹¹⁴

67. Infrastructuurontwikkeling is één van de belangrijkste factoren in het bereiken van de 20/20/20 doelstellingen. Het doel van art. 16 waarin wordt omgegaan met “toegang tot en beheer van de netwerken” is dan ook om een kader uit te werken voor de nodige infrastructuurontwikkelingen.

Artikel 16, lid 1 Hernieuwbare Energierichtlijn luidt als volgt:

“De lidstaten nemen passende maatregelen om de transmissie- en distributienetwerkinfrastructuur, intelligente netwerken, opslaginstallaties en het elektriciteitssysteem te ontwikkelen teneinde het elektriciteitsnet veilig te laten functioneren en daardoor de verdere ontwikkeling van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen, inclusief interconnectie tussen lidstaten en tussen lidstaten en derde landen te vergemakkelijken. De lidstaten nemen tevens passende maatregelen om de vergunningsprocedures voor de netwerkinfrastructuur te versnellen en de goedkeuring van de netwerkinfrastructuur te coördineren met administratieve en planningsprocedures”.

68. Hiermee voert de Hernieuwbare Energierichtlijn een nieuwe verplichting in die nog niet voorzien was in de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn. Deze bepaling toont aan dat een adequate ontwikkeling van de netwerkinfrastructuur een voorwaarde is opdat groene stroom zich verder zou kunnen ontwikkelen. Concreet wordt van de lidstaten vereist dat ze passende maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de infrastructuurontwikkelingen -die nodig zijn om hun nationale doelstelling voor wat betreft het aandeel hernieuwbare energie in de energiemix tegen 2020 te realiseren- uitgevoerd worden zonder de veiligheid van het elektriciteitsnet in gevaar te brengen. Een adequate ontwikkeling van de netwerkinfrastructuur is vooral van belang voor lidstaten die, met het oog op het behalen van de 20/20/20 doelstelling, vooral een

¹¹⁴ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 151-156.

beroep wensen te doen op intermitterende energiebronnen zoals de wind en de zon. Ook voor afgelegen hernieuwbare energieprojecten, denken we maar aan offshore wind, is de ontwikkeling van de netwerkinfrastructuur van groot belang daar vaak in nieuwe netten en netversterkingen geïnvesteerd zal moeten worden.

69. Op de lidstaten rust tevens de verplichting om de vereiste administratieve procedures te stroomlijnen, de termijnen in de verschillende fases van de procedures te verminderen, en om te zorgen voor een vlekkeloze communicatie en coördinatie tussen de verschillende administratieve autoriteiten. Dit leiden we af uit de laatste zin van het desbetreffende artikel. In lijn met overweging 61 van de Hernieuwbare Energierichtlijn, die bepaalt dat de aansluiting voor nieuwe installaties voor energie uit hernieuwbare bronnen “*zo spoedig mogelijk*” moet worden toegestaan om te kunnen voldoen aan de in de richtlijn gestelde doelen, zou een mogelijke oplossing kunnen zijn om de capaciteit aan aansluitingspunten te bestemmen voor hernieuwbare energie-installaties, of om voor deze installaties te voorzien in een prioritaire aansluiting.

70. De door art. 16, lid 1 Hernieuwbare Energierichtlijn opgelegde verplichting is slechts vervuld als de lidstaten de gewenste situatie tot stand kunnen brengen. Dit zal slechts het geval zijn indien de lidstaten werk hebben gemaakt van de verdere ontwikkeling van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen, zonder de veiligheid van het elektriciteitsnet in gevaar te brengen, of wanneer op zijn minst passende stappen zijn genomen om dit resultaat te bereiken.

71. De lidstaten hebben verschillende mogelijkheden om aan deze verplichting gehoor te geven. Zo kunnen zij ervoor opteren om te verzekeren dat er geïnvesteerd wordt in nieuwe netinfrastructuur. De capaciteit van het elektriciteitsnetwerk om variabele hernieuwbare energieproductie te integreren in het net is afhankelijk van de flexibiliteit van dit net. Zij kunnen er bijgevolg ook voor opteren om de flexibiliteit van het elektriciteitsnet te verhogen, waardoor de nood aan netinvesteringen gereduceerd kan worden.

72. Een eerste mogelijkheid om de flexibiliteit van het elektriciteitsnet te verhogen is via de ontwikkeling van slimme meters of slimme netten¹¹⁵. Zowel op Europees niveau, als op nationaal niveau wordt geen juridisch bindende definitie voor slimme netten verstrekt¹¹⁶. Slimme netten kunnen echter gedefinieerd worden als volgt: *“elektriciteitsnetwerken die het gedrag en de acties van alle gebruikers ervan (producenten, consumenten en zij die beide doen, de zogenaamde prosumenten) efficiënt kan integreren, zodat een economisch efficiënt, duurzaam energiesysteem kan worden verzekerd met lage verliezen, goede kwaliteit en hoge bevoorradingszekerheid en veiligheid”*¹¹⁷. Andere manieren om tegemoet te komen aan een verhoging van de flexibiliteit van het elektriciteitsnet is door gebruik te maken van energieopslag, of via het verbeteren en de expansie van grensoverschrijdende interconnectoren tussen lidstaten of tussen lidstaten en derde landen¹¹⁸.

2. De verdeling van de kosten voor technische aanpassingen aan het net¹¹⁹

73. Art. 16, lid 3 t.e.m. 6 van de Hernieuwbare Energierichtlijn reguleert het dragen en verdelen van de kosten van de technische aanpassingen, zoals netaansluitingen en netverzwaringen.

Art. 16, lid 3 Hernieuwbare Energierichtlijn luidt als volgt:

“De lidstaten verplichten de beheerders van transmissie- en distributiesystemen om standaardregels op te stellen en bekend te maken voor het dragen en verdelen van de kosten van de technische aanpassingen, zoals netaansluitingen en -verzwaringen,

¹¹⁵ S. E. BEYER, “Chapter VII. Developing a competitive European energy market: The infrastructure challenge” in M. M. ROGGENKAMP en O. WOOLLEY (eds.), *European Energy Law Report IX – Energy and Law – Volume 13*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 149.

¹¹⁶ W. VANDORPE en D. HAVERBEKE, “Dossier slimme energie: regelgeving vandaag en morgen”, *MER* 2013, afl. 3, 157.

¹¹⁷ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Rapport van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot een Actieplan voor Slimme netten, 20 december 2011, nr. RAPP-2011-19, www.vreg.be/sites/default/files/rapporten/rapp-2011-19.pdf.

¹¹⁸ Zie *infra*, nr. 326.

¹¹⁹ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 156-160; “Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 56-60.

beter netbeheer en regels voor de niet-discriminerende toepassing van de netwerkkodes, die nodig zijn om nieuwe producenten die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen aan het net leveren, op het koppelnet aan te sluiten.

Deze regels zijn gebaseerd op objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria, waarbij met name rekening wordt gehouden met alle kosten en baten van de aansluiting van deze producenten op het net en met de bijzondere omstandigheden van producenten in perifere gebieden en gebieden met een lage bevolkingsdichtheid. Die regels mogen voorzien in verschillende aansluitingstypen”.

Art. 16, lid 6 Hernieuwbare Energierichtlijn luidt als volgt:

“De in lid 3 vermelde verdeling van de kosten wordt opgelegd via een mechanisme dat gebaseerd is op objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria, waarbij rekening wordt gehouden met de baten van de aansluitingen voor oorspronkelijk en later aangesloten producenten en voor beheerders van transmissie- en distributiesystemen.”

74. Nieuwe groene stroomproductie-installaties kunnen geconfronteerd worden met een gebrek aan voldoende netcapaciteit. Om deze productie-installaties aan het net aan te sluiten, kunnen aldus investeringen vereist zijn voor de bouw van nieuwe transmissie- en distributielijnen of voor de aanpassing van bestaande transmissie- en distributielijnen. De vraag wie hiervoor moet betalen, heeft een invloed op de snelheid waarmee zal overgestapt worden naar groene stroom. Daarom is de invoering en de bekendmaking van regels m.b.t. het dragen van de kosten en regels m.b.t. de kostenverdeling van belang.

75. Regels m.b.t. het dragen van de kosten hebben betrekking op de vraag welk deel van de kosten die deze investeringen met zich mee zullen brengen, gedragen moet worden door de aanvrager van de aansluiting, en welk deel gedragen zal moeten worden door de netbeheerder. Regels m.b.t. kostenverdeling daarentegen leggen de bijdrage vast van de later aangesloten producenten die van de investering kunnen profiteren.

76. De Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt niet hoe deze regels er inhoudelijk uit moeten zien. Dit moet bijgevolg op nationaal niveau gebeuren. Wat de richtlijn wél doet, is de lidstaten verplichten om ervoor te zorgen dat deze regels worden bekend gemaakt, en dat de kosten tot stand komen via een mechanisme dat gebaseerd is op objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria. De lidstaten moeten bij het vastleggen van deze regels rekening houden met zowel de kosten die de aansluiting van groene stroomproducenten op het net met zich meebrengt, als met de voordelen die zo'n aansluiting teweeg kan brengen. Zo'n voordeel kan bijvoorbeeld bestaan uit het feit dat de aansluiting van kleinschalige groene stroomproductie-installaties de lokale energievraag kan invullen, waardoor de nood aan netversterkingen en netuitbreidingen kleiner wordt. Ook moeten de nationale regels rekening houden met de bijzondere situatie van producenten in perifere gebieden en in gebieden met een lage bevolkingsdichtheid. Overweging 63 van de Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt hierover *“dat de aansluitingskosten voor deze elektriciteitsproducenten redelijk moet zijn”*.

77. De richtlijn zegt ook niet dat, met het oog op de ontwikkeling van het gebruik van groene stroom, de aansluitingskosten voor groene stroomproductie-installaties gedragen moeten worden door de netbeheerder. Hoe dan ook, art. 16 lid 4 lijkt dit toch te suggereren.

Art. 16, lid 4 Hernieuwbare Energierichtlijn luidt als volgt:

“Indien nodig mogen lidstaten beheerders van transmissie- en distributiesystemen verplichten om de in lid 3 vermelde kosten volledig of gedeeltelijk te dragen. Uiterlijk op 30 juni 2011 en daarna om de twee jaar herzien de lidstaten het kader en de regels voor het delen van de in lid 3 vermelde kosten en nemen zij passende maatregelen om dit kader en deze regels te verbeteren, teneinde de integratie van nieuwe producenten, zoals vermeld in dat lid, te garanderen”.

78. Deze paragraaf maakt duidelijk dat waar de lidstaten *verplicht* zijn om ervoor te zorgen dat de regels voor het dragen en verdelen van de kosten van de technische aanpassingen worden bekend gemaakt en aan specifieke voorwaarden voldoen, zij ook verder *kunnen* gaan en regels kunnen opleggen aan de netbeheerders om de

kosten van de technische aanpassingen, zoals netaansluitingen en -verzwaringen, beter netbeheer, volledig of gedeeltelijk te dragen. De richtlijn lijkt dus voorstander om de kosten die netinfrastructuurontwikkeling met zich meebrengt te laten dekken door de netbeheerder.

79. Als de lidstaten van deze mogelijkheid gebruik willen maken, zullen zij moeten kiezen hoe zij dit zullen aanpakken. Drie opties lijken mogelijk. Ten eerste kunnen lidstaten ervoor kiezen om aan de producent zowel de kosten van de netaansluiting, de kosten van de netverzwaringen, als de kosten van eventuele netuitbreidingen ten laste te leggen. Een andere mogelijkheid zou erin kunnen bestaan om de producent enkel te doen instaan voor de kosten van de netaansluiting. De kosten voor de netverzwaringen en netuitbreidingen worden in een dergelijk model verrekend in de nettarieven, en worden dus uiteindelijk betaald door de eindafnemers. Ten slotte kunnen lidstaten er ook voor opteren om alle aansluitingskosten te laten socialiseren via de nettarieven.

80. Artikel 16, lid 5 Hernieuwbare Energierichtlijn luidt als volgt:

“De lidstaten verplichten de beheerders van transmissie- en distributiesystemen om elke nieuwe producent van energie uit hernieuwbare bronnen die op het net wenst te worden aangesloten de daartoe vereiste uitvoerige en noodzakelijke gegevens te verschaffen, met inbegrip van:

- a) een uitgebreide en gedetailleerde raming van de kosten van de aansluiting;*
- b) een redelijk en precies tijdschema voor de ontvangst en de verwerking van het verzoek om aansluiting op het net;*
- c) een redelijk indicatief tijdschema voor eventueel geplande aansluitingen op het net.*

De lidstaten mogen producenten van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen die op het net wensen te worden aangesloten toestaan een aanbesteding uit te schrijven voor de aansluitingswerkzaamheden”.

Lidstaten zijn dus verplicht om ervoor te zorgen dat de netbeheerder op zijn minst de informatie opgesomd in punt (a)-(c) bekend maakt. Als een gevolg hiervan, moeten

de netbeheerders aan elke nieuwe groene stroomproducent een uitgebreide en gedetailleerde raming van de aansluitingskost verschaffen. Daarnaast dienen ze een tijdschema te verstrekken voor de verwerking van het verzoek om aan het net aangesloten te worden, en om de aansluiting te leveren. Beide tijdschema's moeten "redelijk" zijn. Het tijdschema voor de verwerking van het verzoek om op het net te worden aangesloten moet ook "precies" zijn, daar waar het tijdschema om de netaansluiting beschikbaar te maken tevens "indicatief" moet zijn.

3. Conclusie

81. Art. 16 van de Hernieuwbare Energierichtlijn verstevigt de verplichtingen die de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn reeds oplegde inzake de infrastructuurontwikkeling. Dit doet zij door de aansluiting toe te staan van nieuwe groene stroomproductie-installaties. Om dit te realiseren zullen echter heel wat kosten gemaakt moeten worden. Aansluitingskosten kunnen m.a.w. de nodige investeringen doen stijgen, en aldus de ontwikkeling van groene stroomproductie-installaties verhinderen. Daarom dienen de lidstaten regels m.b.t. het dragen van de kosten en regels m.b.t. de kostenverdeling in hun nationale wetgeving in te voeren. Art. 16 bepaalt niet hoe die regels er inhoudelijk uit moeten zien, maar lijkt toch te suggereren dat het raadzaam zou zijn om de netbeheerder te doen instaan voor de kosten die de aansluiting van groene stroomproductie-installaties met zich meebrengen. Men mag echter niet vergeten dat, als de netbeheerder de meeste of alle kosten voor zijn rekening dient te nemen, dit een invloed zal hebben op de nettarieven¹²⁰. Omgekeerd, als de lidstaten ervoor zouden kiezen om de producent te doen instaan voor alle kosten, zal het financieel ondersteuningsmechanisme hier onvermijdelijk rekening mee moeten houden¹²¹.

¹²⁰ A. HERSCUTH, "Chapter 6. Grid issues" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 158.

¹²¹ A. HERSCUTH, "Chapter 6. Grid issues" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 158.

Hoofdstuk IV. Beheer van het elektriciteitsnetwerk (art. 16 leden 2, 7 en 8)

1. Gegarandeerde transmissie en distributie

82. Art. 16, lid 2, a) Hernieuwbare Energierichtlijn vereist dat lidstaten erop toe zien “dat de beheerders van transmissie- en distributiesystemen op hun grondgebied de transmissie en distributie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen garanderen”. Deze bepaling, die reeds in de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn vervat zat, legt aldus impliciet aan de netbeheerders de verplichting op om ervoor te zorgen dat hun netten, ontwikkeld voor conventionele energie, technisch gezien in staat zijn om energie uit hernieuwbare energieproductie-installaties te ontvangen¹²². Met het oog op de instandhouding van de betrouwbaarheid en veiligheid van het net zullen de netbeheerders deze bepaling echter niet altijd kunnen respecteren. In zo’n geval zouden lidstaten een financiële compensatie aan de getroffen producent kunnen toekennen¹²³.

2. Priority access vs. guaranteed access

83. Art. 16, lid 2, b) Hernieuwbare Energierichtlijn vereist dat lidstaten ervoor zorgen dat elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen *voorrang* heeft op, dan wel *gewaarborgde toegang* krijgt tot het net.

84. Om voor groene stroomproducenten de toegang tot het net te vergemakkelijken gaf de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn aan de lidstaten reeds de mogelijkheid om te voorzien in een regime van priority access aan groene stroomproducenten¹²⁴. De Hernieuwbare Energierichtlijn is gebaseerd op hetzelfde principe als de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn, maar gaat veel verder daar zij lidstaten *verplicht* om priority access of guaranteed access te verzekeren voor groene stroom, en dit “op basis van

¹²² H. KRUIJMER, *The non-discrimination obligation of energy network operators: European Rules and Regulatory Practice*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2014, 129.

¹²³ Overweging 61 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

¹²⁴ Art. 7, lid 1 Richtlijn 2001/77/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2001 betreffende de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt, *Pb. L.* 27 oktober 2001, afl. 283/33.

transparante en niet-discriminerende criteria”¹²⁵. Art. 7, lid 1 Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn maakte priority access discretionair en maakte geen vermelding van guaranteed access. Ook de bewoordingen van het voorrangregime waren ietwat anders geformuleerd.

2.1. Twee toegangsregimes

85. De door art. 16, lid 2, b Hernieuwbare Energierichtlijn opgesomde verplichting houdt in dat lidstaten ervoor moeten zorgen dat productie-installaties die werken met hernieuwbare energiebronnen toegang tot het net verkrijgen voor de geproduceerde elektriciteit telkens wanneer de energiebron beschikbaar is¹²⁶. Dit is vooral van belang voor hernieuwbare productie-installaties die gebruik maken van intermitterende en niet voor opslag vatbare energiebronnen¹²⁷. *De facto* voorziet de Hernieuwbare energierichtlijn in twee toegangsregimes, of manieren om aan deze verplichting te voldoen: via het principe van voorrang inzake nettoegang (“priority access”) of via het principe van gegarandeerde nettoegang (“guaranteed access”).

86. Voorrang inzake toegang en gewaarborgde toegang voor elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen is van belang om hernieuwbare energiebronnen in de interne markt voor elektriciteit te integreren, en is in overeenstemming met artikel 11, lid 2, en een verdere uitwerking van artikel 11, lid 3, van Richtlijn 2003/54/EG¹²⁸. Het enige aanknopingspunt over de interpretatie van deze twee toegangsregimes vinden we terug in overweging 60 van de Hernieuwbare Energierichtlijn:

“Voorrang inzake nettoegang biedt de producenten van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen de verzekering dat zij te allen tijde wanneer de bron beschikbaar is de

¹²⁵ N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 111.

¹²⁶ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 161.

¹²⁷ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 161.

¹²⁸ Overweging 60 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen overeenkomstig de connectieregels zullen kunnen verkopen en transporteren.

Wanneer elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen geïntegreerd moet worden in de “spotmarkt”, zorgt gegarandeerde toegang ervoor dat alle verkochte en gesteunde elektriciteit toegang krijgt tot het net”.

87. Voor het overige bevat de Hernieuwbare Energierichtlijn op zich geen enkele verduidelijking of definitie van wat bedoeld wordt met de noties “gegarandeerde toegang” en “voorrang inzake nettoegang”. Zowel de Europese Richtlijn, als de Europese en Belgische rechtsleer en rechtspraak preciseren niet als zodanig wat onder deze twee begrippen verstaan moet worden, en wat het verschil is tussen beide begrippen. Op die manier kunnen de lidstaten deze begrippen vrij interpreteren, wat het risico op uiteenlopende interpretaties vergroot.

88. Volgens HERSCUTH blijkt uit de formulering van deze bepalingen dat de lidstaten de verplichting opgelegd in art. 16, lid 2, b Hernieuwbare Energierichtlijn op twee mogelijke manieren kunnen implementeren, afhankelijk van de manier waarop de groene stroom verkocht wordt op de markt¹²⁹. Als de regelgeving aldus gebaseerd is op een systeem waar de groene stroom verkocht wordt op de gewone elektriciteitsmarkt, is een systeem van guaranteed access van toepassing. Onder zo’n systeem zijn de lidstaten verplicht om groene stroom, die gecontracteerd is en verkocht wordt op de markt, gegarandeerde toegang te geven tot het net. Wel moet worden opgemerkt dat dit geenszins de verplichting inhoudt dat lidstaten aankoopverplichtingen voor energie uit hernieuwbare bronnen moeten steunen of invoeren¹³⁰. Echter, als de regelgeving gebaseerd is op het principe dat een netbeheerder verplicht is om alle groene stroom te kopen tegen een vastgestelde prijs, dan verzekerd deze verplichting op zich al dat priority access wordt gegeven aan

¹²⁹ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeyss & Casteels, 2010, 161; N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 111.

¹³⁰ Overweging 60 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

groene stroom¹³¹. Het beginsel van priority access lijkt aldus gebaseerd te zijn op een aankoopverplichting, *a contrario* is men bij guaranteed access niet verzekerd van een aankoopverplichting.

89. Het terminologisch verschil tussen priority access en guaranteed access impliceert echter geen verschil over de draagwijdte van de twee noties. M.a.w. de finaliteit van beide begrippen is hetzelfde. Zij streven allebei naar een versterking, in het voordeel van groene stroom, van het recht op toegang die reeds voorzien was in de Derde Elektriciteitsrichtlijn. Het recht op toegang voor groene stroomproductie-installaties moet bijgevolg worden beschouwd als “preferentieel”.

2.2. Toegang vs. aansluiting

2.2.1. Noties toegang en aansluiting

90. De noties “toegang” en “aansluiting” worden niet beschreven in de Derde Elektriciteitsrichtlijn en ook niet in de Hernieuwbare Energierichtlijn. Enkel via de principes inzake nettoegang vervat in de Hernieuwbare Energierichtlijn die op zijn beurt een aantal sub-definities van de notie “toegang” omvat, nl. gegarandeerde toegang of voorrang inzake toegang, vinden we iets terug omtrent de notie “toegang”.

91. In het arrest *Julius Sabatauskas e.a.* van het Hof van Justitie van 9 oktober 2008 heeft het Hof voor het eerst invulling aan deze begrippen gegeven¹³². Volgens het Hof van Justitie hebben de termen “toegang” en “aansluiting” in Richtlijn 2003/54/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van richtlijn 96/92/EG een verschillende betekenis. De term “toegang” houdt verband met de elektriciteitsvoorziening, met inbegrip van onder meer de kwaliteit, de regelmaat en de kosten van de dienst. In deze context moet de notie “toegang” gedefinieerd worden

¹³¹ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 161-162; N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 111.

¹³² HvJ 9 oktober 2008, C-239/07, Julius Sabatauskas.

als het recht om het elektriciteitsnet te gebruiken. Deze term wordt vaak gebruikt in de context van het waarborgen van niet-discriminerende tarieven. De term “aansluiting” wordt veeleer gebruikt in een technische context en duidt op de fysieke verbinding met het netwerk. De aansluiting concretiseert zich vooral via technische voorschriften, die door de lidstaten moeten worden uitgevoerd in overeenstemming met art 5 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn.

92. Ondanks het feit dat de termen “aansluiting” en “toegang” vaak met elkaar verward worden of als synoniem worden gebruikt, hebben beide termen dus een fundamenteel andere betekenis. De toegang tot het net moet worden beschouwd als het recht om het elektriciteitsnet te gebruiken, daar waar de aansluiting een voorwaarde is zonder dewelke de toegang niet gerealiseerd kan worden.

2.2.2. Een prioritaire of gegarandeerde aansluiting?

93. De vraag stelt zich of art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn ook impliceert dat voorrang aan groene stroom moet worden gegeven bij de aansluiting. De meerderheidsopvatting in de rechtsleer meent van niet¹³³. Echter, een minderheidsopvatting in de rechtsleer zegt van wel¹³⁴. In zo’n geval zou elk nieuw verzoek voor bijkomende netcapaciteit, afkomstig van groene stroomproductie-installaties, voorrang moeten krijgen bij de behandeling van de aanvraag tot aansluiting.

¹³³ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 323; N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 111; “Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claey s & Casteels, 2006, 56-60; “Consultation on Priority Dispatch under the Renewable Energy Directive”, www.detini.gov.uk/consultation_on_priority_dispatch_under_the_renewable_energy_directive.pdf.

¹³⁴ H. TEN BERGE en S. CROSS, “Chapter 3. Renewable energy 2020 and beyond: Delivering on the EU targets and defining a pathway to a low-carbon energy future” in C. JONES (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claey s & Casteels, 2010, 112; N. REGA, “Chapter XV. The 2020 targets seen from the viewpoint of an electricity operator: regulatory challenges and opportunities” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume III – EU Energy Law and Policy Issues*, Cambridge - Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 390.

94. Toch is het duidelijk dat art. 16, lid 2, b Hernieuwbare Energierichtlijn enkel impliceert dat groene stroom voorrang of gewaarborgde toegang moet krijgen tot het net. Deze bepaling hanteert immers het begrip “toegang”, en niet het begrip “aansluiting”. Bovendien hebben we reeds gezien dat aan beide begrippen een verschillende betekenis toegekend moet worden¹³⁵. Enkel in de visie dat prioritaire of gegarandeerde aansluiting beschouwd moet worden als een accessoire verbintenis van de hoofdverplichting (priority access), lijkt art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn mogelijks te kunnen impliceren dat ook voorrang aan groene stroom moet gegeven worden bij de aansluiting. Dit stemt echter niet overeen met de visie van de Hernieuwbare Energierichtlijn zelf.

95. Overweging 61 van de Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt het volgende: “*om te kunnen voldoen aan de, in de onderhavige richtlijn gestelde doelen, moet de aansluiting van nieuwe installaties voor energie uit hernieuwbare bronnen zo spoedig mogelijk worden toegestaan. Om de netaansluitingsprocedures te versnellen, kunnen de lidstaten voorzieningen treffen voor een prioritaire of gereserveerde aansluiting van nieuwe installaties die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen produceren*”. Ondanks het feit dat art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn dus niet impliceert dat voor productie-installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen in een prioritaire of gegarandeerde aansluiting moet worden voorzien, lijkt de richtlijn de lidstaten wel aan te moedigen om hiertoe over te gaan. Om de transmissie en distributie van uit hernieuwbare bronnen geproduceerde elektriciteit duurzaam te laten toenemen zonder de betrouwbaarheid of de veiligheid aan te tasten, moet de aansluiting van nieuwe installaties voor energie uit hernieuwbare bronnen immers zo spoedig mogelijk worden toegestaan. Echter, hieromtrent legt de richtlijn de lidstaten geen enkele verplichting op. De lidstaten blijven aldus vrij om een prioritaire of gereserveerde aansluiting voor groene stroomproductie-installaties al dan niet in hun nationale regelgeving in te voeren. De Hernieuwbare Energierichtlijn beschouwd een prioritaire of gegarandeerde aansluiting aldus niet als een accessoire verbintenis van de hoofdverplichting (priority access).

¹³⁵ Zie *supra*, nr. 92.

96. Er moet worden opgemerkt dat art. 23, lid 2 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn voorziet dat de transmissienetbeheerder de aansluiting van productie-installaties, noch op grond van de kosten begroot voor de noodzakelijke systeemaanpassingen, noch op grond van toekomstige capaciteitsbeperkingen, kan weigeren. Deze bepaling richt zich tot alle productie-installaties, en geldt dus *a fortiori* ook voor installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen waarvoor volgens art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn een gegarandeerde of prioritaire toegang moet verleend worden. Een gelijkaardige verplichting voor distributienetbeheerders vinden we evenwel niet terug. De Hernieuwbare Energierichtlijn lijkt als zodanig niet te voorzien in een verplichting voor de netbeheerders om productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken op hun netten aan te sluiten.

2.3. Een discriminatoire nettoegang en zijn rechtvaardiging

2.3.1. De regel: Het principe van “Third Party Access (TPA)”

97. Het beginsel van priority access is in feite een vrijstelling op het regime van Third Party Access (TPA) tot het net, die oorspronkelijk vervat zat in richtlijn 2003/54/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van Richtlijn 96/92/EG, en nadien in de Derde Elektriciteitsrichtlijn¹³⁶.

98. De Derde Elektriciteitsrichtlijn voorziet in artikel 32, lid 1 dat *“de lidstaten zorg dragen voor de invoering van een systeem voor toegang van derden tot de transmissie- en distributiesystemen, gebaseerd op bekendgemaakte tarieven die voor alle in aanmerking komende afnemers gelden en die objectief worden toegepast zonder onderscheid te maken tussen systeemgebruikers”*. Dit recht wordt als fundamenteel beschouwd, want: *“De beheerder van een transmissie- of distributiesysteem kan de toegang slechts weigeren wanneer hij niet over de nodige capaciteit beschikt. De weigering moet naar behoren met redenen worden omkleed*

¹³⁶ A. BOUTE, “Non-discriminatory third party access to the network”, *CML Rev.* 2012, afl. 3, 1180-1181; N. AHNER, “Chapter V. The framework for supporting renewable energy in Europe: implementing directive 2009/28/EC” in M. M. ROGGENKAMP en U. HAMMER (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 111.

waarbij met name het bepaalde in artikel 3 in acht moet worden genomen, op basis van objectieve, technisch en economisch onderbouwde criteria”.

99. Dus op grond van de Derde Elektriciteitsrichtlijn is de algemene regel dat er voor alle elektriciteit een fundamenteel en niet-discriminatoir recht op toegang op het distributie- en transmissienet is. Echter, het recht op toegang kan gelimiteerd worden wanneer de netbeheerder niet over de nodige netcapaciteit beschikt. Die weigering moet dan wel naar behoren met redenen worden omkleed waarbij met name het bepaalde in artikel 3 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn in acht moet worden genomen, op basis van objectieve, technisch en economisch onderbouwde criteria.

2.3.2. Uitzondering op de regel: priority en guaranteed access

100. Wat de Hernieuwbare Energierichtlijn betreft, komt zij terug op de notie toegang door het verstrekken van de termen “gegarandeerde toegang” en “voorrang inzake nettoegang”. Deze twee hypothesen zijn uiteindelijk bedoeld om de toegang van groene stroom op het net te versterken. De toewijzing van een recht van gegarandeerde of prioritaire toegang voor groene stroom moet worden beschouwd als een uitzondering op het principe van Third Party Access aangezien deze begrippen afwijken van het algemene beginsel van non-discriminatie bij de toegang van elektriciteitsnetwerken.

101. Het beginsel van priority of guaranteed access kan worden gerechtvaardigd op grond van de algemene wet van het Hof van Justitie van de Europese Unie nl. het Verdrag betreffende Werking van de Europese Unie, en meer bepaald door artikel 11 VWEU (m.b.t. de integratie van milieuoverwegingen in het gehele beleid van de Unie), of door de uitzondering voorzien in artikel 101, paragraaf 3, van het VWEU (m.b.t. de verstoring van de mededinging), de algemene projectie van de omgeving (de doelstelling m.b.t. een hoog niveau van bescherming) of door de wens om de veiligheid te garanderen door middel van diversificatie van de energieproductie.

2.3.3. Beperkingen op de uitzondering

102. De algemene regel brengt dus met zich mee dat de distributienetbeheerders en de transmissienetbeheerder een fundamenteel toegangsrecht op hun net moeten eerbiedigen voor alle productie-installaties¹³⁷. Alleen in het geval dat het net over onvoldoende capaciteit beschikt, kan zo'n recht geweigerd worden. Deze weigering moet gemotiveerd worden op basis van objectieve, technische en economische criteria.

103. In het kader van de Hernieuwbare Energierichtlijn, en als uitzondering op het beginsel van Third Party Access (TPA), hebben hernieuwbare energiebronnen recht op preferentiële toegang (nl. een gegarandeerde toegang of een prioritaire toegang) tot het net. Deze uitzondering is op zich echter beperkt. Art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt immers dat geen afbreuk mag gedaan worden aan de voorschriften inzake de instandhouding van de betrouwbaarheid en veiligheid van het net, die gebaseerd zijn op transparante, niet-discriminerende door de bevoegde nationale autoriteiten vastgestelde criteria. In dit kadert bepaalt overweging 60 van de Hernieuwbare Energierichtlijn *“dat de voorschriften inzake de instandhouding van de betrouwbaarheid en veiligheid van het net en de dispatching naargelang de kenmerken van het nationale net en de veilige werking daarvan kan verschillen”*. De manoeuvreerruimte van de lidstaten bij de implementatie van deze concepten is aldus zeer breed. Dit kan leiden tot verschillen in interpretatie, die onverenigbaar zijn met de voltooiing van een interne markt voor elektriciteit. De lidstaten moeten immers te allen tijde voor een “level playing field” zorgen voor alle elektriciteitsbedrijven¹³⁸.

2.4. Groene gas

104. Overweging 41 van Richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van Richtlijn 2003/55/EG bepaalt dat *“de lidstaten*

¹³⁷ Art. 32 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

¹³⁸ S. LAVRIJSSEN en T. GOVERS, “Voorrang voor duurzame energie op het elektriciteitsnet”, *SEW* 2012, 14.

moeten waarborgen dat, rekening houdend met de nodige kwaliteitsvoorschriften, biogas en/of gas uit biomassa en andere soorten gas een niet-discriminerende toegang tot het gasnet krijgen, op voorwaarde dat deze toegang permanent verenigbaar is met de desbetreffende technische regels en veiligheidsnormen”. Voor biogas of gas uit biomassa en andere soorten gas is dus een niet-discriminerende toegang tot het aardgasnet verplicht. Echter, de vraag stelt zich nu of het preferentieel toegangsrecht tot het net ook toegepast kan worden op groene gas.

105. Overweging 60, en art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn bepalen expliciet dat voorrang of gewaarborgde nettoegang moet gegeven worden *“aan elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen”*. Toch is TEMPELMAN van mening dat dit naar analogie moet toegepast worden voor groene gas¹³⁹. De Hernieuwbare Energierichtlijn verplicht de lidstaten immers om de aansluiting van nieuwe installaties voor energie uit hernieuwbare energiebronnen zo spoedig mogelijk toe te staan, om zo te kunnen voldoen aan de in de richtlijn voorgestelde doelen. Hier spreekt de richtlijn aldus wel van installaties voor energie -en dus niet elektriciteit- uit hernieuwbare energiebronnen. Echter, overweging 60 bepaalt verder dat *“om de netaansluiting te versnellen, lidstaten voorzieningen kunnen treffen voor een prioritaire of gereserveerde aansluiting van nieuwe installaties die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen produceren”*. Op dit vlak hebben de lidstaten aldus enige manoeuvreerruimte. Toch is het niet duidelijk waarom de Europese wetgever een preferentiële toegang expliciet heeft vastgelegd voor elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen, en niet voor energie uit hernieuwbare energiebronnen in het algemeen. Uit overweging 62 kunnen we nochtans afleiden dat de wetgever de aansluiting van nieuwe producenten voor gas uit hernieuwbare energiebronnen niet heeft willen uitsluiten¹⁴⁰. Zeker nu de Hernieuwbare Energierichtlijn duidelijke doelstellingen heeft gesteld om de productie van energie uit hernieuwbare energiebronnen te bevorderen, is niet duidelijk waarom groene gas geen prioritair toegangsrecht tot het aardgasnet zou kunnen krijgen. De wetgeving lijkt hier echter geen precisering over te geven.

¹³⁹ G.D. TEMPELMAN, “Groen (als) gas. Een analyse van de groen gas-keten”, *NTER* 2012, 125.

¹⁴⁰ Overweging 62: “De kosten voor het aansluiten van nieuwe producenten van elektriciteit en gas uit hernieuwbare energiebronnen op het elektriciteits- en gasnet moeten objectief, transparant en niet-discriminerend zijn en er moet naar behoren rekening worden gehouden met de voordelen die ingebodde producenten van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen en lokale producenten van gas uit hernieuwbare energiebronnen opleveren voor het elektriciteits- en gasnet”.

2.5. Juridische systemen

2.5.1. Duitsland

106. In Duitsland legt de “Renewable Energy Sources Act” aan de netbeheerders de verplichting op om alle elektriciteit gegenereerd door hernieuwbare productie-installaties te kopen en te vervoeren¹⁴¹. Bijgevolg hebben groene stroomproducenten een gegarandeerde verkoop voor hun volledige output, en dit tegen een vastgelegde prijs. Duitsland hanteert aldus een systeem van feed-in tarieven¹⁴².

2.5.2. Denemarken

107. In zijn “Act on Electricity Supply” kent Denemarken een voorrangsrecht inzake nettoegang toe aan groene stroomproductie-installaties¹⁴³. Dit recht viseert echter niet alle energie die gegenereerd wordt uit hernieuwbare energiebronnen, maar moet eerder worden toegepast voor geplande transacties. In het geval dat er zich een beperking voordoet die de transmissie van alle geplande productie voorkomt, zullen groene stroomproductie-installaties m.a.w. worden geprioriteerd over de centrales die gebruik maken van fossiele brandstoffen.

2.5.3. Litouwen

108. In de Netcode, aangenomen in december 2001, worden de regels uiteengezet m.b.t. het beheer, het gebruik en de toegang tot elektriciteitsnetten¹⁴⁴. De netbeheerders moeten de voorwaarden voor netaansluiting en netgebruik openbaar maken. De hernieuwbare energiebronnen hebben recht op prioritaire transmissie: de netbeheerders moeten de preferentiële transmissie van groene stroom garanderen. Zij

¹⁴¹ O. WOOLLEY, “Chapter VIII. Overcoming legal challenges for offshore electricity grid development: a case study of the cobra and kriegers flak projects” in M. M. ROGGENKAMP en O. WOOLLEY (eds.), *European Energy Law Report IX – Energy and Law – Volume 13*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 187.

¹⁴² Zie *infra*, nr. 249-250.

¹⁴³ O. WOOLLEY, “Chapter VIII. Overcoming legal challenges for offshore electricity grid development: a case study of the cobra and kriegers flak projects” in M. M. ROGGENKAMP en O. WOOLLEY (eds.), *European Energy Law Report IX – Energy and Law – Volume 13*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 187.

¹⁴⁴ D. FOURQUET en C. JONES (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book two – Renewable Energy in the Member States of the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 21-23.

zijn echter niet verplicht om hun netten uit te breiden om hieraan tegemoet te kunnen komen. Op de netbeheerders rust m.a.w. niet de verplichting om hun netten uit te breiden op verzoek van de producent (dit geldt ook voor groene stroom). Als de netcapaciteit niet voldoende is, zullen de netbeheerders de preferentiële transmissie van groene stroom toch moeten garanderen. Een nieuwe producent die zich op het net wil aansluiten zal echter moeten instaan voor alle kosten die de aansluiting als gevolg heeft, inclusief netuitbreidingen indien nodig. Hierdoor kunnen de netbeheerders evenwel verzekeren dat er voldoende netcapaciteit zal zijn en dat alle nieuwe aangesloten energiecentrales hun elektriciteit zullen kunnen transporteren.

3. Priority dispatch

109. Art. 16, lid 2, c) Hernieuwbare Energierichtlijn vereist dat lidstaten ervoor zorgen *“dat transmissiesysteembeheerders bij de dispatching van elektriciteitsopwekkingsinstallaties voorrang geven aan opwekkingsinstallaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, voor zover het veilige beheer van het nationale elektriciteitssysteem dit toelaat en dit gebeurt op basis van transparante en niet-discriminerende criteria”*.

Bij de verdeling van elektriciteit in het net, moeten installaties die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen genereren aldus voorrang krijgen op centrales die gebruik maken van conventionele energiebronnen¹⁴⁵. De dispatching van elektriciteitsopwekkingsinstallaties, zoals vereist onder art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn, is beter gekend onder de term “priority dispatch”. Priority dispatch gaat aldus over het in- en uitschakelen van installaties, en komt toe aan opwekkingsinstallaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen.

110. De vereiste van priority dispatch is niet nieuw en was reeds vervat in art. 7, lid 1 van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn¹⁴⁶. De bepaling die we terugvinden in art.

¹⁴⁵ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 162.

¹⁴⁶ Art. 7, lid 1 Richtlijn 2001/77/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2001 betreffende de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt, *Pb. L.* 27 oktober 2001, afl. 283/33.

16, lid 2, c Hernieuwbare Energierichtlijn is gelijkaardig aan de bepaling van art. 7, lid 1 Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn. Toch kunnen we enkele verschillen vaststellen. Zo introduceert art. 16, lid 2, c Hernieuwbare Energierichtlijn een nieuwe vereiste nl. om transparante en niet-discriminerende criteria voor priority dispatch te ontwikkelen.

111. De Derde Elektriciteitsrichtlijn bevestigt de verplichting die op de lidstaten rust om priority dispatch te verlenen aan groene stroom: *“een lidstaat dient de transmissiesysteembeheerders ertoe te verplichten om bij het inschakelen van stroomproductie-eenheden die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen te handelen overeenkomstig artikel 16 van Richtlijn 2009/28/EG”*¹⁴⁷. De belangrijke taak van dispatching van stroomproductie-eenheden is dan ook toegewezen aan de transmissienetbeheerder: *“Onverminderd de levering van elektriciteit op basis van contractuele verplichtingen, met inbegrip van die welke voortvloeien uit de in aanbestedingen vervatte specificaties, is de transportnetbeheerder, wanneer zulks tot zijn taak behoort, verantwoordelijk voor de inschakeling van de stroomproductie-eenheden in zijn gebied en voor het gebruik van koppellijnen met andere netten”*¹⁴⁸.

Art. 23, lid 4 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn gaat echter nog verder en bepaalt dat *“een lidstaat de distributiesysteembeheerder ertoe kan verplichten om bij het inschakelen van stroomproductie-eenheden voorrang te geven aan productie-installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, afvalstoffen of warmtekrachtkoppeling”*. Lidstaten zijn dus verplicht om ervoor te zorgen dat transmissiesysteembeheerders priority dispatch verstrekken aan groene stroom, daar waar zij slechts de mogelijkheid hebben om ervoor te zorgen dat distributienetbeheerders priority dispatch verlenen aan energie uit hernieuwbare energiebronnen.

¹⁴⁷ Art. 15, lid 3 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

¹⁴⁸ Art. 15, lid 1 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

3.1. Het minimaliseren van belemmeringen voor groene stroom¹⁴⁹

112. Het principe van priority dispatch wordt onvermijdelijk beperkt door de nood om te vermijden dat de stabiliteit van het elektriciteitsnetwerk in gevaar wordt gebracht. Hierdoor zijn in het verleden algemene limieten ingesteld op de toegestane geïnstalleerde capaciteit van variabele energiebronnen, zonder dat enige stappen werden gezet om het vermogen van het net te verbeteren zodat in de toekomst meer hernieuwbare energiebronnen kunnen geïntegreerd worden. Daarom heeft de Hernieuwbare Energierichtlijn nieuwe bepalingen aan de vereiste van priority dispatch toegevoegd, met het oog op het verbeteren van het vermogen van het netwerk om groene stroom, en in het bijzonder elektriciteit uit variabele hernieuwbare energiebronnen te integreren. Vandaar bepaalt art. 16, lid 2, c) Hernieuwbare Energierichtlijn ook dat *“de lidstaten ervoor dienen te zorgen dat passende netwerk- en marktgerelateerde beheersmaatregelen worden getroffen om de belemmeringen voor uit hernieuwbare energiebronnen geproduceerde elektriciteit tot een minimum te beperken”*.

113. HERSCUTH is van mening dat marktgerelateerde beheersmaatregelen moeten worden genomen opdat groene stroom zich zou kunnen integreren op de elektriciteitsmarkt. De operationele regels van de markt, voornamelijk opgelegd voor nucleaire energieproductie en energieproductie afkomstig uit fossiele brandstoffen, zullen moeten worden aangepast aan de nieuwe energie-mix. De achtergrond hiervan is het feit dat, omdat de bijdrage van elektriciteit uit variabele energiebronnen enorm kan variëren en dus niet te voorspellen valt, het gecompenseerd moet worden met “balancing power”.

114. Die netbalanceringsactiviteiten brengen echter wel bijkomende kosten met zich mee. Hoe hoog die kosten zullen oplopen zal afhankelijk zijn van de hoeveelheid variabele energie die in balans moet gebracht worden, en hoe de energievraag zich verhoudt tot het variabele energieaanbod. Geografische factoren, zoals de grootte van het balanceringsgebied, en de distributie van variabele energieproductie over het

¹⁴⁹ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 162-164.

grondgebied, zullen ook een invloed hebben op deze kosten. De kosten kunnen verminderd worden door ervoor te zorgen dat de productie van variabele hernieuwbare energieproductie nauwkeuriger kan voorspeld worden. Balanceringskosten zullen ook afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van “balancing power” (reserveringscapaciteit), de energieopwekkende portfolio (de energie-mix), de beschikbaarheid van interconnectoren naar andere landen, en die landen hun energie-mix. De aggregatie van gebieden, maakt het delen van reserveringscapaciteit mogelijk, waardoor de vereiste reserveringscapaciteit verminderd kan worden. Om dit tot stand te kunnen brengen, zijn interconnectiekabels wel cruciaal.

115. De Hernieuwbare Energierichtlijn vereist dat lidstaten ervoor zorgen dat “passende” netwerk- en marktgerelateerde beheersmaatregelen worden genomen om de integratie van variabele energiebronnen te kunnen realiseren. Of de genomen maatregelen “passend” zijn, kan beoordeeld worden in functie van hun vermogen om deze doelstelling te bereiken.

116. De Hernieuwbare Energierichtlijn erkent ook de mogelijkheid dat systeembeheerders de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen substantieel zullen moeten inkorten als de veiligheid van het nationale elektriciteitssysteem en de energievoorzieningszekerheid in gevaar komt. Lidstaten zijn dan verplicht om ervoor te zorgen dat de verantwoordelijke systeembeheerders deze maatregelen rapporteren aan de bevoegde regelgevende autoriteit en dat de systeembeheerders aangeven welke corrigerende voorzieningen zij denken te treffen om ongewenste beperkingen te voorkomen.

3.2. Volgorde van afschakeling¹⁵⁰

117. Rekening houdend met het principe van priority dispatch en het economisch perspectief van waaruit zij is ontstaan¹⁵¹, zou men volgens DERUYTTER en

¹⁵⁰ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 174-175.

¹⁵¹ Zie *supra*, nr. 38.

GELDHOF, om de betrouwbaarheid en de veiligheid van het net te garanderen, kunnen voorstellen dat volgende volgorde in acht moet worden genomen bij het afschakelen van productie-installaties:

1. Eerst de niet-hernieuwbare productie-installaties. Bijvoorbeeld: gas, kern- en steenkoolcentrales.
2. Dan de hernieuwbare productie-installaties die gebruik maken van energiebronnen die voor opslag vatbaar zijn. Bijvoorbeeld biomassacentrales of waterkracht.
3. En als laatste de hernieuwbare productie-installaties die gebruik maken van energiebronnen die niet voor opslag vatbaar zijn, zoals wind, zon of golven.

118. Deze volgorde in acht genomen vallen warmtekrachtinstallaties aangewakkerd met fossiele brandstoffen onder de eerste categorie. Worden zij evenwel aangewakkerd met biomassa vallen ze onder de tweede categorie. Art. 15, lid 3 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn bepaalt echter dat: *“Een lidstaat de transmissiesysteembeheerders ertoe verplicht om bij het inschakelen van stroomproductie-eenheden die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen te handelen overeenkomstig artikel 16 van Richtlijn 2009/28/EG. Tevens kunnen zij de systeembeheerder ertoe verplichten om bij het inschakelen van stroomproductie-eenheden prioriteit te geven aan stroomproductie-eenheden die gebruikmaken van afvalstoffen of warmtekrachtkoppeling”*. Art. 15, lid 5 van Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende energie-efficiëntie, tot wijziging van Richtlijnen 2009/125/EG en 2010/30/EU en houdende intrekking van de Richtlijnen 2004/8/EG en 2006/32/EG bepaalt tevens dat *“Onverminderd artikel 16, lid 2, van Richtlijn 2009/28/EG en gelet op artikel 15 van Richtlijn 2009/72/EG en op het gegeven dat de continuïteit in de warmtevoorziening moet worden verzekerd, de lidstaten ervoor zorgen dat, afhankelijk van de eisen met betrekking tot de instandhouding van de betrouwbaarheid en veiligheid van het net, op basis van door de bevoegde nationale instanties vastgelegde transparante, niet-discriminerende criteria, transmissie- en distributiesysteembeheerders die belast zijn met de verdeling van de opwekkingsinstallaties op hun grondgebied: a) het transport en de distributie van elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling waarborgen; b) prioritaire of gegarandeerde toegang tot het net verlenen aan*

elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling; c) voorrang verlenen aan elektriciteit uit hoogrenderende warmtekrachtkoppeling bij de dispatching van installaties voor elektriciteitsopwekking, voor zover een veilige exploitatie van het nationale elektriciteitsstelsel dat toelaat”.

119. DERUYTTER en GELDHOF menen dat lidstaten bijgevolg zouden kunnen argumenteren dat een warmtekrachtkoppeling aangestuurd door fossiele brandstoffen onder categorie twee valt, maar dat anderzijds een lidstaat ook het belang om steun te verlenen aan productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energie niet uit het oog mag verliezen. Rekening houdend hiermee, zou volgens DERUYTTER en GELDHOF een andere volgorde in acht kunnen genomen worden:

1. Eerst de niet-hernieuwbare productie-installaties. Bijvoorbeeld: gas, kern- en steenkoolcentrales.
2. Ten tweede de warmtekrachtinstallaties aangewakkerd met fossiele brandstoffen, zoals WKK gevoed op aardgas.
3. Ten derde de hernieuwbare productie-installaties die gebruik maken van energiebronnen die voor opslag vatbaar zijn. Bijvoorbeeld: biomassacentrales of waterkracht.
4. Ten vierde de warmtekrachtinstallaties aangewakkerd met hernieuwbare energiebronnen, zoals WKK gevoed op biomassa.
5. En als laatste de hernieuwbare productie-installaties die gebruik maken van energiebronnen die niet voor opslag vatbaar zijn, zoals wind, zon of golven.

120. Er moet ook rekening gehouden worden met art. 15, §4 Derde Elektriciteitsrichtlijn: *“Een lidstaat kan om redenen van leverings- en voorzieningszekerheid bepalen dat voorrang wordt gegeven aan de inschakeling van stroomproductie-eenheden die primaire brandstofenergiebronnen uit eigen land gebruiken, voor zover het hierbij gaat om hoeveelheden die per kalenderjaar niet meer bedragen dan 15 % van de totale primaire energie die nodig is voor de productie van de in de betrokken lidstaat verbruikte elektriciteit”.*

3.3. Hybride centrales

121. Art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn zegt dat prioriteit moet gegeven worden aan energie die afkomstig is van hernieuwbare energiebronnen. Ook kunnen we afleiden uit art. 2 van de Hernieuwbare Energierichtlijn dat de biologisch afbreekbare fractie van industrieel en huishoudelijk afval als een hernieuwbare energiebron moet worden beschouwd¹⁵². Uit een gewone interpretatie van art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn blijkt op het eerste zicht dat transmissienetbeheerders priority dispatch moeten geven aan hybride centrales. Art. 16, lid 2, c Hernieuwbare Energierichtlijn vereist immers dat transmissiesysteembeheerders bij de dispatching, prioriteit moeten geven aan de productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen.

122. Echter, het verstrekken van priority dispatch aan installaties die voornamelijk gebruik maken van fossiele brandstoffen en slechts voor een onbeduidend deel gebruik maken van hernieuwbare energie, lijkt in strijd met de fundamentele doelstelling van de richtlijn nl. het promoten van hernieuwbare energie. Bijgevolg stelt zich de vraag of het nodig is om te vermijden dat centrales die voornamelijk gebruik maken van fossiele brandstoffen en slechts voor een klein deel beroep doen op hernieuwbare energiebronnen, als een voordeel zouden worden aanzien om priority dispatch te bekomen.

123. Rekening houdend met de doelstelling van de Hernieuwbare Energierichtlijn, nl. het promoten van hernieuwbare energie, lijkt het niet correct om priority dispatch ook toe te kennen voor alle elektriciteit die door hybride centrales worden geproduceerd. Uitsluitend voor de door hen geproduceerde groene stroom zouden zij priority dispatch moeten kunnen verkrijgen. Anderzijds kan het toekennen van priority dispatch aan hybride centrales die bijvoorbeeld afval verwerken, een aantal andere factoren bevoordelen aangezien dit een oplossing kan bieden i.v.m. afvalbeheer, dit de afvalberg doet verminderen, en ook kan bijdragen aan de energievoorzieningszekerheid. Bovendien zou het toekennen van priority dispatch aan hybride centrales een middel kunnen zijn om te voldoen aan de Landfill Richtlijn, die

¹⁵² Zie *supra*, nr. 9.

vereist van de lidstaten dat de hoeveelheden gestort biologisch afbreekbaar stadsafval moet verminderd worden met 35% tegen 2020¹⁵³. Het toekennen van priority dispatch aan hybride centrales is in feite niet in overeenstemming met de doelstelling die de richtlijn beoogt te bereiken, maar kan aldus op andere vlakken positieve effecten teweeg brengen.

3.4. Juridische systemen

3.4.1. Groot-Brittannië

124. In Groot-Brittannië doen alle types generatoren aan zelfdispatching¹⁵⁴. Elke geconnecteerde generator in Groot-Brittannië mag er zeker van zijn dat hij het netwerk zal kunnen gebruiken. De enige reden waardoor zij niet in staat zouden kunnen zijn om energie te genereren, is om de betrouwbaarheid en de veiligheid van het systeem te verzekeren. In zo'n geval bepalen de nationale marktregelingen welke generatoren hun output moeten verminderen. De energieafdeling in Groot-Brittannië heeft beslist dat Groot-Brittannië hiermee voldoet aan de vereisten die gesteld worden door art. 16, lid 2, c Hernieuwbare Energierichtlijn, en dat er bijgevolg geen verdere acties moeten ondernomen worden.

3.4.2. Ierland

125. Art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn is in de republiek Ierland door de regulering van de Europese Gemeenschappen, op 28 maart 2011 in “the Republic of Ireland” omgezet¹⁵⁵. Deze regulering heeft elementen van de Hernieuwbare Energierichtlijn omgezet, waaronder ook de bepalingen betreffende de toegang tot en de exploitatie van de elektriciteitsnetten. Ierland voorziet in zijn SI 147/ 2011 in priority dispatch voor hernieuwbare energiebronnen, voor zover de veilige werking van het elektriciteitssysteem het toestaat. Als de transmissienetbeheerder de duurzame opwekking beperkt omwille van veiligheidsredenen, moet hij dit aan de

¹⁵³ Art. 5, lid 2, c) Richtlijn 1999/31/EG van de Raad van 26 april 1999 betreffende het storten van afvalstoffen, *Pb. L.* 16 juli 1999, afl. 182/1.

¹⁵⁴ “Consultation on Priority Dispatch under the Renewable Energy Directive”, www.detini.gov.uk/consultation_on_priority_dispatch_under_the_renewable_energy_directive.pdf.

¹⁵⁵ “Consultation on Priority Dispatch under the Renewable Energy Directive”, www.detini.gov.uk/consultation_on_priority_dispatch_under_the_renewable_energy_directive.pdf.

CER (Commission for Energy Regulation) rapporteren en aangeven hoe het ongewenste beperkingen zal voorkomen. De voorzieningen voor de toegang tot en de exploitatie van de netten zijn ook hier te allen tijde het onderwerp van de handhaving van de betrouwbaarheid en de veiligheid van het net die gebaseerd zijn op transparante en niet-discriminerende criteria zoals vastgesteld door de CER.

4. Draagwijdte van het voorrangregime voor groene stroom

126. De naleving van de bijzondere verplichtingen die aan de netbeheerders zijn opgelegd betreffende het bevorderen van hernieuwbare energie inzake de toegang, zal vooral een probleem zijn wanneer het elektriciteitsnet waarop groene stroomproducenten zijn aangesloten, en waarop energieleveranciers toegang moeten krijgen overbelast is¹⁵⁶. Als er geen netwerkcapaciteit beschikbaar is, kunnen de netbeheerders in principe de toegang tot hun net weigeren¹⁵⁷. Echter, de Hernieuwbare Energierichtlijn legt aan de netbeheerders de verplichting op om aan groene stroom de toegang tot hun netten te garanderen, en de belemmeringen voor uit hernieuwbare energiebronnen geproduceerde elektriciteit tot een minimum te beperken. Volgens KRUIMER betekent dit dat aan hernieuwbare energieproductie de toegang tot het net niet zomaar geweigerd kan worden in geval van congestie¹⁵⁸.

127. Een eerste mogelijkheid om dit op te lossen bestaat er volgens KRUIMER dan ook in om beroep te doen op congestiemanagement¹⁵⁹. Congestiemanagement beoogt congestie te vermijden, of er een antwoord op te bieden om zo de nettoegang te verzekeren en tegelijk het net in evenwicht te houden¹⁶⁰. Dit kan door het omlaag brengen van de productie van elektriciteit in het congestiegebied en tegelijkertijd het

¹⁵⁶ H. KRUIMER, *The non-discrimination obligation of energy network operators: European Rules and Regulatory Practice*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2014, 130.

¹⁵⁷ Art. 32, lid 2 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

¹⁵⁸ H. KRUIMER, *The non-discrimination obligation of energy network operators: European Rules and Regulatory Practice*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2014, 130.

¹⁵⁹ H. KRUIMER, *The non-discrimination obligation of energy network operators: European Rules and Regulatory Practice*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2014, 130.

¹⁶⁰ S. LAVRIJSEN en T. GOVERS, “Voorrang voor duurzame energie op het elektriciteitsnet”, *SEW* 2012, 16.

verhogen van de productie buiten dit gebied om de balans op het net te handhaven¹⁶¹. De vraag stelt zich dus of het voorrangregime voor groene stroom ook bij dit redispatchen toepassing moet krijgen.

128. Volgens LAVRIJSSEN en GOVERS moet het begrip “toegang” ruim geïnterpreteerd worden, en omvat zij ook ondersteunende diensten zoals redispatch¹⁶². Dit betekent dat “toegang” ook de instrumenten bevat die de leveranciers nodig hebben om effectief te kunnen leveren aan eindgebruikers. Verdelingsmechanismen van capaciteit zijn zo’n instrumenten¹⁶³. Voorrang voor groene stroom bij redispatch draagt trouwens bij aan het doel van art. 16, lid 2, b Hernieuwbare Energierichtlijn. Dit artikel moet waarborgen dat groene stroomproducenten die zijn aangesloten op het net te allen tijde de door hun opgewekte duurzame elektriciteit kunnen verkopen en transporteren wanneer de bron beschikbaar is. GRÄPER EN SCHOSER stellen tevens voor om het principe van priority dispatch ook toe te passen bij ‘dispatching’ in geval van netwerkcongestie¹⁶⁴. Redispatch maakt immers deel uit van de markt van dispatching diensten. Dergelijke redenering zou tevens bijdragen aan de doelstelling van priority dispatch, die erop gericht is om de belemmeringen voor uit hernieuwbare energiebronnen geproduceerde elektriciteit tot een minimum te beperken.

129. De Europese Commissie is het hier echter niet mee eens, en opteert voor een eerder enge interpretatie van het begrip “toegang”¹⁶⁵. Een dergelijke interpretatie brengt met zich mee dat de draagwijdte van priority access en guaranteed access zich niet uitstrekt tot balanceringsdiensten zoals redispatching, als deel van een congestiemanagementsysteem. Hernieuwbare energieproducenten kunnen volgens de Europese Commissie alleen worden vrijgesteld om te participeren in het congestiemanagementsysteem, en in de kosten die dit met zich meebrengt, als dit gerechtvaardigd is op basis van een openbare dienstverplichting die goedgekeurd

¹⁶¹ Dit noemt men “redispatching”, zie S. LAVRIJSSEN en T. GOVERS, “Voorrang voor duurzame energie op het elektriciteitsnet”, *SEW* 2012, 19.

¹⁶² S. LAVRIJSSEN en T. GOVERS, “Voorrang voor duurzame energie op het elektriciteitsnet”, *SEW* 2012, 19.

¹⁶³ S. LAVRIJSSEN en T. GOVERS, “Voorrang voor duurzame energie op het elektriciteitsnet”, *SEW* 2012, 19.

¹⁶⁴ S. LAVRIJSSEN en T. GOVERS, “Voorrang voor duurzame energie op het elektriciteitsnet”, *SEW* 2012, 20.

¹⁶⁵ H. KRUIJMER, *The non-discrimination obligation of energy network operators: European Rules and Regulatory Practice*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2014, 132-133.

werd door de nationale regelgevende autoriteit, en de Europese Commissie daarvan in kennis werd gesteld in overeenstemming met de Derde Elektriciteitsrichtlijn¹⁶⁶.

130. Een andere mogelijkheid waarover de netbeheerder evenwel beschikt als er zich te weinig netcapaciteit op het net bevindt, is om aan groene stroom de toegang op zijn net te weigeren, en bijgevolg de toegang tot het net voor grijze stroom te behouden. Dan moet de netbeheerder deze weigering wel motiveren op basis van transparante en niet-discriminerende criteria. Bovendien moet met het oog op het preferentieel recht op toegang aan de getroffen groene stroomproducenten een financiële compensatie worden toegekend. Het preferentieel recht op toegang kan immers bekrachtigd worden door verscheidene maatregelen, en een financiële compensatie kan beschouwd worden als een mogelijke maatregel om het prioritair toegangsrecht uit te oefenen. De Europese richtlijnen voorzien geen enkele compensatieverplichting als zodanig, maar overweging 61 Hernieuwbare Energierichtlijn bevestigt de wenselijkheid hiervan: *“in bepaalde omstandigheden is het niet mogelijk om de transmissie en distributie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen volledig te garanderen zonder de betrouwbaarheid of de veiligheid van het net in gevaar te brengen. In dergelijke omstandigheden kan overwogen worden financiële compensaties te geven aan de betrokken producenten”*.

131. De draagwijdte van het voorrangregime voor groene stroom lijkt aldus af te hangen van de interpretatie die gegeven wordt aan het begrip “toegang”. Een ruime interpretatie van het begrip “toegang” brengt met zich mee dat de distributienetbeheerder of de transmissienetbeheerder die over onvoldoende netcapaciteit beschikt de groene stroomproducent niet de toegang op het net mag weigeren in het voordeel van grijze stroom. Een enge interpretatie van het begrip “toegang” is dan ook niet wenselijk daar de doelstelling van de richtlijn eruit bestaat *“de transmissie en distributie van uit hernieuwbare bronnen geproduceerde elektriciteit duurzaam te laten toenemen”*¹⁶⁷.

¹⁶⁶ H. KRUIJMER, *The non-discrimination obligation of energy network operators: European Rules and Regulatory Practice*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2014, 133.

¹⁶⁷ Overweging 61, Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

5. Het voorrangregime voor groene stroom: een samenhangend geheel

132. Het verschil tussen priority access en priority dispatch is zeer vaag, en is al langer een bron van discussie. Voorrang inzake nettoegang biedt de producenten van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen inderdaad de verzekering dat zij te allen tijde wanneer de bron beschikbaar is, de elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen overeenkomstig de connectieregels zullen kunnen verkopen en transporteren, maar alleen als aan desbetreffende producenten ook priority dispatch wordt toegekend. Eenzelfde redenering geldt voor het beginsel van guaranteed access¹⁶⁸. Priority dispatch regelt immers de inschakeling en afschakeling van elektriciteitsopwekkingsinstallaties. Beide begrippen hangen dan in beginsel samen: indien groene stroom voorrang heeft voor de toegang tot het net, dan moet er daar bij het redispatchen omwille van congestie ook rekening mee gehouden worden. Het enige geval van priority access (of guaranteed access) zonder priority dispatch zou erin kunnen bestaan dat je de toegang van een grijze eenheid definitief beperkt ten voordele van een groene. In dat geval heeft de groene eenheid voorrang zonder dat er van een echte dispatch sprake is. Dit lijkt me echter niet wenselijk, daar op die manier het voorrangregime zou raken aan de bestaande rechten van grijze stroominstallaties. Op vandaag is hier evenwel geen sprake van en zijn de aansluiting- en toegangsrechten voor grijze stroom niet anders dan voor groene stroom¹⁶⁹. De toegang tot het net is dus niet beperkt voor grijze stroom, en het is ook van belang om dit zo te houden.

6. Transmissie- en distributiekosten

133. Art. 16, lid 7 luidt als volgt:

“De lidstaten zien erop toe dat de tarieven voor transmissie en distributie geen discriminatie inhouden van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen, met name van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen die wordt geproduceerd in perifere

¹⁶⁸ Gegarandeerde toegang zorgt ervoor dat alle verkochte en gesteunde elektriciteit toegang krijgt tot het net en dat een maximale hoeveelheid elektriciteit uit hernieuwbare bronnen van de op het net aangesloten installaties wordt gebruikt, maar alleen als aan de desbetreffende producenten ook priority dispatch wordt toegekend.

¹⁶⁹ Dit blijkt o.a. uit de aansluiting- en toegangscontracten van de netbeheerders.

gebieden, zoals eilanden, en in gebieden met een lage bevolkingsdichtheid. De lidstaten zorgen ervoor dat de transmissie- en distributietarieven geen discriminatie inhouden van gas uit hernieuwbare energiebronnen”.

Art. 16, lid 8 luidt als volgt:

“De lidstaten zien erop toe dat de tarieven die door beheerders van transmissie- en distributiesystemen in aanmerking worden genomen voor de transmissie en distributie van elektriciteit uit installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, een realistische weergave zijn van de kostenvoordelen die kunnen voortvloeien uit de aansluiting van die installaties op het net. Dergelijke kostenvoordelen kunnen voortvloeien uit het directe gebruik van het laagspanningsnet”.

Deze bepalingen verplichten de lidstaten om ervoor te zorgen dat elk tarief aangerekend door de distributienetbeheerder en de transmissienetbeheerder, aan productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen, niet-discriminatoir zijn en dat ze mogelijke voordelen uit de aansluiting ervan op het net reflecteren en niet alleen de kosten¹⁷⁰. M.a.w. de kostenvoordelen die kunnen voortvloeien uit de aansluiting van hernieuwbare energiebronnen op het net, moeten realistisch worden verrekend in de tarieven¹⁷¹. Voordelen die de aansluiting van een groene stroomproductie-installatie met zich mee kan brengen, kunnen voortvloeien uit het directe gebruik van het laagspanningsnet, of uit het feit dat hiermee netversterkingen worden vermeden of uitgesteld¹⁷². Lidstaten moeten ook specifiek aandacht hebben om discriminatie tegen afgelegen groene stroomproductie-installaties te vermijden.

¹⁷⁰ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 165.

¹⁷¹ T. CHELLINGSWORTH en D. VANHERCK, “Vrijstelling van injectietarieven: het klimaatbeleid in een kluwen van bidimensionele bevoegheidsconflicten” (noot onder GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012), *MER* 2013, 38.

¹⁷² “Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources” in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 165.

7. Conclusie

134. De netwerkbeheerders moeten de transmissie en distributie van elektriciteit op basis van hernieuwbare energiebronnen volledig garanderen mits de betrouwbaarheid en veiligheid van het net hierdoor niet in gevaar wordt gebracht¹⁷³. In dergelijke omstandigheden kunnen financiële compensaties worden gegeven aan de betrokken producenten¹⁷⁴.

135. Blijkens een analyse uit de Derde Elektriciteitsrichtlijn en de Hernieuwbare Energierichtlijn is de distributienetbeheerder niet verplicht om de aansluiting op het net te verzekeren voor productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen. De Hernieuwbare Energierichtlijn legt aan de netbeheerders evenwel andere verplichtingen op. Zo dienen de netbeheerders er enerzijds over te waken dat deze productie-installaties in vergelijking met andere productie-installaties, een preferentiële toegang verkrijgen (prioritair of gegarandeerd)¹⁷⁵. Zowel de Europese Richtlijn, als de Europese en Belgische rechtsleer en rechtspraak preciseren niet als zodanig wat onder deze twee begrippen verstaan moet worden, en wat het verschil is tussen beide begrippen. Op die manier kunnen de lidstaten deze begrippen vrij interpreteren, wat het risico op uiteenlopende interpretaties vergroot. Anderzijds moet de transmissienetbeheerder er voor zorgen dat elektriciteitsopwekkingsinstallaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen voorrang krijgen bij het in- en uitschakelen van productie-eenheden.

136. Hoe dan ook, in deze context kan een netbeheerder in principe aan groene stroom de toegang tot zijn net niet weigeren, ook niet als het transmissie- of distributienet over onvoldoende capaciteit beschikt. Het voorrangregime moet dus ook in geval van congestie worden toegepast. Dit betekent dat ingeval van congestie, groene stroom niet alleen voorrang moet krijgen voor de toegang tot het net, maar ook

¹⁷³ Art. 16, lid 1 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

¹⁷⁴ Overweging 61 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

¹⁷⁵ Art. 16, lid 2 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

dat er daar bij het redispatchen rekening mee moet gehouden worden. De beginselen van priority access en priority dispatch hangen aldus samen: het ene kan in principe niet zonder het andere toegepast worden. Een uitzondering hierop zou eruit kunnen bestaan om de toegang van grijze productie-eenheden definitief te beperken in het voordeel van groene. Dit lijkt evenwel niet wenselijk, daar op die manier het voorrangregime zou raken aan de bestaande rechten van grijze stroominstallaties.

137. Terwijl het fundamenteel recht op toegang dat we terugvinden in de Derde Elektriciteitsrichtlijn beschouwd moet worden als een algemene regel die elke discriminatie verbiedt, moet het recht op preferentiële toegang dat we terugvinden in de Hernieuwbare Energierichtlijn aldus beschouwd worden als een uitzondering op dat fundamenteel toegangsrecht, een uitzondering die zelf haar beperkingen kent. Het voorrangregime voor groene stroom kan slechts toegepast worden als de veiligheid en betrouwbaarheid van het net in stand kan worden gehouden¹⁷⁶. De toepassing van deze bepalingen mag m.a.w. het veilige beheer van het elektriciteitssysteem niet op het spel zetten. De transparante en niet-discriminerende criteria voor het bepalen van de voorschriften inzake de instandhouding van de betrouwbaarheid en veiligheid van het net, moeten door de bevoegde nationale autoriteiten verder uitgewerkt worden. De lidstaten hebben hieromtrent dus heel wat manoeuvreerruimte, wat kan leiden tot uiteenlopende interpretaties.

138. Elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen moet bovendien voorrang krijgen voor de toegang tot het net en het vervoer van die elektriciteit tegen objectieve, transparante en niet-discriminerende kosten, waarbij de netbeheerder rekening moet houden met de voordelen die deze energiebronnen opleveren voor het net¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Art. 16 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

¹⁷⁷ X., “Het Europese energie- en klimaatpakket”, *MER* 2008, afl. 3, 194.

TITEL III. HET VOORRANGSREGIME VOOR GROENE STROOM EN ZIJN IMPLEMENTATIE IN BELGIË

Hoofdstuk I. Bevoegdheidsverdeling

1. Bevoegdheid gewesten

139. Krachtens art. 6, §1, VII, eerste lid, f) en h) BWHI zijn de gewesten bevoegd voor de *gewestelijke aspecten* van het energiebeleid en in ieder geval het rationeel energieverbruik en de nieuwe energiebronnen met uitzondering van deze die verband houden met kernenergie. In principe zijn de gewesten aldus bevoegd voor hernieuwbare energie.

140. Wat de bevoegdheidsverdeling inzake energienetwerken betreft, bepaalt art. 6, §1, VII, eerste lid, BWHI tevens dat de gewesten bevoegd zijn voor de distributie van elektriciteit alsook het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 000 volt. We zullen zien dat hierbij wel een kanttekening moet worden gemaakt voor offshore windturbines¹⁷⁸.

141. Voor de volledigheid kan nog worden weergegeven dat de gewesten voor het overige ook bevoegd zijn voor de openbare gasdistributie, de aanwending van mijn gas en van gas afkomstig van hoogovens, de netten voor warmtevoorziening op afstand, de valorisatie van steenberg, en de terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Zie *infra*, nr. 142.

¹⁷⁹ Art. 6, §1, VII, eerste lid, b) t.e.m. e) en g) Bijzonder Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, BS 15 augustus 1980.

2. Bevoegdheid federale overheid

142. De gewesten kunnen hun materiële bevoegdheid slechts uitoefenen binnen de grenzen van hun territoriale bevoegdheid. Dit betekent dat voor hernieuwbare energie-installaties in zee, zoals offshore windturbines, niet de gewesten bevoegd zullen zijn maar de federale overheid.

143. Daarnaast is de federale overheid in principe uitsluitend bevoegd voor de *nationale aspecten* van het energiebeleid¹⁸⁰. Echter, krachtens art. 6, §1, VII, tweede lid, BWHI is de federale overheid tevens bevoegd voor de *gewestelijke aspecten* van het energiebeleid in aangelegenheden die wegens hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal vlak behoeven, zoals o.a. de grote infrastructuren voor de stockering van energie, het vervoer van energie, de productie van energie en de tarieven. Voor de ontwikkeling van de infrastructuur voor elektriciteit is de federale overheid aldus bevoegd voor wat betreft het niet-plaatselijke vervoer, en dus voor het vervoersnet van elektriciteit dat door Elia beheerd wordt.

144. Momenteel is enkel de federale overheid nog bevoegd om de energietarieven te regelen¹⁸¹. Het Vlinderakkoord, dat in werking zal treden op 1 juli 2014 en dat werd gesloten in het kader van de zesde staatshervorming, voorziet echter een overheveling van de distributienettarieven voor gas en elektriciteit naar de gewesten¹⁸². Voor wat elektriciteit betreft, zullen de tarieven van de netwerken die een transportfunctie hebben, echter niet mee overgaan, zelfs indien ze een nominale spanning hebben gelijk aan of lager dan 70 000 volt¹⁸³. Zij zullen dus ook na de inwerkingtreding van het vlinderakkoord een federale aangelegenheid blijven.

¹⁸⁰ F. VANDENDRIESSCHE, L. VEUCHELEN, W. GELDHOF en T. VAN DER STRAETEN, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 41.

¹⁸¹ Art. 6, §1, VII, tweede lid, d) Bijzonder Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, BS 15 augustus 1980.

¹⁸² F. Vandendriessche, L. Veuchelen, W. Geldhof en T. Van Der Straeten, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 43.

¹⁸³ F. Vandendriessche, L. Veuchelen, W. Geldhof en T. Van Der Straeten, *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 43.

145. Ook hier kan voor de volledigheid nog worden opgemerkt dat de federale overheid bovendien bevoegd is voor het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector en de kernbrandstofcyclus¹⁸⁴.

3. Conclusie

146. Inzake hernieuwbare energie zijn de gewesten principieel bevoegd. Een uitzondering op deze regel betreffen hernieuwbare energie-installaties in zee, zoals offshore windturbines. Voor offshore wind is aldus de federale overheid bevoegd. Wat de bevoegdheidsverdeling inzake energienetwerken betreft, bepaalt art. 6, §1, VII, eerste lid, BWHI dat de gewesten bevoegd zijn voor de distributie van elektriciteit alsook het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 000 volt. De federale overheid daarentegen, is bevoegd voor wat betreft het niet-plaatselijke vervoer, en dus voor het transmissienet die door Elia wordt beheerd.

Hoofdstuk II. Het federaal regime

1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?

147. Art. 11, 3° Elektriciteitswet luidt als volgt: *“Na advies van de commissie en overleg met de netbeheerder stelt de Koning een technisch reglement op voor het beheer van het transmissienet en de toegang ertoe. Het technisch reglement bepaalt inzonderheid: in voorkomend geval, de prioriteit die in de mate van het mogelijke, rekening houdend met de noodzakelijke continuïteit van de voorziening, moet worden gegeven aan de productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen, of aan eenheden van warmtekrachtkoppeling”*.

148. Het Koninklijk Besluit van 19 december 2002 houdende een technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe, bepaalt dan ook de wijze waarop prioriteit moet worden gegeven aan installaties voor het opwekken van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen. Zo bevestigt art. 319 van

¹⁸⁴ Art. 6, §1, VII, tweede lid, a) en b) Bijzonder Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, BS 15 augustus 1980.

het technisch reglement het algemeen principe dat de netbeheerder, overeenkomstig art. 11, 3° van de Elektriciteitswet voorrang dient te geven aan productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppelingseenheden gebruiken, rekening houdend met de zekerheid van bevoorrading. Concreet bepaalt het technisch reglement dat voor de behandeling van de aanvragen van oriëntatiestudies (art. 79), voor de behandeling en het onderzoek van de aansluitingsaanvragen (art. 94 en 100) in de mate van het mogelijke, rekening houdend met de noodzakelijke continuïteit van de voorziening, prioriteit moet worden verleend aan de installaties die voor het opwekken van elektriciteit gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling waarvan het nominale vermogen lager of gelijk is aan 25 MW.

149. Bovendien moet opgemerkt worden dat voor het beheer van congesties in de mate van het mogelijke, rekening houdend met de noodzakelijke continuïteit van de voorziening, prioriteit moet worden verleent aan de installaties die voor het opwekken van elektriciteit gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling waarvan het nominale vermogen lager of gelijk is aan 25 MW¹⁸⁵.

150. Het federaal technisch reglement voorziet aldus in voorrang bij de aansluiting voor hernieuwbare elektriciteit en WKK. Volgens art. 2, 27° van het technisch reglement moet “aansluiting” worden beschouwd als “*het geheel van de aansluitingsinstallaties dat tenminste het eerste aansluitingsveld vanaf het net inhoudt*”. Een definitie van “toegang” vinden we niet terug. Nochtans mogen de begrippen “toegang” en “aansluiting” niet met elkaar verward worden¹⁸⁶. Dit lijkt de federale wetgever echter uit het oog te hebben verloren.

2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang

151. In de federale regelgeving bepaalt art. 15, § 1 Elektriciteitswet dat “... *de netbeheerder de toegang alleen kan weigeren wanneer hij niet over de nodige*

¹⁸⁵ Art. 265 Koninklijk besluit van 19 december 2002 houdende een technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe, BS 28 december 2002.

¹⁸⁶ Zie *supra*, nr. 92.

capaciteit beschikt, of wanneer de aanvrager niet voldoet aan de technische voorschriften bepaald in het technisch reglement. De weigering moet met redenen worden omkleed". Deze bepaling zet het fundamenteel recht op toegang om, zoals vastgesteld door de Derde Elektriciteitsrichtlijn¹⁸⁷. Het recht op toegang tot het transmissienet kan volgens de Elektriciteitswet immers geweigerd worden als de netbeheerder niet genoeg capaciteit op zijn net heeft.

152. Wat de weigering van toegang tot het net voor groene stroom betreft, wordt hierover niets gespecificeerd. Art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt dat enkel afbreuk kan gedaan worden aan de preferentiële nettoegang die verstrekt moet worden aan groene stroom als dit nodig is om de betrouwbaarheid en veiligheid van het net in stand te houden. Die weigering moet gebaseerd zijn op transparante, niet-discriminerende door de bevoegde nationale autoriteiten vastgestelde criteria. Op basis van de Elektriciteitswet kan de toegang voor groene stroom evenwel geweigerd worden als de aanvrager niet voldoet aan de technische voorschriften, en als de netbeheerder niet over de nodige capaciteit beschikt. De hypothesen waarbij de netbeheerder de toegang tot het net aan groene stroom kan weigeren is bijgevolg niet in overeenstemming met de hypothesen die in art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn voorzien zijn.

3. Voorrang bij de dispatching van elektriciteitsopwekkinginstallaties

153. Art. 8, §1, derde lid, 5°, b) Elektriciteitswet bepaalt dat de netbeheerder onder meer met de volgende taken belast is: *"het verzekeren van de coördinatie van het beroep op de productie-installaties en de bepaling van het aanwenden van interconnecties op basis van objectieve criteria die door de commissie worden goedgekeurd. Deze criteria houden rekening met: b) de voorrang die moet worden gegeven aan de productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken, in de mate dat een veilig beheer van het transmissienet dit toelaat en op basis van transparante en niet-discriminerende criteria, evenals aan de installaties voor gecombineerde opwekking van warmte en elektriciteit. De Koning kan, na advies van*

¹⁸⁷ Art. 32, lid 2 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

*de commissie en na overleg met de Gewesten, de criteria preciseren die door een productie-installatie die hernieuwbare energiebronnen aanwendt moeten worden nageleefd om te kunnen genieten van deze voorrang en de technische en financiële voorwaarden bepalen die ter zake moeten worden toegepast door de netbeheerder*¹⁸⁸.

Concreet betekent dit dat bij de dispatching van elektriciteitsopwekkinginstallaties, de transmissienetbeheerder voorrang moet geven aan productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK gebruiken. Met deze bepaling heeft de wetgever het beginsel van priority dispatch in zijn geheel (dus inclusief de niet-erkenning ervan om het veilig beheer van het transmissienet niet in gevaar te brengen) aldus integraal omgezet.

154. De invoering van deze bepaling heeft op zich laten wachten tot de totstandkoming van de wet van 8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen. Nochtans zijn de lidstaten al sinds de totstandkoming van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn verplicht om het beginsel van priority dispatch in hun nationale regelgeving te implementeren. Het technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe van 19 december 2002 is hier wel toe overgegaan.

155. Art. 267 van het technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe voorziet dat een contract voor de coördinatie van de inschakeling van de productie-eenheden gesloten moet worden tussen de netbeheerder en de toegangsverantwoordelijke belast met de injectie, *in casu* de producent. Het contract voorziet in volgende procedures: het opstellen van de kalender voor de indienstname en het buiten gebruik stellen van productie-eenheden, het opstellen van het revisieplan, het opstellen van het programma voor het ter beschikking stellen van productie-eenheden, het opstellen van het productieplan van de productie-eenheden, en het neerleggen en het aanpassen van de dagelijkse toegangsprogramma's. Bedoeling van dergelijk coördinatiecontract is de nodige informatie vergaren opdat de

¹⁸⁸ De netbeheerder staat immers in voor de exploitatie, het onderhoud en de ontwikkeling van het transmissienet, met inbegrip van de koppellijnen daarvan naar andere elektriciteitsnetten, teneinde de continuïteit van de voorziening te waarborgen.

netbeheerder tot de bevinding zou kunnen komen dat de productiemiddelen die ter beschikking zijn gesteld door de betrokken toegangsverantwoordelijken al dan niet voldoende zijn om een permanent evenwicht te waarborgen tussen vraag en aanbod of om de veiligheid, de betrouwbaarheid en de efficiëntie van het net te waarborgen¹⁸⁹. Art. 268 van het technisch reglement bepaalt echter dat “§1. *Bij de coördinatie van de inschakeling van de productie-eenheden, de netbeheerder, overeenkomstig art. 7, 1°, en art. 11, 3°, van de Elektriciteitswet, voorrang dient te verlenen aan productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken of warmtekrachtkoppeling, en dit rekening houdend met de veiligheid van de bevoorrading. § 2. Te dien einde en in de mate van het mogelijke rekening houdend met de veiligheid, de betrouwbaarheid en de efficiëntie van het net, doet de netbeheerder beroep op de productie-eenheden bedoeld in § 1 op verzoek van de toegangsverantwoordelijken belast met de injectie van deze productie-eenheden. § 3. De inschakeling van de productie-eenheden bedoeld in § 2 maakt het voorwerp uit van een tarief*”.

156. De ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001, bevestigt in art. 5, §1, 8° dat bij het inschakelen van de productie-eenheden de gewestelijke transmissienetbeheerder voorrang moet geven aan de kwalitatieve warmtekrachtkoppelingen of aan diegenen die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen of van afvalstoffen. De invoering van deze verplichting dateert van voor de inwerkingtreding van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn. De Brusselse wetgever heeft bijgevolg de vereiste van priority dispatch opgenomen in zijn wetgeving nog voor de invoering ervan door de federale wetgever, en nog voor de verplichtstelling ervan door de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn.

¹⁸⁹ Art. 267, §4 Koninklijk besluit van 19 december 2002 houdende een technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe, BS 28 december 2002.

Hoofdstuk III. Het Vlaams Gewest

1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?

157. Art. 4.2.1., § 2, 7° Energiedecreet bepaalt dat *“de technische reglementen voor het beheer, de toegang tot en de aansluiting op het net in ieder geval de prioriteit bevatten die moet worden gegeven aan kwalitatieve warmtekrachtinstallaties en aan productie-installaties van groene stroom”*.

158. Art. 6.4.14. Energiebesluit bevat volgende bepaling: *“de netbeheerders en de transmissienetbeheerder dienen voorrang te verlenen aan de installatie van de meetapparatuur voor de metingen, vermeld in artikel 6.1.9, §1 van het Energiebesluit, en aan de realisatie van meetapparatuur en aansluitingen van productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen en/of het principe van warmtekrachtkoppeling gebruiken, boven de realisatie van alle andere meetapparatuur en aansluitingen”*.

159. Daarnaast voorziet het technisch reglement distributie elektriciteit van 15 mei 2012 dat, rekening houdend met de noodzakelijke continuïteit van de voorziening, de prioriteit voor de installaties die werken op basis van hernieuwbare energiebronnen moet worden toegekend voor: de behandeling van de aanvragen voor oriënterende studies (art. III.3.3.20, §4), en bij het onderzoek van de aanvraag voor een aansluiting (art. III.3.3.24, §1). Tevens dient elke versterking of uitbreiding van een bestaande koppeling gezamenlijk door de elektriciteitsdistributienetbeheerder en de netbeheerder aan wiens net hij gekoppeld is, beoordeeld te worden op basis van de zorg voor de optimale ontwikkeling van de betrokken netten, rekening houdend met de voorrang die moet worden gegeven aan kwalitatieve warmtekrachtkoppelingeninstallaties en productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken¹⁹⁰.

160. Wat opnieuw opvalt als je de Vlaamse wetgeving bekijkt, is dat het Energiedecreet bepaalt dat voorrang moet worden gegeven aan groene stroom en WKK bij de aansluiting. Ook het Vlaams Energiedecreet spreekt dus niet van

¹⁹⁰ Art. VI.2.1.7, §1 Besluit van 25 mei 2012 van de Vlaamse Regering houdende goedkeuring van het technisch reglement distributie elektriciteit Vlaams Gewest, BS 14 november 2012.

“toegang”, maar van “aansluiting”. De aansluiting op het net wordt door het Energiedecreet niet gedefinieerd. Wel vinden we een omschrijving terug in bijlage I van het technisch reglement distributie elektriciteit die het begrip “aansluiting” omschrijft als *“het geheel van fysieke uitrustingen dat nodig is om de installaties van een gebruiker op het elektriciteitsdistributienet of gesloten distributienet met het elektriciteitsdistributienet of het gesloten distributienet voor elektriciteit te verbinden, inclusief de meetinrichting”*. De toegang tot het net wordt wel door het Energiedecreet gedefinieerd als *“de mogelijkheid tot injectie of afname van actieve energie op één of meer toegangspunten, met inbegrip van het gebruik van het net en de aansluitingsinstallaties die door de beheerder van het betrokken net worden beheerd, en van diens ondersteunende diensten”*¹⁹¹. Beide begrippen hebben dus ook op Vlaams niveau, een fundamenteel andere betekenis, en mogen niet met elkaar verward worden. De Vlaamse wetgever lijkt dit evenwel uit het oog te hebben verloren.

161. Los hiervan is de mogelijkheid van de distributienetbeheerder om de distributie en transmissie van groene stroom onmogelijk te maken echter zeer minimum. Enkel installaties vanaf 1000 kVA kunnen immers in bepaalde omstandigheden worden afgeschakeld in een N-1 situatie om de stabiliteit van het net te kunnen verzekeren¹⁹². Een N-1 situatie wordt veroorzaakt door de situatie waarin een component van het distributienet defect is en de toevoer naar het net gecompenseerd wordt door een andere weg op het net¹⁹³.

162. Ook moet opgemerkt worden dat art. IV. 5.3.1, §1 Technisch Reglement Distributie Elektriciteit van 15 mei 2012 bepaalt dat *“rekening houdend met het recht van voorrang aan kwalitatieve warmtekrachtkoppelingsinstallaties en installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, de elektriciteitsdistributienetbeheerder de nodige maatregelen dient te nemen om op een veilige, betrouwbare en efficiënte wijze de elektriciteitsstromen op het*

¹⁹¹ Art. 1.1.3., 120°/1 Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, BS 7 juli 2009.

¹⁹² Art. III.4.4.2 Besluit van 25 mei 2012 van de Vlaamse Regering houdende goedkeuring van het technisch reglement distributie elektriciteit Vlaams Gewest, BS 14 november 2012.

¹⁹³ “België: Nationaal actieplan voor hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn 2009/28/EG”, november 2010, www2.vlaanderen.be/economie/energiesparen/milieuvriendelijke/Nuttige_documenten/Nationaal_actieplan_HE.pdf.

elektriciteitsdistributienet te beheren. In geval van congestie dient hij bij voorrang toegang te verlenen aan installaties die elektriciteit produceren op basis van hernieuwbare energiebronnen”. Het gaat hier om een specifiek voorschrift voorzien voor de toegang tot het elektriciteitsdistributienet op hoogspanning.

2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang

163. In de Vlaamse regelgeving bepaalt art. 4.1.18, §2 Energiedecreet dat een netbeheerder de toegang tot zijn net alleen kan weigeren, beëindigen of opschorten in één of meer van onderstaande gevallen: *”1° zijn net beschikt niet over voldoende capaciteit om het vervoer te verzekeren; 2° de veilige en betrouwbare werking van zijn net komt in het gedrang; 3° de aanvrager van de toegang tot het net voldoet niet of de toegangshouder voldoet niet meer aan de voorwaarden voor toegang tot zijn net, vastgelegd in of krachtens de technische reglementen, vermeld in artikel 4.2.1”*. Deze bepaling zet het fundamenteel recht op toegang om, zoals vastgesteld door de Derde Elektriciteitsrichtlijn¹⁹⁴. Het recht op toegang tot het distributienet kan immers geweigerd worden als de distributienetbeheerder niet genoeg capaciteit op zijn net heeft.

164. Wat de weigering van toegang tot het net voor groene stroom betreft, stellen we opnieuw vast dat hierover niets wordt gespecificeerd. De hypothesen waarbij de netbeheerder de toegang tot het net aan groene stroom kan weigeren is bijgevolg veel ruimer dan de hypothesen waarin art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn voorziet. Art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt immers dat enkel afbreuk kan gedaan worden aan de preferentiële nettoegang die verstrekt moet worden aan groene stroom als de betrouwbaarheid en veiligheid van het net in gevaar komt te staan, daar waar het Energiedecreet bepaalt dat dit ook kan wanneer het net niet over voldoende capaciteit beschikt en als de toegangshouder niet meer voldoet aan de voorschriften voor de nettoegang beschreven in het technisch reglement. Bovendien moet volgens de Hernieuwbare Energierichtlijn de weigering van de preferentiële nettoegang voor groene stroom gebaseerd zijn op transparante, niet-discriminerende door de bevoegde

¹⁹⁴ Art. 32, lid 2 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

ationale autoriteiten vastgestelde criteria.

3. Een gewaarborgde aansluiting?

165. Het Vlaams Energiedecreet is duidelijk over de finaliteit van de aansluiting die verstrekt dient te worden door de netbeheerder: *“Iedere netbeheerder maakt de geldende tarieven en voorwaarden bekend voor de aansluiting op zijn net¹⁹⁵, maar art. 4.1.14 bepaalt dat elke elektriciteitsdistributienetbeheerder ertoe gehouden is om elke iedere afnemer die elektriciteit of aardgas koopt voor eigen huishoudelijk gebruik en niet voor commerciële of professionele activiteiten overeenkomstig de regels van het toepasselijke technisch reglement aan te sluiten op het elektriciteitsdistributienet als de iedere afnemer die elektriciteit of aardgas koopt voor eigen huishoudelijk gebruik en niet voor commerciële of professionele activiteiten erom vraagt, op voorwaarde dat a) de aanvrager bij nieuwbouw een geldige stedenbouwkundige vergunning kan voorleggen; b) een bestaande woning hoofdzakelijk vergund is of geacht wordt vergund te zijn”*. Hieruit leiden we af dat de distributienetbeheerder de aansluiting van groene stroomproductie-installaties als dusdanig niet moet verzekeren.

Hoofdstuk IV. Het Waals Gewest

1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?

1.1. De huidige Waalse regelgeving

166. Art. 34, 1°, c van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt luidt als volgt: *“Na advies van de “C.W.A.P.E.” legt de Waalse Regering openbare dienstverplichtingen op die duidelijk bepaald worden en die doorzichtig, niet discriminerend en controleerbaar zijn. Deze verplichtingen worden opgelegd aan: 1° de netbeheerders, met name: c. inzake milieubescherming, o.a. de voorrang die moet worden gegeven aan de in het Waalse Gewest geproduceerde milieuvriendelijke elektriciteit...”*.

¹⁹⁵ Art. 4.1.12 Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, BS 7 juli 2009.

167. De wijze waarop prioriteit moet gegeven worden aan installaties voor de productie van milieuvriendelijke elektriciteit alsook aan elektriciteit geproduceerd op grond van afvalstoffen en terugwinningen van industriële processen, wordt bepaald door het technisch reglement voor het beheer van en de toegang tot de distributienetten die goedgekeurd wordt door de Waalse regering en bekendgemaakt wordt in het Belgisch Staatsblad¹⁹⁶.

168. Concreet voorziet het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest en de toegang daartoe van 3 maart 2011, dat voorrang moet worden verleent aan kwalitatieve en/of hoogrenderende warmtekrachtkoppelinginstallaties en installaties die werken op basis van hernieuwbare energiebronnen, alsook aan degene die elektriciteit produceren van afvalstoffen en terugwinningen op industriële processen, bij de behandeling van de aanvraag tot oriënteringsonderzoek (art. 72, §1), bij het onderzoek van de aanvraag tot aansluiting en bij de realisatie van capaciteit (art. 81, §1), bij de realisatie van de aansluiting (art. 90, §2), alsook bij de door de distributienetbeheerder en de netbeheerder aan wiens net hij gekoppeld is gezamenlijk doorgevoerde beoordeling van elke versterking of uitbreiding van een bestaande koppeling (art. 228, §2) .

169. Opnieuw valt op dat het technisch reglement niet spreekt van “toegang”, maar van “aansluiting”. Het begrip “toegang” wordt in het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt omschreven als *“het recht om een elektriciteitsnet te mogen gebruiken, en aan de leverancier de mogelijkheid biedt om elektriciteit te leveren, en aan de afnemer van het net om elektriciteit af te nemen of om elektriciteit te injecteren op dat net”*¹⁹⁷. Het begrip “aansluiting” daarentegen wordt omschreven als volgt: *“het geheel van de uitrustingen nodig om de installaties van de afnemer van het net te verbinden met het net, doorgaans met inbegrip van de meetinstallaties, en de daaraan gerelateerde diensten”*¹⁹⁸. De omschrijving die aan de begrippen “toegang” en “aansluiting” wordt gegeven, stemt bijgevolg overeen met de omschrijving die het Hof van Justitie voor

¹⁹⁶ Art. 13, 6° Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

¹⁹⁷ Art. 2, 28° Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

¹⁹⁸ Art. 2, 29° Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

beide begrippen hanteert¹⁹⁹. Dit alles brengt met zich mee dat beide begrippen een fundamenteel verschillende betekenis hebben. Echter, door voorrang te verstrekken aan groene stroom bij de aansluiting, en niet bij de nettoegang, lijkt de Waalse wetgever het onderscheid tussen beide begrippen uit het oog te hebben verloren.

1.2. De toekomstige Waalse wetgeving

170. De vraag stelt zich of na de inwerkingtreding van “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz”, wijzigingen zullen optreden m.b.t. het recht voor groene stroom op een prioritaire of gegarandeerde nettoegang²⁰⁰. Hieronder volgt een overzicht van de in dit kader relevante, nieuwe of gewijzigde bepalingen van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt.

Article 11, §2²⁰¹:

- « le gestionnaire de réseau est notamment chargé des tâches suivantes:
(...) »

8° donner la priorité aux installations qui utilisent des sources d’énergie renouvelables ou aux installations de cogénération de qualité lors de la gestion des congestions;

171. Art. 11, §2 van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt zal de netbeheerder aldus uitdrukkelijk verplichten om, ingeval van congestie, prioriteit te geven aan installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energie of aan kwalitatieve WKK’s.

¹⁹⁹ Zie *supra*, nr. 92.

²⁰⁰ www.cwape.be.

²⁰¹ Art. 8, 5° Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

Article 13²⁰²:

– « (...) le règlement technique définit notamment : »

6° ... la priorité à donner aux installations de production d'électricité verte ainsi qu'à l'électricité produite à partir des déchets et des récupérations sur processus industriels;

172. Tevens zal op grond van art. 13 van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienet in het Waalse Gewest en de toegang daartoe de prioriteit moeten bepalen die moet gegeven worden aan installaties voor de productie van milieuvriendelijke elektriciteit, alsook aan de elektriciteit geproduceerd op grond van afvalstoffen en terugwinningen van industriële processen.

Article 15, §2²⁰³:

Le plan d'adaptation contient au moins les données suivantes :

7° les mesures prises dans le cadre de l'approvisionnement et du raccordement des unités de production, l'identification et la quantification des éventuels surcoûts liés à l'intégration des productions d'électricité verte, notamment la priorité donnée aux unités de production qui utilisent des sources d'énergie renouvelables, ou aux cogénérations de qualité;

173. Ook het aanpassingsplan van de netbeheerder moet minstens de maatregelen genomen in het kader van de bevoorrading en de aansluiting van decentrale producties, en de identificatie en de schatting van eventuele meerkosten verbonden aan de integratie van groene stroomproductie- installaties bevatten, i.h.b. de prioriteit die wordt gegeven aan productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen of aan kwalitatieve WKK's.

²⁰² Art. 10, 2° Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l'organisation du marché régional de l'électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l'organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

²⁰³ Art. 13, 2°, c) Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l'organisation du marché régional de l'électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l'organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

Art 26: Accès au réseau²⁰⁴

§2bis. Sans préjudice des dispositions visées au paragraphe 2, GRD donne priorité à l'électricité verte.

§2ter. Pour les installations mises en service à une date postérieure à la date d'entrée en vigueur du décret de la présente disposition, lorsque le réseau ne permet pas d'accepter la capacité contractuelle dans des conditions normales d'exploitation, pour les installations raccordées au réseau moyenne et haute tension et pour les installations de plus de 5 kVA raccordées au réseau en basse tension, une compensation est octroyée au producteur d'électricité verte pour les pertes de revenus dues aux limitations d'injection imposées par le gestionnaire de réseau, , sauf dans les cas suivants ;

1° lorsque le gestionnaire de réseau applique les mesures prévues en cas de situation d'urgence, conformément au règlement technique

2°. lorsque le raccordement et/ou la capacité d'injection demandée, excédentaire par rapport à la capacité d'injection immédiatement disponible, est jugé en tout ou en partie non économiquement justifié au terme de l'analyse coût/bénéfice visée au § 2, quater

Si le gestionnaire de réseau ne peut accepter la totalité de la capacité d'injection mentionnée dans le contrat d'accès et que le raccordement concerné a été jugé, en tout ou en partie, économiquement justifié sur la base de l'étude visée au §2 quater, le gestionnaire de réseau procède aux investissements nécessaires et la compensation pour limitation de capacité ne sera pas due pendant la période d'adaptation du réseau pour la partie dépassant la capacité d'injection immédiatement disponible. Cette limitation est plafonnée à 5 ans. Ce délai pourra être prolongé par une décision motivée de la CWaPE lorsque le retard dans l'adaptation du réseau est dû à des circonstances que le gestionnaire de réseau ne maîtrise pas.

Sur proposition de la CWaPE concertée avec les gestionnaires de réseaux, le

²⁰⁴ Art. 28, 5° Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l'organisation du marché régional de l'électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l'organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

Gouvernement précise les modalités de calcul et de mise en œuvre de la compensation financière.

174. De invoering van art. 26, §2*bis* in het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt maakt, m.b.t. de toegang voor groene stroom, duidelijk dat de distributienetbeheerder ervoor moet zorgen dat elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen prioriteit krijgt tot het net. De term “priorité” lijkt hier echter te verwijzen naar het recht op preferentiële nettoegang voor groene stroom in het algemeen, en niet specifiek naar het prioritair toegangsrecht. Toch lijkt de Waalse wetgever met de invoering van deze bepaling het een en het ander te willen rechtzetten. De Waalse wetgeving voorziet nu immers expliciet in een preferentiële *nettoegang* voor groene stroom.

175. Behoudens in noodgevallen, en als de aansluiting economisch niet verantwoord is op basis van een kosten-batenanalyse en als er geen onthaalcapaciteit meer is, voorziet een nieuw art. 26, 2*ter* bovendien in een compensatie voor het wisselen van groene stroom, wanneer het net niet in de gecontracteerde injectiecapaciteit kan voorzien. Als de volledige injectiecapaciteit die vermeld wordt in het toegangscontract niet geaccepteerd kan worden én als de aansluiting economisch gerechtvaardigd is, moet de netbeheerder daarenboven overgaan tot de nodige investeringen om toch die capaciteit te kunnen leveren. De netbeheerder krijgt hier in beginsel vijf jaar de tijd voor. Gedurende die periode moet voor het wisselen van groene stroom wel geen financiële compensatie versterkt worden.

2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang

2.1. De huidige Waalse regelgeving

176. De huidige Waalse regelgeving bepaalt dat “*de netbeheerders een niet-discriminerende en transparante toegang tot hun net moeten garanderen. Ze mogen de toegang daartoe alleen weigeren in de volgende gevallen: 1° de veiligheid van het net wordt bedreigd; 2° de beheerder van het betrokken net niet over de nodige technische capaciteit beschikt om voor de transmissie van elektriciteit op zijn net te zorgen; 3° de*

*aanvrager niet voldoet aan de voorschriften van het technisch reglement; 4° de toegang tot het betrokken net de uitvoering van een openbare dienstverplichting vanwege de beheerder van voornoemd net belemmert. De beslissing tot weigering moet behoorlijk met redenen omkleed zijn en aan de aanvrager medegedeeld worden.*²⁰⁵. Deze bepaling zet *de facto* het fundamenteel recht op toegang om, zoals vastgesteld door de Derde Elektriciteitsrichtlijn²⁰⁶. Het recht op toegang tot het distributienet kan volgens het decreet immers geweigerd worden als de distributienetbeheerder niet genoeg capaciteit op zijn net heeft. Nochtans zal hij in dergelijk geval die weigering moeten motiveren rekening houdend met zijn verplichting om een adequate capaciteit te waarborgen om aan de behoeften te voldoen²⁰⁷.

177. Geen enkele precisering wordt momenteel opgelegd voor de weigering van de nettoegang voor groene stroom. Bijgevolg kunnen we niet anders dan vaststellen dat de mogelijkheden van de Waalse netbeheerder om aan groene stroom de toegang tot het net te weigeren veel uitgebreider zijn dan de weigeringsgronden voorzien op Europees niveau²⁰⁸.

2.2. De toekomstige Waalse wetgeving

178. “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz” past o.a. de rechtsgronden aan die kunnen ingeroepen worden om de nettoegang te weigeren:

²⁰⁵ Art. 26, §2 decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

²⁰⁶ Art. 32, lid 2 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

²⁰⁷ Art. 11, §2, 1° decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

²⁰⁸ Op basis van art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn kan de preferentiële toegang tot het net voor groene stroom immers enkel geweigerd worden als de betrouwbaarheid en veiligheid van het net in het gedrang zou komen. Die weigering moet volgens de Hernieuwbare Energierichtlijn bovendien gebaseerd zijn op transparante, niet-discriminerende door de bevoegde nationale autoriteiten vastgestelde criteria.

Art 26: Accès au réseau²⁰⁹

§2. Les GRD ne peuvent refuser l'accès au réseau que :

1° si la sécurité du réseau est menacée

2° si le GRD ne dispose pas de la capacité technique nécessaire

3° si le demandeur ne satisfait pas aux prescriptions du règlement technique

4° si l'accès entrave l'exécution d'une OSP dans le chef du GRD

La décision de refus est justifiée par des critères objectifs, techniquement et économiquement fondés. Elle est dûment motivée et notifiée au demandeur.

§2bis. Sans préjudice des dispositions visées au paragraphe 2, GRD donne priorité à l'électricité verte.

179. In de gewijzigde versie van art. 26 van het decreet van 21 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt worden dus de mogelijkheden waarover de distributienetbeheerder beschikt om de toegang tot het net te weigeren enkel ietwat anders geformuleerd. Dat de weigering gemotiveerd moet zijn op basis van objectieve, technische en economische criteria, betreft een omzetting van het fundamenteel toegangsrecht zoals voorzien in de Derde Elektriciteitsrichtlijn. Daarenboven preciseert het decreet in art. 26, §2bis dat deze weigeringsgronden van toepassing zijn, onverminderd het preferentieel nettoegangsrecht dat moet worden toegekend aan groene stroom.

3. Een gewaarborgde aansluiting?

3.1. De huidige Waalse regelgeving

180. De verplichting betreffende de aansluiting voor de distributienetbeheerder zit vervat in art. 34, §1, 2°, a) decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt. De distributienetbeheerder moet de aansluiting op het

²⁰⁹ Art. 28, 5° Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l'organisation du marché régional de l'électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l'organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

net verzekeren van elke eindafnemer die het vraagt. Het toepassingsgebied is hier nogal onduidelijk. De vraag stelt zich aldus of hiermee bedoeld wordt dat de aansluiting voor hernieuwbare decentrale productie-installaties gewaarborgd moet worden. Als we naar de definitie van aansluiting kijken wordt gesproken van “*de aansluiting van installaties van de netgebruiker*”²¹⁰. Met “netgebruiker” wordt bedoeld: “*elke natuurlijke of rechtspersoon die als leverancier het net voedt of als eindafnemer door het net wordt bediend*”²¹¹. Bijgevolg, is de bepaling voorzien in art. 34, §1, 2°, a) ook gericht op groene stroomproductie-installaties.

181. Het besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen van 30 maart 2006 heeft deze verplichting uitgevoerd, want ze bepaalt dat “*de netbeheerder verplicht is in te gaan op elke aansluitingsaanvraag overeenkomstig de bepalingen van de technische reglementen voor het beheer van het plaatselijke vervoersnet en van de distributienetten*”²¹².

182. Hieruit leiden we af dat de distributienetbeheerders verplicht zijn om groene stroomproductie-installaties aan te sluiten op hun netten. De netbeheerder moet dus in gaan op elke aansluitingsaanvraag, maar de netbeheerder is niet verplicht om zijn beslissing hieromtrent te motiveren. Het versterken van het netwerk maakt echter deel uit van de normale taken van de distributienetbeheerder, zodat de weigering van de distributienetbeheerder om groene stroomproductie-installaties aan te sluiten moet worden gerechtvaardigd door uitzonderlijke omstandigheden die de uitvoering van deze verplichting onmogelijk hebben gemaakt²¹³.

3.2. De toekomstige Waalse wetgeving

183. Om na te gaan of “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19

²¹⁰ Art. 2, 29° Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

²¹¹ Art. 2, 26° Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

²¹² Art. 15 Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen van 30 maart 2006, *BS* 27 april 2006.

²¹³ Art. 11, §2, 1° Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, *BS* 1 mei 2001.

décembre 2002 relatif à l'organisation du marché régional du gaz" hieromtrent meer duidelijkheid verschaft, zijn volgende bepalingen relevant:

Article 25, decies : Raccordement au réseau²¹⁴

« § 1er. (...) »

§2. Le gestionnaire de réseau de transport local ne peut refuser le raccordement d'une installation de production pour cause d'éventuelles limitations dans les capacités disponibles du réseau, telles que des congestions sur des parties éloignées du réseau ou dans le réseau en amont ou au motif que celui-ci entraînerait des coûts supplémentaires résultant de l'éventuelle obligation d'accroître la capacité des éléments du réseau dans la zone située à proximité du point de raccordement.

§3. Le raccordement au réseau de distribution des installations d'une puissance supérieure à 5 KVA fait l'objet d'une étude préalable par le gestionnaire de réseau. L'étude préalable n'est pas requise pour les installations de production d'électricité verte d'une puissance inférieure ou égale à 5 KVA.

Les gestionnaires de réseau sont tenus de fournir les informations relatives au raccordement et à l'accès des installations de production aux réseaux.

184. Het ontwerpbesluit voorziet in een gewaarborgde aansluiting op het lokale transmissienet voor alle productie-installaties (en dus ook voor diegene die groene stroom produceren). Art. 25decies, §2 is echter een omzetting van art. 32 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn die bepaalt dat de transmissiesysteembeheerder een aansluiting niet kan weigeren, noch op grond van toekomstige capaciteitsbeperkingen, noch op grond van de kosten begroot voor de noodzakelijke systeemaanpassingen. Wat de aansluiting op het distributienet betreft, kan een vooronderzoek leiden tot een weigering om tot aansluiting over te gaan. Zo'n vooronderzoek is enkel vereist voor installaties met een productiecapaciteit van meer dan 5 KVA. De Waalse wetgever lijkt hiermee te willen anticiperen op capaciteitsproblemen i.v.m. het recht op toegang.

²¹⁴ Art. 27 Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l'organisation du marché régional de l'électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l'organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

Hoofdstuk V. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?

185. De ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001 bepaalt vooreerst dat het investeringsplan van de netbeheerder het beleid op het vlak van bevoorrading en noodoproepen dient te bevatten, waaronder de prioriteit voor productie-installaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen en voor kwalitatieve warmtekrachtkoppeling²¹⁵.

186. Daarnaast bepaalt de ordonnantie dat de technische reglementen de prioriteit moeten bevatten die moet worden gegeven aan de aansluitingen van de installaties voor productie van groene elektriciteit²¹⁶.

187. Bijgevolg voorziet het technisch reglement voor het beheer van het elektriciteitsdistributienet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de toegang ertoe van 13 juli 2006, in art. 75, art. 82 en in art. 89 dat tijdens de behandeling van de aanvraag voor een oriënterende studie, tijdens de behandeling van de detailstudie, bij de realisatie van capaciteit, en bij de realisaties van aansluitingswerken, de distributienetbeheerder, in de mate van het mogelijke en rekening houdend met de noodzakelijke continuïteit van bevoorrading, voorrang verleent aan aanvragen m.b.t. warmtekrachtkoppelinginstallaties en productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen gebruiken, alsook aan de eenheden die elektriciteit opwekken op basis van afvalstoffen en uit industriële processen teruggewonnen restmaterialen.

188. Ook de ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001 spreekt van “aansluiting” i.p.v. “toegang”. Art. 2, 16° van de desbetreffende ordonnantie definieert het begrip “aansluiting” als een *“kabel of bovengrondse lijn geïnstalleerd door de netbeheerder om een verbinding te verzekeren tussen zijn net en een producent of een eindafnemer,*

²¹⁵ Art. 12, §1, 9° Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001, *BS* 17 november 2001.

²¹⁶ Art. 9ter, lid 5, 5° Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001, *BS* 17 november 2001.

met inbegrip van de eindapparatuur bij de producent of de eindafnemer". Het begrip "toegang" wordt niet omschreven. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is men aldus vergeten het verschil tussen "toegang" en "aansluiting" in het achterhoofd te houden. We hebben echter reeds gezien dat beide begrippen een fundamenteel andere betekenis hebben²¹⁷. Door voorrang te verstrekken aan groene stroom bij de aansluiting, en niet bij de nettoegang, lijkt de Brusselse wetgever evenwel het onderscheid tussen beide begrippen uit het oog te hebben verloren.

2. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang

189. In de Brusselse regelgeving bepaalt art. 7, §3 van de ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat "*de distributienetbeheerder de toegang tot het net slechts kan weigeren indien hij niet beschikt over de vereiste capaciteit of indien de aanvrager niet voldoet aan de technische voorschriften bepaald in het netreglement bepaald in artikel 9ter*". De weigeringsbeslissing wordt gemotiveerd, op basis van objectieve, technisch en economisch onderbouwde criteria. Art. 5, §5 van de ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest legt een gelijkaardige verplichting op aan de gewestelijke transmissienetbeheerder. Deze bepalingen zetten *de facto* het fundamenteel recht op toegang om, zoals vastgesteld door de Derde Elektriciteitsrichtlijn²¹⁸. Het recht op toegang tot het distributienet kan immers geweigerd worden als de distributienetbeheerder niet genoeg capaciteit op zijn net heeft. Nochtans zal hij in dergelijk geval die weigering moeten motiveren rekening houdend met haar verplichting om een adequate capaciteit te waarborgen om aan de behoeften te voldoen²¹⁹. Dat de weigering gemotiveerd moet zijn op basis van objectieve, technische en economische criteria, betreft tevens een omzetting van het fundamenteel toegangsrecht zoals voorzien in de Derde Elektriciteitsrichtlijn.

²¹⁷ Zie *supra*, nr. 92.

²¹⁸ Art. 32, lid 2 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

²¹⁹ Art. 7, §1, 1° Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001, *BS* 17 november 2001.

190. Geen enkele precisering wordt momenteel opgelegd voor de weigering van de nettoegang voor groene stroom. Bijgevolg kunnen we niet anders dan vaststellen dat de mogelijkheden van de Brusselse netbeheerder om aan groene stroom de toegang tot het net te weigeren veel uitgebreider zijn dan de weigeringsgronden voorzien op Europees niveau²²⁰.

Hoofdstuk VI. Conclusie

1. Voorrang bij de dispatching van elektriciteitsopwekkinginstallaties

191. De inwerkingtreding van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn bracht voor de lidstaten reeds de verplichting met zich mee om het beginsel van priority dispatch in hun nationale regelgeving te implementeren. Art. 267 van het technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe van 19 december 2002 is hier het resultaat van. De invoering van het beginsel van priority of dispatch in de Elektriciteitswet heeft een lange tijd op zich laten wachten, en is er pas gekomen naar aanleiding van de omzetting van de Hernieuwbare Energierichtlijn. De Elektriciteitswet zet het principe van priority dispatch in zijn geheel integraal om. Opmerkelijk is dat de Brusselse wetgever het vereiste van priority dispatch evenwel in zijn wetgeving heeft opgenomen, nog voor de invoering ervan door de federale wetgever, en nog voor de verplichtstelling ervan door de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn²²¹. In dit kader moet de Brusselse wetgever aldus als een absolute voorloper beschouwd worden.

²²⁰ Op basis van art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn kan de preferentiële toegang tot het net voor groene stroom immers enkel geweigerd worden als de betrouwbaarheid en veiligheid van het net in het gedrang zou komen. Die weigering moet volgens de Hernieuwbare Energierichtlijn bovendien gebaseerd zijn op transparante, niet-discriminerende door de bevoegde nationale autoriteiten vastgestelde criteria.

²²¹ Art. 5, §1, 8° Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001, *BS* 17 november 2001.

2. Een gegarandeerde of prioritaire nettoegang?

192. België heeft ook het principe van priority access trachten om te zetten naar aanleiding van de totstandkoming van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn. Nochtans voorzag de richtlijn slechts in een discretionaire omzetting ervan.

193. Dit alles leiden we af uit het feit dat de (weliswaar verkeerde) omzetting van het beginsel van priority access in de Belgische wetgeving, grotendeels dateert van na de invoering van de Hernieuwbare Elektriciteitsrichtlijn, en van voor de inwerkingtreding van de Hernieuwbare Energierichtlijn. Zo voorziet het federaal technisch reglement van 19 december 2002 dat voorrang bij de aansluiting moet worden toegekend aan groene stroom en WKK. Op Vlaams en Waals niveau vinden we dit al voor het eerst terug in het technisch reglement distributie elektriciteit van 1 juli 2002, en in het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest alsook de toegang daartoe van 16 oktober 2003. Ten slotte werd ook art. 9ter, lid 5, 5° van de ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001 die bepaalt dat de technische reglementen de prioriteit moeten bevatten die moet worden gegeven aan de aansluitingen van de installaties voor productie van groene elektriciteit, reeds ingevoerd door de ordonnantie van 14 december 2006 tot wijziging van de ordonnanties van 19 juli 2001 en van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot opheffing van de ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit en de ordonnantie van 11 maart 1999 tot vaststelling van de maatregelen ter voorkoming van de schorsingen van de gaslevering voor huishoudelijk gebruik.

194. Het valt echter te betreuren dat de Belgische wetgever bij de omzetting van het beginsel van priority access de begrippen “aansluiting” en “toegang” met elkaar heeft verward. Alleen het Vlaams Energiedecreet voorziet expliciet dat ook bij de nettoegang voorrang gegeven moet worden aan groene stroom²²². Dit is problematisch, daar het principe van priority access impliceert dat er voor groene

²²² Art. 4.2.1., § 2, 7° Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, BS 7 juli 2009.

stroom voorrang bij de toegang dient verstrekt te worden, en niet bij de aansluiting²²³. Het feit dat aansluitingsaanvragen van groene stroom-installaties bij voorrang behandeld worden t.a.v. hangende aansluitingsaanvragen van andere installaties, verhoogt bovendien niet enkel de rechtsonzekerheid voor de conventionele productie, maar hierdoor kan ook de bevoorradingszekerheid in het gedrang komen²²⁴. De behandeling van de aanvraag zal immers niet meer gebeuren in volgorde van aanvraag.

195. “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz” lijkt die vergissing evenwel te willen rechtzetten en voert een nieuwe bepaling in het decreet van 21 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, die expliciet voorziet in een preferentiële nettoegang (en dus niet netaansluiting) voor groene stroom. Uit het feit dat deze nieuwe bepaling tevens bepaalt dat als de gecontracteerde injectiecapaciteit geaccepteerd kan worden en de aansluiting bovendien economisch gerechtvaardigd is, de distributienetbeheerder binnen de vijf jaar de nodige investeringen dient te nemen om toch die capaciteit te kunnen leveren, kan tevens afgeleid worden dat de Waalse wetgever in de richting van een gegarandeerde nettoegang voor groene stroom lijkt te willen stappen. Het is afwachten of de andere regelgevers zullen volgen.

196. Bovendien erkennen zowel de federale als de Vlaamse wetgever dat het voorrangregime voor groene stroom toepassing moet krijgen ingeval van congestie²²⁵. Dit brengt met zich mee dat ingeval er zich tijdelijk onvoldoende transportcapaciteit op het net bevindt, groene stroom enerzijds voorrang moet krijgen bij de nettoegang, maar anderzijds ook bij de dispatching. Na de inwerkingtreding van “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz” zal echter ook de Waalse wetgever

²²³ Zie *supra*, nr. 93-96.

²²⁴ http://publications.elia.be/upload/UG_upload/2YD4NNZKPG.pdf.

²²⁵ Art. 265 Koninklijk besluit van 19 december 2002 houdende een technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe, *BS* 28 december 2002; art. IV. 5.3.1, §1 Besluit van 25 mei 2012 van de Vlaamse Regering houdende goedkeuring van het technisch reglement distributie elektriciteit Vlaams Gewest, *BS* 14 november 2012.

uitdrukkelijk voorzien in de verplichting om, ingeval van congestie, prioriteit te geven aan installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energie of aan kwalitatieve WKK's.

3. Beperkingen van het recht op preferentiële nettoegang

197. Wat de weigering van de preferentiële nettoegang voor groene stroom betreft, dienen we vast te stellen dat zowel op federaal niveau, als in de gewesten hierover niets gespecificeerd wordt. De rechtsgronden waarop men de nettoegang kan weigeren, zijn zeer ruim en blijken alvast niet in overeenstemming te zijn met art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn. In de gewijzigde versie van art. 26 van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt worden de mogelijkheden waarover de distributienetbeheerder beschikt om de toegang tot het net te weigeren enkel ietwat anders geformuleerd. Het nieuwe art. 26, §2*bis* preciseert bovendien dat deze weigeringsgronden van toepassing zijn, onverminderd het preferentieel nettoegangsrecht dat moet worden toegekend aan groene stroom. Ook de toekomstige Waalse wetgeving zal aldus geen einde maken aan de onverenigbaarheid hieromtrent met art. 16, lid 2 van de Hernieuwbare Energierichtlijn.

4. Een gewaarborgde aansluiting?

198. Op Europees niveau is er geen enkele verplichting gespecificeerd die bepaalt dat hernieuwbare productie-installaties moeten worden aangesloten op het distributienet. Tot die bevinding dienen we ook te komen als we de Vlaamse wetgeving bekijken. Uit de huidige Waalse wetgeving, nl. uit het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt en uit art. 15 van het besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen van 30 maart 2006, dient evenwel afgeleid te worden dat de distributienetbeheerders in het Waals Gewest hiertoe toch verplicht zijn. “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz” voorziet echter dat voor installaties met een productiecapaciteit van meer dan 5 KVA eerst een

vooronderzoek nodig is, opdat zij aangesloten zouden kunnen worden op het distributienet. Dit vooronderzoek zou dus kunnen leiden tot een weigering om tot aansluiting over te gaan. Voor installaties met een productiecapaciteit van minder dan 5 KVA is zo'n vooronderzoek niet verplicht. Bijgevolg zal de distributienetbeheerder voor laatstgenoemde installaties, behoudens als een eventueel vooronderzoek anders zou uitwijzen, wel de netaansluiting moeten verzekeren.

Hoofdstuk VII. Arresten inzake injectietarieven

1. Inleiding

199. In hernieuwbare energieprojecten is ook de kost om gebruik te maken van het elektriciteitsnetwerk van belang²²⁶. In de Europese liberale markt is het gebruik van het netwerk, dat beheerd wordt door de netbeheerder, open voor iedereen op een non-discriminatoire basis²²⁷. De netbeheerder heeft een wettelijke monopolie, maar moet ook de regulering van zijn activiteiten tolereren²²⁸. Dit betekent dat de tarieven, of op zijn minst de gebruikte methodologie om tot de tarieven te komen, goedgekeurd moeten worden door de nationale regulator.

200. Hernieuwbare decentrale productie kan de nood aan vervoerinfrastructuur voor een groot deel verminderen, aangezien de productie-installatie zich vaak dicht bij de gebruiker zal bevinden²²⁹. Dit heeft tot gevolg dat in dergelijk geval minder elektriciteitstransmissie nodig zal zijn, waardoor vervoersverliezen vermeden kunnen worden, de energie-efficiëntie erop vooruit kan gaan, de congestie op het net

²²⁶ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, "Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch" in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 174.

²²⁷ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, "Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch" in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 174.

²²⁸ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, "Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch" in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 174.

²²⁹ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, "Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch" in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 174.

verminderd kan worden, en de onderhoud- en vervangingskosten drastisch zullen dalen²³⁰.

201. In de praktijk zal hernieuwbare decentrale productie echter vaak geen positief effect hebben op de kosten aan de netinfrastructuur²³¹. Zo zijn er ook situaties waarin decentrale productie-installaties gelegen zijn in afgelegen gebieden waar de vraag naar elektriciteit beperkt is. Dit zal een toename van de kosten aan de netinfrastructuur tot gevolg hebben. In dergelijk geval moet het net immers vaak versterkt worden, of zelfs worden uitgebreid tot aan het afgelegen gebied.

202. Het is in deze context dat we kunnen verwijzen naar het bestaan van injectietarieven. Injectietarieven zijn tarieven die door distributienetbeheerders kunnen worden aangerekend aan elektriciteitsproducenten die de door hen geproduceerde elektriciteit injecteren op het net²³². Zonne- of windenergie die niet meteen wordt opgebruikt, wordt immers op het net geïnjecteerd. Hierdoor zal vaak een versterking van het net vereist zijn. Injectietarieven kunnen aldus bestempeld worden als een vergoeding voor de investeringen die worden gemaakt om groene stroom op het elektriciteitsnet toe te laten²³³.

203. Echter, de Vlaamse overheid en transmissienetbeheerder Elia willen het gebruik van groene stroom promoten, en zijn zich bewust van het feit dat in hernieuwbare energieprojecten ook de kost om gebruik te maken van het elektriciteitsnetwerk een rol zal spelen. Vandaar hun beslissing om geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling alsnog vrij te stellen van het injectietarief. Zowel het hof van beroep te Brussel in zijn arrest van 6 februari 2013,

²³⁰ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 174.

²³¹ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 175.

²³² T. CHELLINGSWORTH en D. VANHERCK, “Vrijstelling van injectietarieven: het klimaatbeleid in een kluwen van bidimensionele bevoegdheidsconflicten” (noot onder GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012), *MER* 2013, 33.

²³³ “Vlaamse overheid schrapt injectietarieven duurzame energie”, 24 december 2010, <http://www.belegger.nl/nieuws/98455/vlaamse-overheid-schrapt-injectietarieven-duurzame-energie.html>.

als het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 12 juli 2012, hebben de beslissing van de Vlaamse overheid en transmissienetbeheerder Elia om de geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling vrij te stellen van het injectietarief evenwel vernietigd²³⁴.

204. In hetgeen volgt wordt eerst nagegaan of de Hernieuwbare Energierichtlijn toelaat om geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling vrij te stellen van een injectietarief (zie punt 2) en of zij aldus een vorm van priority access uitmaakt (zie punt 3). Als de vrijstelling inderdaad een vorm van priority access uitmaakt zal worden nagegaan of de beslissing tot het vernietigen van die vrijstelling een inbreuk uitmaakt op het principe van priority access, en bijgevolg ook op het beginsel van priority dispatch (zie punt 4 en 5).

2. De mogelijkheid tot vrijstelling of afschaffing van injectietarieven

205. Art. 16, lid 4 Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt dat de lidstaten indien nodig beheerders van transmissie- en distributiesystemen mogen verplichten om de kosten van de technische aanpassingen, zoals netaansluitingen en -verzwaringen geheel of gedeeltelijk te dragen, teneinde de integratie van nieuwe producenten die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen aan het net leveren op het koppelnet aan te sluiten²³⁵. De lidstaten dienen ook het kader en de regels voor het delen van de kosten van technische aanpassingen, zoals netaansluitingen en -verzwaringen, te herzien en te verbeteren, teneinde de integratie van nieuwe producenten die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen aan het net leveren, te garanderen.

206. Lidstaten kunnen dus producenten die elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen aan het net leveren, vrijstellen van het dragen van kosten inzake de aansluiting aan het net of de versterking van het net. Het betreffen kosten die nodig zijn om de priority access of guaranteed access voor groene stroom te kunnen verzekeren²³⁶.

²³⁴ GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012; Brussel 6 februari 2013, onuitg.

²³⁵ Zie *supra*, nr. 78.

²³⁶ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M.

207. Aldus stelt zich de vraag of een lidstaat op basis van art. 16, lid 4 Hernieuwbare Energierichtlijn groene stroomproducenten ook kan vrijstellen voor het betalen van enig tarief voor de injectie van elektriciteit op hun netten, en dus voor het gebruik van het net. M.a.w. moet art. 16, lid 4 Hernieuwbare Energierichtlijn restrictief geïnterpreteerd worden, en is zij dus enkel gericht op de kosten voor de technische aanpassingen die nodig zijn voor het aansluiten van groene stroomproductie-installaties, of is zij ook gericht op het werkelijk gebruik van het net door groene stroomproducenten²³⁷.

208. Op grond van art. 16, lid 4 Hernieuwbare Energierichtlijn kan inderdaad aangenomen worden dat lidstaten groene stroomproducenten kunnen vrijstellen van een injectietarief. Zo zou volgens DERUYTTER en GELDHOF een lidstaat in een prijszettingssysteem kunnen voorzien, waar alleen afname in aanmerking komt voor het betalen van nettarieven, waardoor de netbeheerders hun kosten aldus volledig gecompenseerd zien door de tarieven die betaald moeten worden door de elektriciteitsafnemers²³⁸.

209. De omstandigheid waarin er een injectietarief wordt geïntroduceerd waar alleen groene stroomproducenten van zijn vrijgesteld, en alle andere elektriciteitsproducenten niet, kan ook gerechtvaardigd worden op basis van art. 3 Hernieuwbare Energierichtlijn. Art. 3, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt dat de lidstaten maatregelen moeten nemen die effectief bedoeld zijn om ervoor te zorgen dat hun aandeel energie uit hernieuwbare bronnen gelijk is aan of groter is dan het aandeel dat vermeld is in de indicatieve keten. Bovendien bepaalt de Hernieuwbare Energierichtlijn dat de lidstaten erop toe zien dat:

HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 178.

²³⁷ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 178.

²³⁸ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 178.

- De tarieven voor transmissie en distributie geen discriminatie inhouden van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen, met name van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen die wordt geproduceerd in perifere gebieden, zoals eilanden en in gebieden met een lage bevolkingsdichtheid²³⁹.
- De tarieven die door beheerders van transmissie- en distributiesystemen in aanmerking worden genomen voor de transmissie en distributie van elektriciteit uit installaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen, een realistische weergave zijn van de kostenvoordelen die kunnen voortvloeien uit de aansluiting van die installaties op het net²⁴⁰.

210. Ten slotte lijkt de Europese Commissie ook toe te staan dat lidstaten verder gaan dan wat de Hernieuwbare Energierichtlijn voorschrijft. Ondanks het feit dat er geen recht op prioriteit lijkt te zijn bij de aansluiting voor groene stroomproductie-installaties²⁴¹, vraagt de Europese Commissie of de lidstaten in het model voor hun nationale hernieuwbare actieplannen voorzien hebben in prioritaire aansluitingsrechten of in gereserveerde aansluitingscapaciteit voor groene stroomproductie-installaties²⁴². De commissie lijkt hier aldus voorstander van een positieve discriminatie ten voordele van groene stroomproductie-installaties²⁴³.

3. De vrijstelling van injectietarieven: een vorm van priority access?

211. Volgens DERUYTTER en GELDHOF zou men in dit kader kunnen wijzen op de evolutie die plaatsvond van eerst de *mogelijkheid* te geven aan de lidstaten om priority access te geven aan groene stroom-installaties, naar de lidstaten te *verplichten* om te voorzien in priority access voor groene stroomproductie-installaties²⁴⁴. M.a.w.

²³⁹ Zie *supra*, nr. 133.

²⁴⁰ Zie *supra*, nr. 133.

²⁴¹ Zie *supra*, nr. 93-96.

²⁴² Art. 4.2.6., g) Beslissing van de Comm. van 30 juni 2009 tot vaststelling van een model voor nationale actieplannen voor energie uit hernieuwbare bronnen krachtens Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb. L.* 15 juli 2009, afl. 182/47.

²⁴³ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, "Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch" in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 179.

²⁴⁴ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, "Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch" in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 178.

eerst was er de mogelijkheid om positief te discrimineren, terwijl de lidstaten nu de verplichting hebben om positief te discrimineren tussen groene stroomproductie-installaties en andere productie-installaties met het oog op hun toegang tot het net. De vrijstelling van injectietarieven voor geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling maakt dus wel degelijk een vorm van priority access uit.

4. Case study: Is de beslissing tot het vernietigen van die vrijstelling een inbreuk op het principe van priority access?

4.1. Brussel 6 februari 2013

4.1.1. Achtergrond²⁴⁵

212. Elia System Operator (“Elia”) werd op 17 september 2002 aangewezen als transmissienetbeheerder. Art. 12 van de Elektriciteitswet bepaalt dat zij onderworpen is aan een stelsel van gereguleerde tarieven, dat om de vier jaar moet worden herzien.

213. Zo komt het dat Elia op 30 juni 2011 een tariefvoorstel heeft ingediend voor de reguleringsperiode 2012-2015. In een begeleidende brief geeft Elia aan dat zij dit tariefvoorstel indient op basis van de toenmalige artikelen 12 tot 12septies van de Elektriciteitswet, alsook op grond van het koninklijk besluit van 8 juni 2007. Ook zou uit de contacten met de CREG duidelijk zijn geworden dat de CREG zich niet zou beroepen op de Elektriciteitswet en het koninklijk besluit, maar wel op de Derde Elektriciteitsrichtlijn. De Derde Elektriciteitsrichtlijn -aangenomen in 2009- breidt de bevoegdheden van de regulerende instantie op het vlak van de tarieven uit. Bij het indienen van dit tariefvoorstel was deze richtlijn echter nog niet omgezet in nationaal recht. Toch gaf Elia in de begeleidende brief aan dat ze het tariefvoorstel in subsidiaire orde ook indient “*op basis van een voorlopige tarifaire methode die door de CREG zou worden beslist op grond van art. 37.10 van de Derde Elektriciteitsrichtlijn*”.

²⁴⁵ Brussel 6 februari 2013, onuitg.

214. Op 24 december 2011 heeft de CREG het tariefvoorstel echter verworpen. Tegelijkertijd stelde de CREG een “*voorlopige tarifaire methode*” vast.

215. Ondanks het feit dat Elia op 28 november 2011 reeds voorbehoud had geformuleerd bij de wettigheid van de door de CREG gevolgde procedure, diende zij op 13 december 2011 een aangepast tariefvoorstel in. Het aangepast tariefvoorstel en de tarieven die hieruit voortvloeien werden uiteindelijk door de CREG goedgekeurd.

216. Die laatste beslissing werd bij het hof van beroep te Brussel aangevochten door elektriciteitsproducenten E.ON, Electrabel, en EDF Luminus. Elia en de vzw Belgische Verbruikersunie Test Aankoop kwamen vrijwillig tussen.

4.1.2. Het arrest²⁴⁶

217. De elektriciteitsproducenten riepen vooreerst een aantal formele argumenten in tegen de tariefbeslissing in haar geheel: een schending van de taalwetgeving, een gebrekkige motivering, en een verkeerde rechtsgrond. Zij oordeelden echter ook dat drie specifieke tariefonderdelen op diverse vlakken onwettig waren. Het betreft het injectietarief, het tarief voor de ondersteunende diensten, en de volume fee. Hieronder zal uitsluitend verder ingegaan worden op de middelen die werden aangevoerd m.b.t. het injectietarief en het tarief voor de ondersteunende diensten.

Het injectietarief

218. Onder de rubriek A. van het hoofdstuk van Elia's tarieflijst die betrekking heeft op het gebruik van het net, wordt onderscheid gemaakt tussen vijf tariefonderdelen in verband met het vermogen. Het derde ervan (punt 3°) betreft ‘het onderschreven vermogen voor injectie en voor bijkomend geïnjecteerd vermogen’.

219. M.b.t. deze injectietarieven voor het gebruik van het net formuleert de CREG volgende twee opmerkingen:

²⁴⁶ Brussel 6 februari 2013, onuitg; T. CHELLINGSWORTH en C. DELAGAYE, “Het arrest over de Elia-tarieven 2012-2015: een vernietigende handleiding voor toekomstige tariefregulering” (noot onder Brussel 6 februari 2013), *MER* 2013, 258-267.

“(1) Productie-eenheden aangesloten op het Elia-net na 1 oktober 2002 zijn vrijgesteld van het tarief voor onderschreven vermogen voor injectie en voor bijkomend geïnjecteerd vermogen voor een periode van 20 jaar te tellen vanaf de effectieve datum van in dienst name.

(2) Het tarief voor onderschreven vermogen voor injectie en voor bijkomend geïnjecteerd vermogen zal niet gefactureerd worden voor het gedeelte van de geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling, voor productie-eenheden aangesloten op het Elia-net voor 1 oktober 2002, die onder toepassing vallen van de vrijstelling zoals voorzien in het Vlaams Decreet van 23 december 2010. In geval van wijziging van deze regelgeving met een effect op de lopende tarifaire periode, zal een regularisatie van deze facturatie worden toegepast op basis van de hierboven vermelde tarieven”.

220. De CREG geeft als essentie van de verantwoording voor de invoering van dit tarief aan dat ze in 2011 heeft vastgesteld dat de transmissienettarieven nog steeds kosten bevatten voor de aansluiting van centrales van voor 1 oktober 2002 die niet gedekt worden door de aansluitingstarieven. Hieruit leidt ze af dat de tarieven onvoldoende kostenreflectiviteit vertonen en de concurrentie verstoren ten aanzien van latere centrales die vanaf oktober 2002 op het net werden aangesloten en de kosten hiervoor zelf dienden te dragen. Kosten dienen minstens in eerste instantie te worden gedragen door diegene die ze hebben gecreëerd, zo luidt de stelling. Met het injectietarief beoogde de CREG aldus een vermeende tarifaire scheeftrekking recht te trekken daar de elektriciteitscentrales in dienst genomen vanaf 1 oktober 2002 moesten betalen voor hun aansluiting, terwijl oudere centrales daar niet voor betaald hebben en de kosten van hun aansluiting in de algemene transmissietarieven verrekend zagen. Het injectietarief beoogde die oudere centrales evenwel alsnog te laten betalen voor de kosten van hun aansluiting.

221. Volgens het hof is het injectietarief echter om meerdere redenen onwettig. Zij is immers van mening dat het injectietarief niet enkel in strijd is met het Europees tariefplafond, maar ook discriminerend en niet-kostenreflectief is. Het hof van beroep stelt vast dat het injectietarief geen specifieke en onderscheiden dienst tarifeert, maar

wel de kosten m.b.t. het gebruik van een onderdeel van het transmissienet. Elia gaf nochtans aan, zo stelt het hof vast, dat het transmissienet één geheel is dat niet kan worden onderscheiden in componenten die voor de ene of andere producent nut verschaffen.

222. In een voor de tarifaire reguleringspraktijk belangrijke principsoverweging oordeelt het hof *“dat voor elke systeemgebruiker die toegang krijgt tot het transmissienet voor eenzelfde prestatie eenzelfde tarief moet gelden”*. Het injectietarief, zoals in de bestreden beslissing goedgekeurd, was daarmee in strijd en bijgevolg discriminerend. Er werd immers een verschillend tarief opgelegd, niet op grond van een verschil in prestatie (bv. een ander aansluitingstype of mate van toegang tot het net), maar op grond van de datum van indienstneming van de elektriciteitscentrale (voor of na 1 oktober 2002).

223. Het hof is van mening dat wat Elia en de CREG in werkelijkheid uitdrukken, waar ze stellen dat de ‘oude centrales’ niet hebben betaald voor de betrokken netuitbreidingen, het feit is dat op de exploitatie van die centrales bepaalde kosten niet drukken, die wel drukken op de exploitatie van de ‘nieuwe centrales’. Dit laatste is volgens het hof evenwel een gevolg van keuzes van de regulerende instantie en Elia zelf. Verder oordeelt het hof hierover het volgende: *“Aldus beschouwd bewerkstelligt het injectietarief niet mee dat de tarieven gebaseerd zijn op werkelijke kosten van de netwerkbeheerder, maar is het zo geconcipieerd dat een onderdeel van de tarieflijst is gericht op de kostenstructuur van de ‘nieuwe centrales’ en heeft het in die zin geen tarifierende maar een compenserende strekking. Het tarief is trouwens wegens zijn conceptie zelf enkel toepasbaar op de ‘oude centrales’ en het kan op nieuwe centrales niet worden toegepast: zijn verantwoording steunt immers op kosten die beweerdelijk enkel aanrekenbaar zijn aan de oude centrales. Hetgeen in de tarieflijst wordt geformuleerd als een vrijstellingsregel voor de ‘nieuwe centrales’ houdt in werkelijkheid dan ook geen vrijstelling in ... Met de a priori uitsluiting van toepasbaarheid van het injectietarief op de nieuwe centrales, vormt de tarieflijst in haar geheel geen afspiegeling van kosten die werkelijk worden gemaakt voor alle netgebruikers en wordt de tarieflijst ook discriminerend toegepast”*.

224. Vooreerst vergoedt het tarief voor ondersteunende diensten, kort samengevat, de reserveringen die Elia moet inkopen op de markt om het evenwicht in het net te handhaven, de frequentie van het net te stabiliseren, black-outs te voorkomen en de “black-start” dienst te verzekeren. In het verleden werd het tarief voor ondersteunende diensten enkel op afnames van elektriciteit toegepast. De bestreden beslissing voorzag voor de eerste keer zowel voor afnames als voor injecties een tarief voor ondersteunende diensten. Het tarief voor injectie lag daarbij ongeveer zesmaal zo hoog als het tarief voor afname. Elia voert ter verdediging van het tarief echter aan dat de nood aan reserves bepaald wordt door het productievermogen en dat het daarom ook logisch is om de kosten ten laste te leggen van de producenten.

225. Het hof van beroep oordeelt dat noch de CREG, noch Elia antwoorden op de kritiek dat bepaalde ondersteunende diensten evenzeer de afname als de injectie ten goede komen, terwijl de kosten van die diensten volledig aan de producenten ten laste gelegd worden (via de tarifiering van de injectie). Het hof oordeelt verder dat de CREG en Elia niet ingaan op de kritiek dat onevenwichten in het net, door Elia op te vangen via de ondersteunende diensten, niet veroorzaakt worden door “stabiele producenten” (producenten die hun productie en injectie kunnen wijzigen in functie van de vraag), maar wel door afnemers en door “intermitterende productie”. Het hof ziet klaarblijkelijk geen voldoende gestaafde link tussen de relatieve bijdrage die van de verschillende producenten en afnemers gevraagd wordt, en de mate waarin die producenten en afnemers kosten veroorzaken en voordeel ondervinden van de ondersteunende diensten.

226. Het hof oordeelt dat dit discriminerend is, dat de tarieven voor ondersteunende diensten niet gebaseerd zijn op objectieve criteria, en dat zij ook niet stroken met de doelstelling voorgeschreven in artikel 36, onder d) DER. Dit laatste definieert als door de regulator na te streven doelstelling: *“bijdragen tot de ontwikkeling, op de meest kosteneffectieve manier, van veilige, betrouwbare en efficiënte niet-discriminerende systemen die klantgericht zijn”*.

227. Ook bij het injectietarief voor de ondersteunende diensten wordt als opmerking geformuleerd dat het niet zal gefactureerd worden voor het gedeelte van de geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling dat onder de toepassing valt van de vrijstelling ingesteld door het Vlaams Decreet van 23 december 2010. Het hof is echter niet gevraagd om zich hierover uit te spreken en doet hier dan ook geen uitspraak over. Zij stelt enkel vast dat een tariefmechanisme in strijd is met de toepasselijke Belgische wetgeving wanneer een netgebruiker niet wordt getarifeerd voor diensten die hij mee geniet of dat een dienst uitsluitend ten laste van een netgebruiker wordt getarifeerd wanneer ook andere netgebruikers erdoor gebaat zijn. Het betreft art. 12, §5, 6° en 10° van de Elektriciteitswet die er zich tegen verzetten dat de kosten voor de gereguleerde activiteit niet transparant worden toegewezen en dat de tarieven verbonden met de compensatiediensten van onevenwichten onbillijk zijn, discriminerend en niet gebaseerd op objectieve criteria.

228. Na een grondige analyse komt het hof aldus tot de conclusie dat het injectietarief “in zijn huidige versie” de Europese regelgeving miskent. Op 6 februari 2013 heeft het hof van beroep te Brussel het beroep dan ook gegrond verklaard, de tariefbeslissing door het merendeel van de door eiseressen opgeworpen argumenten te volgen vernietigd, en daarbij aangegeven dat het aan de CREG staat om een nieuwe beslissing te nemen over een aangepast tariefvoorstel.

4.2. GwH 12 juli 2012

4.2.1. Achtergrond²⁴⁷

229. In dit arrest liggen de injectietarieven aan de basis van een bevoegdheidsconflict tussen de federale overheid en de Vlaamse overheid.

230. Rekening houdend met de bevoegdheid die de federale overheid bezit om de tarieven die door de distributienetbeheerders aan de producenten van elektriciteit

²⁴⁷ GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012.

worden aangerekend vast te stellen²⁴⁸, heeft de CREG op basis van het Tarievenbesluit voor de periode 2009-2012 injectietarieven goedgekeurd. Deze injectietarieven viseren alle vormen van decentrale productie, maar zal vooral toepassing vinden op elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling, gezien dit laatste het leeuwendeel vertegenwoordigd van de decentrale productie²⁴⁹.

231. De Vlaamse overheid -bevoegd voor hernieuwbare energie- is altijd fel gekant geweest tegen maatregelen van de federale overheid die de Vlaamse steunmechanismen voor groene stroom ondermijnen²⁵⁰. De Vlaamse overheid heeft hier dan ook op gereageerd door het decreet van 23 december 2010 houdende wijziging van het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 en het Energiedecreet van 8 mei 2009, wat het vermijden van injectietarieven voor elektriciteit geproduceerd door middel van hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling betreft (hierna Gratis Injectiedecreet), aan te nemen. Het Gratis Injectiedecreet voegt een nieuw art. 4.1.22/1 in het Energiedecreet in die luidt als volgt: *“De netbeheerder voert alle taken uit die noodzakelijk zijn voor de injectie van elektriciteit, geproduceerd door middel van hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling, met uitzondering van de aansluiting op het distributienet of het plaatselijk vervoernet, kosteloos uit. De kosten die hiervoor ten laste gelegd worden van de netbeheerder, worden beschouwd als kosten ten gevolge van de openbaredienstverplichtingen van de netbeheerder als netbeheerder”*.

232. Op 23 december 2010 heeft de Vlaamse overheid aldus een openbare dienstverplichting voor de distributienetbeheerders aangenomen die voorschrijft dat de injectie van elektriciteit, geproduceerd door middel van hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling kosteloos moet worden uitgevoerd. De kosten die de distributienetbeheerders maken als gevolg van deze

²⁴⁸ Zie *supra*, nr. 144.

²⁴⁹ T. CHELLINGSWORTH en D. VANHERCK, “Vrijstelling van injectietarieven: het klimaatbeleid in een kluwen van bidimensionele bevoegheidsconflicten” (noot onder GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012), *MER* 2013, 34.

²⁵⁰ T. DERUYTTER en W. GELDHOF, “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in B. DELVAUX, M. HUNT en K. TALUS (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 176.

gratis dienst kan gerecupereerd worden via de algemene distributienettarieven, en moeten dus betaald worden door alle afnemers²⁵¹. Deze nieuwe bepaling bracht aldus met zich mee, dat het de distributienetbeheerder niet toegestaan was om een injectietarief aan te rekenen aan de desbetreffende producenten. De CREG -bevoegd voor het goedkeuren van de distributienettarieven- veroordeelde het Gratis Injectiedecreet en stapte naar het Grondwettelijk Hof.

4.2.2. Het arrest²⁵²

233. De CREG meent dat het Gratis Injectiedecreet een tariefmaatregel is die vooralsnog een exclusieve federale aangelegenheid uitmaakt. De Vlaamse regering verweert zich met het argument dat de omstreden tariefmaatregel aan de distributienetbeheerders een openbardienstverplichting oplegt met het oog op het stimuleren van de productie van hernieuwbare energie, die op haar beurt een Vlaamse aangelegenheid uitmaakt. In subsidiaire orde voert zij tevens aan dat het Gratis Injectiedecreet haar grondslag vindt in art. 10 BWHI waarin bepaalt wordt dat decreten rechtsbepalingen kunnen bevatten waarvoor de gewesten niet bevoegd zijn op voorwaarde dat de aangenomen regeling noodzakelijk is voor de uitoefening van de bevoegdheden van de gemeenschap of het gewest, dat de aangelegenheid zich leent tot een gedifferentieerde regeling en dat de weerslag van de betrokken bepalingen op die aangelegenheid slechts marginaal is.

234. Het Grondwettelijk Hof oordeelde hierover als volgt: *“Aldus heeft de bijzondere wetgever het energiebeleid opgevat als een gedeeld exclusieve bevoegdheid, waarbij het bepalen van de tarieven tot de bevoegdheid van de federale wetgever is blijven behoren. Onder “tarieven” dienen te worden begrepen zowel tarieven voor levering aan de gewone consument als die voor industriële levering van gas en elektriciteit. Ook de tarieven die door de distributienetbeheerders aan de producent van elektriciteit kunnen worden aangerekend, behoren tot de bevoegdheid van de federale overheid. Die tarieven beïnvloeden immers de prijs die aan de klant wordt aangerekend.*

²⁵¹ T. CHELLINGSWORTH en D. VANHERCK, “Vrijstelling van injectietarieven: het klimaatbeleid in een kluwen van bidimensionele bevoegdheidsconflicten” (noot onder GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012), *MER* 2013, 35.

²⁵² GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012.

Bijgevolg behoort de regeling betreffende de injectietarieven tot de bevoegdheid van de federale overheid, zowel om dergelijke tarieven in te voeren of te voorzien in de mogelijkheid daartoe, als om daarvan op een of andere wijze vrij te stellen en de modaliteiten met betrekking tot de tarieven bepalen”.

235. De Vlaamse regelgeving inzake kosteloze injectie kan volgens het Grondwettelijk Hof ook niet gesteund worden op de impliciete bevoegdheden bedoeld in artikel 10 BWHI. Volgens het Hof raakt de genomen maatregel *“het wezen zelf van de bevoegdheid van de federale overheid inzake de injectietarieven (...)”*.

236. Het Grondwettelijk Hof onderzoekt de andere middelen niet, en heeft dan ook op 12 juli 2012 het decreet van 23 december 2010 houdende wijziging van het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000 en het Energiedecreet van 8 mei 2009, wat het vermijden van injectietarieven voor elektriciteit geproduceerd door middel van hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling betreft, retroactief vernietigd wegens schending van de bevoegdheidsverdelende regels zoals vervat in artikel 6, §1, VII BWHI. Als een gevolg hiervan, hebben de distributienetbeheerders in de tweede helft van 2012, retroactief een injectietarief moeten aanrekenen aan de desbetreffende productie-installaties, voor de gehele periode 2009-2012.

5. Conclusie

237. Een positieve discriminatie m.b.t. de betaling van injectietarieven door elektriciteitsproducenten, in het voordeel van groene stroomproducenten, kan gerechtvaardigd worden op grond van art. 16, lid 4 van de Hernieuwbare Energierichtlijn. Art. 16, lid 4 van de Hernieuwbare Energierichtlijn richt zich immers niet enkel op de kosten voor de technische aanpassingen die nodig zijn voor het aansluiten van groene stroomproductie-installaties, maar ook op het werkelijk gebruik van het net door groene stroomproducenten. Sterker nog, de vrijstelling van injectietarieven voor geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling maakt ook een vorm van priority access uit.

Vandaar stelt zich de vraag of de beslissing van het hof van beroep te Brussel in zijn arrest van 6 februari 2013, en van het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 12 juli 2012 tot het vernietigen van die vrijstelling, een inbreuk uitmaakt op het principe van priority access.

238. In dit kader dient vooreerst opgemerkt te worden dat beide arresten iets zeggen over de ongeldigheid van de injectietarieven of over de vrijstelling ervan, maar op basis van overwegingen die geen verband houden met artikel 16 Hernieuwbare Energierichtlijn. We stellen vast dat beide hoven het beginsel van priority access niet in vraag hebben gesteld, alsook dat de partijen het voorrangsregime voor groene stroom er niet hebben bij geroepen. Beide hoven hebben er in hun overwegingen geen rekening mee gehouden. Bijgevolg kan niet gezegd worden dat de hoven het injectietarief hebben vernietigd omdat het strijdig is met het voorrangsregime voor groene stroom.

239. Ook is het zo dat de redenering van Elia en de Vlaamse overheid deels te begrijpen is. Het is logisch dat zij aan kwalitatieve warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie een voordeel wil geven. Moesten er geen kwalitatieve warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie zijn hebben we meer CO₂ uitstoot en zijn we meer afhankelijk van olieproducten, en hebben we dus ergens anders meer kosten. Door hier een voordeel aan te geven, wordt het gebruik van kwalitatieve warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie gepromoot, wat een positief effect met zich meebrengt voor de kosten van het milieu en voor de afhankelijkheid aan fossiele brandstoffen. Beide hoven zeggen dan ook niet dat er geen voordelen kunnen gegeven worden aan hernieuwbare energie.

240. Het Grondwettelijk Hof zegt in zijn arrest van 12 juli 2012 enkel dat de vrijstelling strijdig is met de bevoegdheidsverdelende regels zoals vervat in artikel 6, §1, VII BWHI. Hiermee miskent het Hof aldus het voorrangsregime voor groene stroom. Als we het arrest van het hof van beroep te Brussel van 6 februari 2013 bekijken, zegt het hof alleen maar dat de vrijstelling van het injectietarief voor productie-eenheden aangesloten op het Elia-net na 1 oktober 2002, discriminerend en niet-kostenreflectief is, zonder een uitspraak te doen over de vrijstelling die werd verleend aan geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve

warmtekrachtkoppeling. Opgemerkt moet worden dat zij hiermee art. 12, §5, 7° van de Elektriciteitswet uit het oog lijkt te verliezen. Dit artikel heeft betrekking op de richtsnoeren die de commissie mee in acht moeten nemen bij de opstelling van haar tariefmethodologie, en geeft o.a. als richtsnoer aan dat de tarieven voor het gebruik van het transmissienet of voor de netten met een transmissiefunctie die van toepassing zijn op productie-eenheden, kunnen verschillen naar gelang de datum van ingebruikname ervan. Op grond van deze bepaling zou de vrijstelling van injectietarieven voor productie-eenheden aangesloten op het Elia-net na 1 oktober 2002 immers gerechtvaardigd kunnen worden.

Wat het injectietarief voor de ondersteunende diensten betreft, zegt het hof van beroep enkel dat het in strijd is met het principe van kostenreflectiviteit om een injectietarief te voorzien voor de ondersteunende dienst en tevens discriminerend is ten aanzien van de netgebruikers. De redenering die het hof in dit verband aanhaalt, komt neer op het feit dat het de hernieuwbare energieproducenten en de afnemers zijn, die de meeste kosten veroorzaken op het net, en zij aldus zorgen voor het onevenwicht. Volgens het hof reflecteert de bijdrage die van de producenten en afnemers gevraagd wordt, hierdoor niet de mate waarin die producenten en afnemers kosten veroorzaken²⁵³.

241. We kunnen dus concluderen dat het hof van beroep in een extreme visie, met de vernietiging van zijn beslissing om geïnjecteerde energie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve warmtekrachtkoppeling vrij te stellen van het injectietarief, inderdaad het beginsel van priority access op de helling heeft gezet. In een gemodereerde visie is dit evenwel niet het geval. Hoewel de invulling die het hof geeft aan het beginsel van kostenreflectiviteit, vatbaar is voor kritiek, is het arrest immers op zich niet in strijd met art. 16 van de Hernieuwbare Energierichtlijn. De CREG moet immers een nieuwe beslissing nemen over een aangepast tariefvoorstel van Elia, dat rekening houdt met het volledige kader dat van toepassing is op de tarieven. De CREG moet m.a.w. invulling geven aan het beginsel van priority access én aan het beginsel van kostenreflectiviteit. Aan beide beginselen moet aldus aandacht besteed worden. Een maatregel die voor groene stroomproductie-installaties een 100% vrijstelling verleent van injectietarieven, mag dan wel een vorm van

²⁵³ T. CHELLINGSWORTH en C. DELAGAYE, “Het arrest over de Elia-tarieven 2012-2015: een vernietigende handleiding voor toekomstige tariefregulering” (noot onder Brussel 6 februari 2013), *MER* 2013, 268.

priority access uitmaken, zij moet inderdaad ook te verzoenen vallen met het principe van kostenreflectiviteit, wat enkel het geval zal zijn als verantwoordt zou kunnen worden dat een dergelijke productie-installatie voor de netbeheerder geen kosten veroorzaakt²⁵⁴. Dit valt evenwel te betwijfelen²⁵⁵.

242. Dit betekent dat ook het Gratis Injectiedecreet, na de inwerkingtreding van het Vlinderakkoord -dat voorziet in een bevoegdheidsoverheveling van de distributienettarieven van de federale overheid naar de gewesten- niet per se rechtsgeldig zal zijn gezien de distributienettarieven niet alleen dienen te beantwoorden aan het beginsel van priority access, maar ook aan het kostenreflectiviteitsbeginsel²⁵⁶.

243. Om gevolg te kunnen geven aan het beginsel van priority access, zonder het kostenreflectiviteitsbeginsel te schenden en omgekeerd, zou de nieuwe beslissing van de CREG die genomen moet worden op basis van een aangepast tariefvoorstel van Elia, eruit kunnen bestaan om geen volledige vrijstelling van het injectietarief toe te staan maar een korting analoog met art. 7 van de Elektriciteitswet. Eenzelfde redenering zou ook de Vlaamse overheid, na de inwerkingtreding van het Vlinderakkoord, kunnen toepassen.

244. Art. 7 van de Elektriciteitswet heeft betrekking op de productie van elektriciteit uit wind in de zeegebieden. In de tweede paragraaf van dit artikel wordt een deel van de financiering van de offshore windmoleninstallaties, met een maximumbedrag van 25 miljoen euro, ten laste van de netbeheerder gelegd. Paragraaf 4 voorziet in een maatregel om de investeringszekerheid van het project te garanderen, in geval van intrekking van de domeinconcessie of stopzetting van het project om redenen die niet aan de nalatigheid van de concessiehouder te wijten zijn.

²⁵⁴ Ook de Raad van State is deze mening toebedeeld, zie T. CHELLINGSWORTH en D. VANHERCK, “Vrijstelling van injectietarieven: het klimaatbeleid in een kluwen van bidimensionele bevoegheidsconflicten” (noot onder GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012), *MER* 2013, 38.

²⁵⁵ Zie *supra*, nr. 52.

²⁵⁶ T. CHELLINGSWORTH en D. VANHERCK, “Vrijstelling van injectietarieven: het klimaatbeleid in een kluwen van bidimensionele bevoegheidsconflicten” (noot onder GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012), *MER* 2013, 38.

Het Arbitragehof heeft hier in 2006 over geoordeeld dat dergelijk financieringssysteem geen verboden discriminatie inhoudt ten aanzien van elektriciteit die wordt opgewekt uit onshore windmolens, omdat offshore wind speciaal benaderd moet worden²⁵⁷. Volgens het Arbitragehof is offshore wind vanuit technisch oogpunt niet te vergelijken met onshore windmolens, daar die laatsten geen onderzeese kabel nodig hebben. Het verschil in behandeling is, aldus het Hof, gebaseerd op een objectief en relevant criterium. Het gegeven dat de offshore windmolens in de territoriale zee zijn gelegen, houdt immers in dat die installaties moeten worden aangesloten op het net op het vasteland, wat specifieke kosten met zich meebrengt die niet op nuttige wijze kunnen worden vergeleken met de kosten verbonden aan de onshore windmolens. Aldus vermag de CREG een deel van de financiering van de aanzienlijke investeringen voor de installatie van offshore windmolens ten laste van de netbeheerder leggen, waarbij het bedrag en de duur van die financiering wordt beperkt, en financiële compensaties worden voorzien wanneer de domeinconcessie wordt ingetrokken of het project wordt stopgezet om redenen die niet toe te schrijven zijn aan de nalatigheid van de concessiehouder.

245. Naar analogie zou je, zonder daarmee het gelijkheidsbeginsel te schenden, kunnen redeneren dat de CREG een deel van de financiering van de injectietarieven voor energie, geïnjecteerd uit hernieuwbare energiebronnen of kwalitatieve warmtekrachtkoppeling, ten laste van de netbeheerder kan leggen, waarbij de netbeheerder op zijn beurt de kosten kan recupereren via de nettarieven. Het Arbitragehof zegt immers dat als je volgens bepaalde objectieve criteria werkt, een verschil in behandeling gerechtvaardigd kan zijn, daar er verschillen kunnen bestaan tussen de ene techniek en de andere techniek. Deze redenering is tevens in overeenstemming met art. 12, § 5 van de Elektriciteitswet. Art. 12, § 5, 7° van de Elektriciteitswet die betrekking heeft op de richtsnoeren die de commissie mee in acht moeten nemen bij de opstelling van haar tariefmethodologie, geeft o.a. als richtsnoer aan dat de tarieven voor het gebruik van het transmissienet of voor de netten met een transmissiefunctie, die van toepassing zijn op productie-eenheden, kunnen verschillen naar gelang van de technologie van deze eenheden. Vanuit technisch oogpunt is reeds

²⁵⁷ Arbitragehof 5 december 2006, nr. 193/2006.

aangehaald dat hernieuwbare productie-installaties en niet-hernieuwbare productie-installaties niet te vergelijken zijn²⁵⁸.

TITEL IV. OVERIGE STEUNMAATREGELEN VOOR GROENE STROOM

Hoofdstuk I. Europese Unie

1. Inleiding

246. De verscheidene lidstaten hebben een reeks van steunmaatregelen ingevoerd om, met het oog op het halen van de 20/20/20 doelstelling inzake hernieuwbare energie, het gebruik van hernieuwbare energie te promoten²⁵⁹. De effectiviteit en efficiëntie van die instrumenten zullen in grote mate afhankelijk zijn van de stabiliteit en de zekerheid dat zij voorzien in een veilige inkomstenstroom²⁶⁰.

247. Het ondersteuningsbeleid van de verschillende lidstaten kan verscheidene vormen aannemen. Het betreffen allen marktgerelateerde instrumenten die ervoor zorgen dat hernieuwbare energie prijscompetitief kan zijn, vergeleken met conventionele energie²⁶¹. De instrumenten beogen het verstrekken van ofwel investeringssteun, ofwel operationele steun²⁶². In het eerste geval zal je voor het kopen van elektriciteit een financiële steun krijgen, en in het tweede geval krijg je steun voor het produceren van elektriciteit. In de praktijk is vooral operationele ondersteuning van belang²⁶³.

²⁵⁸ Zie *supra*, nr. 52.

²⁵⁹ K. BAMS, "Feed-in tarieven en groenestroomcertificaten ter stimulering van de elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen", *MER* 2011, afl. 2, 88.

²⁶⁰ T. HOWES, "Trading renewable energy and types of national support schemes" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 83.

²⁶¹ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 330.

²⁶² T. HOWES, "Trading renewable energy and types of national support schemes" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 74.

²⁶³ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 331.

248. De instrumenten die operationele ondersteuning bieden kunnen verdeeld worden in²⁶⁴:

- Instrumenten, zoals quotasystemen die een hoeveelheid vaststellen aan hernieuwbare energie die geproduceerd moet worden.
- Instrumenten, zoals feed-in tarieven, die een prijs vaststellen die moet betaald worden voor hernieuwbare energie.

2. Feed-in tarieven

249. In het grootste gedeelte van de lidstaten kiest men ervoor om feed-in tarieven te hanteren²⁶⁵. Een dergelijk systeem kan worden omschreven als een instrument waarbij een vergoeding wordt uitgekeerd voor het terug leveren van groene stroom aan het net²⁶⁶. Feed-in tarieven zijn door de overheid opgelegde tarieven waartegen de energieleveranciers groene stroom die aan het elektriciteitsnet wordt geleverd, dienen aan te kopen. Ze vestigen vaste prijzen die hoger zijn dan de marktprijzen. Deze prijs is een vaste prijs/kWh geproduceerde groene stroom die gevoed werd in het net, of ter plaatste werd verbruikt²⁶⁷.

250. Feed-in tarieven worden betaald door de netbeheerder of de leveranciers, waarop een aankoop- of afnameverplichting rust²⁶⁸. Deze zullen hun kost doorrekenen in de prijs die betaald wordt door de eindafnemers. Om de investeringen die gemaakt worden door groene stroomproducenten te dekken, is een feed-in tarief in principe gegarandeerd voor een periode van 10 tot 20 jaar²⁶⁹. De gegarandeerde duur van de tarieven zorgt ervoor dat de investeerders geconfronteerd worden met een lager

²⁶⁴ T. HOWES, "Trading renewable energy and types of national support schemes" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 74.

²⁶⁵ K. BAMS, "Feed-in tarieven en groenestroomcertificaten ter stimulering van de elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen", *MER* 2011, afl. 2, 90.

²⁶⁶ K. BAMS, "Feed-in tarieven en groenestroomcertificaten ter stimulering van de elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen", *MER* 2011, afl. 2, 90.

²⁶⁷ M. SCHÖPE, "The effectiveness of different support schemes in a single energy market" in C. JONES (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 187.

²⁶⁸ A. JOHNSTON en G. BLOCK, *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 336.

²⁶⁹ T. HOWES, "Trading renewable energy and types of national support schemes" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 75.

financieel risico. Feed-in tarieven kunnen dus worden gebruikt om specifieke technologieën te promoten en kostverminderingen aan te moedigen.

3. Conclusie

251. Via de invoering van feed-in tarieven worden energieleveranciers en netbeheerders verplicht om de hoeveelheid energie die ze nodig hebben eerst door de groene stroomproducenten te laten leveren, en het overschot door de producenten die gebruik maken van niet-hernieuwbare energiebronnen. Feed-in tarieven kunnen bijgevolg als een vorm van priority access worden beschouwd. Dit wordt bevestigd in overweging 60 Hernieuwbare Energierichtlijn die bepaalt dat *“in andere systemen voor elektriciteit uit hernieuwbare bronnen gewoonlijk een vaste prijs wordt vastgesteld, gewoonlijk in combinatie met een aankoopverplichting voor de systeembeheerder. In dit geval is reeds voorrang inzake nettoegang gegeven”*. Echter, opnieuw dient gewezen te worden op het feit dat in combinatie met priority access er ook priority dispatch nodig is: als het net overbelast is, zou het voor de groene stroomproducent niet zinvol zijn dat, als hij op het net zou mogen, hij tegen een mooie prijs zijn groene stroom zou mogen verkopen. M.a.w. je moet er ook zeker van zijn dat bij de dispatching netbeheerders ook voorrang zullen geven aan energieopwekkingsinstallaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen. Enkel op die manier kan je je productie immers ten volle benutten.

Hoofdstuk II. Vlaams Gewest

1. Beperking aansluitingskosten groene stroom

1.1. Het principe

252. Art. 6.4.14 Energiebesluit bepaalt dat de distributienetbeheerders en de transmissienetbeheerder voorrang dienen te verlenen aan aansluitingen van productie-installaties die hernieuwbare energiebronnen en/of het principe van warmtekrachtkoppeling gebruiken, boven andere aansluitingen. Door het feit dat heel wat groene stroomprojecten vaak ver verwijderd zijn van het net, zijn de kosten die de

aansluiting van dergelijke productie-installaties met zich meebrengen, echter aanzienlijk²⁷⁰. Bijgevolg stelt zich de vraag wie voor deze kosten zal moeten instaan.

253. In principe vallen de aansluitingskosten ten laste van de netgebruiker, *in casu* de producent. Art. 6.4.13, §1 Energiebesluit bepaalt immers dat het *de aanvrager van de aansluiting* is die de nodige kosten voor de aansluiting op het elektriciteitsdistributienet of op het plaatselijk vervoernet van elektriciteit van een installatie voor de productie van hernieuwbare energie op het meest aangewezen aansluitingspunt draagt.

1.2. Beperking

254. Het Vlaams Gewest voorziet echter in datzelfde artikel een bijzondere regeling ter ondersteuning van het gebruik van groene stroom. Art. 6.4.13, §1 Energiebesluit beperkt de aansluitingskost waarvoor de aanvrager van de aansluiting moet instaan: de aansluitingskost die op de aanvrager rust is beperkt tot de kosten veroorzaakt door de aansluiting op het dichtstbijzijnde netwerk dat over voldoende spanning beschikt, zelfs indien er een aansluiting wordt gevraagd op een andere plaats.

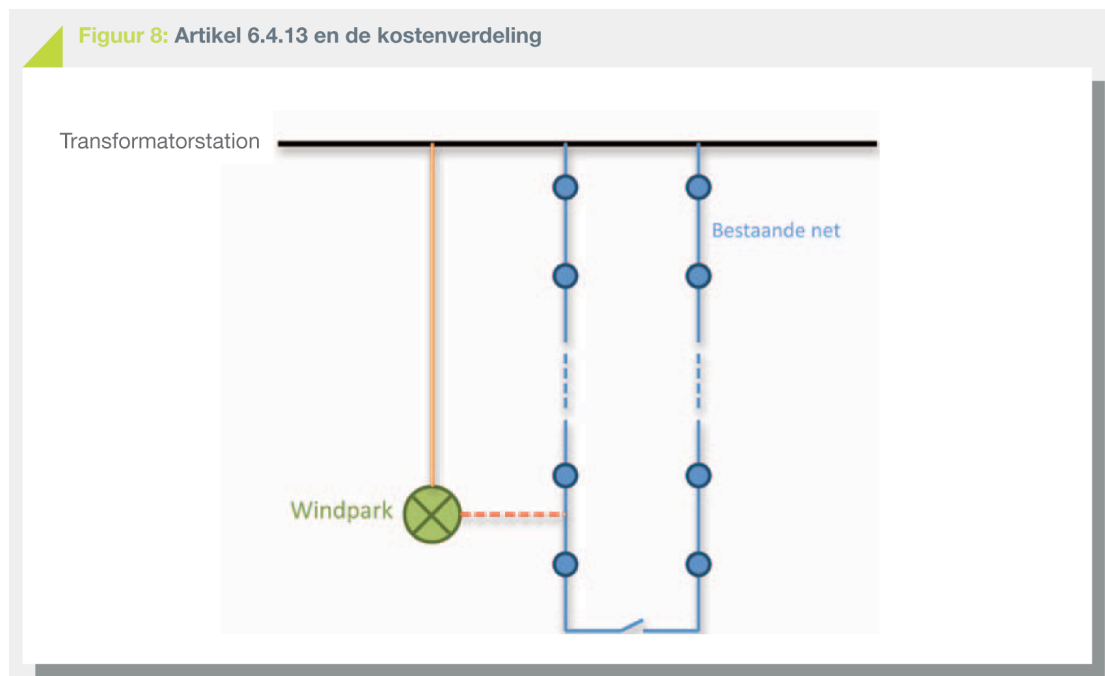
255. Volgens art. 6.4.13, §2 Energiebesluit komt het verschil tussen de aansluitingskost die de aanvrager moet betalen en de werkelijke aansluitingskost, uiteindelijk ten laste van de netbeheerder op wiens net de aansluiting heeft plaatsgevonden. M.a.w. art. 6.4.13, §2 Energiebesluit legt de verplichting op aan de netbeheerder om de nodige investeringen in zijn netten te doen. Uitbreidingen en versterkingen van het net zijn immers nodig om de aansluiting en de toegang op het net te kunnen verzekeren. Opgemerkt moet worden dat de netbeheerder een deel van de netversterkingskosten waarvoor zij moet instaan, uiteindelijk via zijn tarieven doorrekent aan alle netgebruikers. Meer bepaald wordt voor het gebruik van het net voor alle installaties groter dan 5 MW, alsook voor installaties die aanzienlijke bijkomende kosten veroorzaken, een basistarief aangerekend²⁷¹.

²⁷⁰ Zie *supra*, nr. 52.

²⁷¹ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

1.3. Ter illustratie²⁷²

256. Onderstaand figuur verduidelijkt het principe van de kostenverdeling. De producent van bijvoorbeeld een windpark zal enkel de kost van de aansluiting dragen tot aan het dichtstbijzijnde punt op het net, ook al wordt zijn windpark aangesloten op het dichtstbijzijnde transformatorstation. Dit betekent dat de aansluitingskosten voor de producent van windenergie beperkt zullen zijn tot de kost van de kabel tot aan het dichtstbijzijnde net (zie stippellijn). De overige kosten die ten laste vallen van de netbeheerder worden voorgesteld door de volle lijn en bedraagt de kost van de gehele lengte van de kabel tot aan het meest aangewezen punt.

257. Of de producent van windenergie zijn project nu opstart in de buurt van een transformatorstation of niet, maakt voor hem geen verschil uit aangezien het verschil in kostprijs verwaarloosbaar klein zal zijn. De locatie van het windpark is echter wel van belang voor de werkelijke totale kost, want hoe verder het project van een transformatorstation hoe hoger die werkelijke kost zal bedragen. Het feit dat de producent geen enkele incentive heeft om bij de keuze van de locatie van zijn

²⁷² Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Studie Onthaalcapaciteit decentrale productie in Vlaanderen, 2011-2012, www.vreg.be/sites/default/files/uploads/aanpassingnb313092012.pdf.

windpark rekening te houden met de werkelijke totale kosten is problematisch, gezien het de gemeenschap is die voor een groot deel die kost zal moeten dragen. Een aanpassing aan art. 6.4.13 Energiebesluit is aldus wenselijk.

1.4. Wetswijziging voor windenergieprojecten

258. In een ontwerpbesluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het Energiebesluit van 19 november 2010, wat betreft de groenestroomcertificaten, de warmtekrachtcertificaten en de garanties van oorsprong, goedgekeurd op 14 september 2012 heeft de Vlaamse regering art. 6.4.13 Energiebesluit gewijzigd²⁷³.

Concreet heeft de regering aan de eerste paragraaf volgende twee nieuwe leden toegevoegd:

“Voor windenergieprojecten die een nieuwe offerte voor netaansluiting aanvragen, worden de kosten voor uitbreiding van het distributienet op het openbaar terrein die rechtstreeks toewijsbaar zijn aan de aansluiting van de productie-installatie, voorbij het dichtstbijzijnde punt van het distributienet tot aan het meest aangewezen punt voor aansluiting van het distributienet, en die ten laste vallen aan de distributienetbeheerder, beperkt tot een maximum van X €/ MVA. Eventuele kosten boven dit plafond zijn ten laste van de producent.

De netbeheerder geeft de aanvrager volledig inzicht in de berekening van de vermelde kosten.”

259. M.a.w. voor windenergieprojecten vallen de netuitbreidingskosten die rechtstreeks toewijsbaar zijn aan de aansluiting van de productie-installatie ten laste van de distributienetbeheerder, maar de tussenkomst van de distributienetbeheerder is beperkt tot een maximum van X €/MVA. Concreet zijn de netuitbreidingskosten waarvoor de distributienetbeheerder moet instaan beperkt tot maximum 56 000 €/MVA. De kosten voor uitbreiding van het distributienet die meer dan 56 000

²⁷³ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

€/MVA bedragen, worden bovenop de aansluitingskost aan de windmolenproducent aangerekend. Hierdoor wordt decentrale productie gestimuleerd in de economisch optimale zones, nl. zones waar reeds een voldoende sterk elektriciteitsnetwerk aanwezig is²⁷⁴.

1.5. Voorstel voor een tweede wetswijziging

260. De VREG heeft reeds meerdere malen gewezen op de wenselijkheid om art. 6.4.13 Energiebesluit nogmaals aan te passen. Volgens de VREG is voor een doeltreffende uitbouw van de elektriciteitsnetten een lokalisatieprikkel in de aansluitingstarieven noodzakelijk²⁷⁵. Daarom stelt de VREG voor om enerzijds over te stappen naar een procentuele korting op de totale aansluitingskost, en anderzijds een controle uit te voeren op het hernieuwbaar karakter van de productie²⁷⁶. De door de VREG voorgestelde wijzingen in paragraaf 1 luiden dan ook als volgt²⁷⁷:

“Een installatie voor de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen wordt aangesloten op het meest aangewezen aansluitingspunt van het net. Dit aansluitingspunt wordt bepaald rekening houdend met de actuele netsituatie, de technische haalbaarheid en de macro-economische kosten en baten van de verschillende aansluitingstarieven. Wanneer de aansluiting op verschillende netten kan worden uitgevoerd, wordt het meest aangewezen aansluitingspunt bepaald in overleg tussen de betrokken netbeheerders. De aanvrager van de aansluiting draagt de kosten van de aansluiting.

Na vaststelling door de VREG dat de installatie elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen produceert of kan produceren en, in voorkomend geval, van het

²⁷⁴ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

²⁷⁵ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

²⁷⁶ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

²⁷⁷ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

percentage hiervan in het totaal van de opgewekte elektriciteit door de betrokken installatie, staat de netbeheerder op wiens net de aansluiting wordt uitgevoerd een steun toe aan de aanvrager ter waarde van 40% van de totale gereguleerde aansluitingskost, in verhouding tot het percentage elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen binnen het totaal van de door de productie-installatie geproduceerde elektriciteit, en met een maximum van 56 000 EUR/MVA opgesteld elektrisch vermogen uit hernieuwbare energiebronnen. De kosten die hierdoor ten laste opgelegd worden van de netbeheerder, worden beschouwd als kosten ten gevolge van de openbaredienstverplichtingen van de netbeheerder.”

261. Uit de tweede paragraaf van art. 6.4.13 Energiebesluit vloeit voort dat de kosten voor de uitbreiding en versterking van het net voor rekening van de netbeheerder komen te vallen. De netbeheerder rekent op zijn beurt, die kosten via zijn tarieven door aan de netgebruikers. Concreet wil de VREG hier ook een verplichting tot investering door de netbeheerders tegenover zetten²⁷⁸:

“Indien de detailstudie bij een aanvraag tot aansluiting van een productie-installatie op basis van hernieuwbare energiebronnen aangeeft dat netversterkingen en/of -uitbreidingen moeten worden uitgevoerd, moeten de betrokken netbeheerders deze werken inplannen en realiseren binnen de 5 jaar na bestelling voor elke aansluiting waarvan een studie aangeeft dat de totale kost voor de aansluiting inclusief de kost voor netversterking en -uitbreiding maximaal 105.000 EUR/MVA opgesteld elektrisch vermogen uit hernieuwbare energiebronnen bedraagt.”

262. Het lijkt inderdaad verstandig om art. 6.4.13 Energiebesluit te wijzigen. Door het wettelijk aansluitingsrecht voor hernieuwbare energie moeten netbeheerders hun netten dusdanig uitbouwen of versterken dat zij elke aanvraag voor een productie-installatie met hernieuwbare energie kunnen inwilligen²⁷⁹. Als investeringen in productie-installaties dan om het even waar gebeuren doordat investeerders in hernieuwbare energie de kosten van de netaanpassingen die zij veroorzaken kunnen

²⁷⁸ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

²⁷⁹ www.sampol.be/samenleving-en-politiek/zoeken-in-sampol/123-2012/februari-2012/888-meer-groene-stroom-vergt-meer-dan-meer-groene-stroom.

afwentelen op andere partijen kunnen de kosten -en distributietarieven- zeer hoog oplopen zonder dat de maatschappelijke baten ervan opwegen tegen de kosten²⁸⁰.

2. Beperking aansluitingskosten WKK

263. Om de ontwikkeling van WKK te stimuleren voorziet het Energiedecreet van 8 mei 2009 dat de kosten voor de aanleg van de eerste kilometer elektriciteits- en aardgasleidingen bij het aansluiten van een warmtekrachtkoppeling op het distributienet ten laste zijn van de netbeheerder. De kosten die ten laste vallen van de netbeheerder zullen gesocialiseerd worden via de distributienettarieven²⁸¹:

“De kosten voor de aanleg van de elektrische leidingen over de eerste duizend meter op het openbaar domein tussen het elektriciteitsdistributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit en de productie-installatie, zijn ten laste van de netbeheerder in kwestie voor zover het aansluitingsvermogen van die productie-installatie niet hoger is dan 5 MVA. De aanvrager van de aansluiting draagt alle overige kosten bij een nieuwe aansluiting van een productie-installatie van elektriciteit uit kwalitatieve warmtekrachtkoppeling op het distributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit.

De kosten voor de aanleg van de aardgasleidingen over de eerste duizend meter op het openbaar domein tussen het aardgasdistributienet en de productie-installatie zijn ten laste van de aardgasnetbeheerder voor zover de aansluitingscapaciteit van die productie-installatie niet hoger is dan 2500 m³/h. De aanvrager van de aansluiting draagt alle overige kosten bij een nieuwe aansluiting van een productie-installatie van elektriciteit uit kwalitatieve warmtekrachtkoppeling op het aardgasdistributienet.

De kosten, vermeld in het eerste en tweede lid, die ten laste van de netbeheerder gelegd worden, worden beschouwd als kosten ten gevolge van de openbaredienstverplichtingen van de netbeheerder als netbeheerder”.

²⁸⁰ www.sampol.be/samenleving-en-politiek/zoeken-in-sampol/123-2012/februari-2012/888-meer-groene-stroom-vergt-meer-dan-meer-groene-stroom.

²⁸¹ Art. 7.3.1. Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, BS 7 juli 2009.

3. Een systeem van groenestroomcertificaten en minimumsteun

3.1. Inleiding

264. Om de bijkomende kost te financieren die het produceren van groene stroom met zich meebrengt, en om ervoor te zorgen dat de gewenste hoeveelheid groene stroom wordt geproduceerd, vereist de overheid in geval van een quota verplichting aan consumenten, leveranciers, en producenten dat een zeker percentage van hun elektriciteit moet bestaan uit groene stroom²⁸². Deze verplichting ligt meestal bij de energieleveranciers, maar zij zou bijvoorbeeld ook op de energieconsument kunnen rusten. Quotaverplichtingen kunnen betrekking hebben op de hoeveelheid elektriciteit opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen of uit kwalitatieve WKK's, voor de hoeveelheid biobrandstoffen in de brandstofmix, enz. De marktpartij die niet aan deze verplichting voldoet, dient een boete te betalen. De boete die men moet betalen als men zich hier niet aan houdt, wordt doorgegeven aan een "Renewables research, Development and Demonstration (RD&D) fonds" of aan het algemeen overheidsbudget²⁸³. Het quotasysteem voor hernieuwbare energie wordt vaak gekoppeld aan een verhandelbaar certificatenstelsel. Zo kunnen producenten van hernieuwbare elektriciteit certificaten krijgen voor de hoeveelheid geproduceerde groene elektriciteit.

België was één van de eerste lidstaten om een quotaverplichting op te leggen via groenestroomcertificaten²⁸⁴. Concreet geldt in België een regime van verhandelbare groenestroomcertificaten, gecombineerd met minimumprijzen voor groene stroom.

265. Het Vlaams groenestroomcertificatenstelsel en de minimumsteun is de voorbije jaren het voorwerp van diverse wijzigingen geweest, omdat de kosten voor de steunregeling te hoog opliepen, en om de werkelijke kost voor de investeerders te

²⁸² "Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources" in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 29.

²⁸³ "Chapter 2. Directive on the promotion of electricity from renewable energy sources" in L. WERRING (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 29.

²⁸⁴ K. BAMS, "Feed-in tarieven en groenestroomcertificaten ter stimulering van de elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen", *MER* 2011, afl. 2, 91.

weerspiegelen²⁸⁵. Ondertussen geven bijvoorbeeld zonnepanelen geplaatst op een nieuw gebouw of op een gebouw dat ingrijpend verbouwd wordt, en waarvan de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning ingediend is, in 2014 geen recht meer op groenestroomcertificaten²⁸⁶. Veranderingen in subsidieregelingen hebben nochtans een onmiddellijke invloed op de inkomsten van hernieuwbare energieproducenten en brengen onzekerheid met zich mee, wat op zijn beurt de markt kan destabiliseren²⁸⁷. Als de prijzen voor groenestroomcertificaten onvoorspelbaar worden, dan zal ook de winstgevendheid van een hernieuwbaar energieproject onzekerder worden. Banken en andere investeerders die kapitaal aanbieden voor zo'n projecten zullen bijgevolg hun beoordeling van het financieel risico ervan aanpassen. De door veranderingen in subsidieregelingen gegenereerde onzekerheid kan zich aldus vertalen in hogere kosten voor hernieuwbare energieproducenten, wat nefast kan zijn voor de groei in het gebruik van hernieuwbare energie.

266. Om na te gaan of het Vlaams regime van verhandelbare groenestroomcertificaten, gecombineerd met minimumprijzen voor groene stroom, een vorm van priority access en priority dispatch uitmaakt, zal hierna hoofdzakelijk, maar niet exhaustief, de regeling rond steun aan groene stroom op Vlaams niveau worden besproken.

3.2. Het groenestroomcertificatensysteem

267. Hieronder wordt achtereenvolgens ingegaan op het toepassingsgebied *ratione materia* en *ratione temporis* van het Vlaams groenestroomcertificatensysteem (zie punt 3.2.1. en punt 3.2.2.). Daar het warmtekrachtcertificatensysteem gelijklopend is met het groenestroomcertificatensysteem, zal hier niet verder op worden ingegaan.

²⁸⁵ W. GELDHOF en T. DERUYTTER, "Recent developments in the Belgian energy market" in M. NEWBERRY en S. GOLDBERG (eds.), *EER – the European Energy Handbook 2012*, 2012, 45.

²⁸⁶ www.vreg.be.

²⁸⁷ T. HOWES, "Trading" renewable energy and types of national support schemes" in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 84.

3.2.1. Toepassingsgebied *ratione materia*

268. Het stelsel van de groenestroomcertificaten bestaat eigenlijk uit twee delen. Enerzijds, kunnen producenten van groene stroom van de VREG een groenestroomcertificaat per 1000kWh opgewekte groene stroom verkrijgen dat verhandelbaar is op een concurrentiële markt. Anderzijds, moeten leveranciers van elektriciteit op 31 maart van elk jaar een aantal groenestroomcertificaten bij de VREG inleveren dat overeenstemt met een percentage groene stroom in verhouding tot het totaal van de door hen in het voorgaande kalenderjaar aan de eindafnemers geleverde elektriciteit. Dit is de zogenaamde certificaten- of quotumverplichting. Als een leverancier te weinig groenestroomcertificaten inlevert, zal hij een administratieve boete moeten betalen per certificaat dat hij te weinig heeft²⁸⁸.

3.2.2. Toepassingsgebied *ratione temporis*

269. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen groene stroomproductie-installaties met een startdatum vóór 2013 en na 2013.

Installaties met een startdatum vóór 1 januari 2013

270. Art. 7.1.1. §1 Energiedecreet bepaalt dat een groenestroomcertificaat wordt toegekend voor iedere 1000 kWh elektriciteit die in de installatie wordt opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen. Enkel gedurende een periode van tien jaar kunnen de groenestroomcertificaten verkregen worden. In het derde en vierde lid van art. 7.1.1. §1 voorziet het Energiedecreet in de mogelijkheid om de steunperiode te verlengen. Verlenging is mogelijk op basis van vollasturen en op basis van nog niet afgeschreven investeringen.

Installaties met een startdatum na 1 januari 2013

271. Art. 7.1.1., §2 Energiedecreet bepaalt dat een installatie met startdatum vanaf 1 januari 2013 enkel groenestroomcertificaten krijgt gedurende de afschrijvingsperiode

²⁸⁸ Art. 13.3.5 Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, BS 7 juli 2009.

die in de berekeningsmethodiek van de onrendabele top voor die hernieuwbare energietechnologie wordt gehanteerd. Het aantal groene stroomcertificaten dat wordt toegekend voor elke 1000 kWh elektriciteit die wordt opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen in installaties met startdatum vanaf 1 januari 2013, is gelijk aan 1, vermenigvuldigd met de van toepassing zijde bandingfactor.

3.3. De minimumsteun²⁸⁹

272. Een groenestroomproducent kan de aan hem toegekende groenestroomcertificaten verkopen op de bilaterale certificatenmarkt aan een te onderhandelen prijs, op de Green Certificate Exchange van BelPEX aan de prijs die tijdens de handelssessie tot stand komt, of tegen een wettelijk vastgestelde minimumprijs aan de transmissie- of distributienetbeheerders²⁹⁰. De minimumsteun is de gegarandeerde prijs waartegen de producent zijn certificaten zal kunnen verkopen. Echter, een bijkomende zekerheid kan verkregen worden door het sluiten van een energiebeleidsovereenkomst met de netbeheerder. Op die manier wordt de decretaal vastgelegde minimumprijs gegarandeerd.

3.3.1. De aankoopverplichting van de netbeheerders

273. De distributienetbeheerders, de transmissienetbeheerder, en de beheerder van het plaatselijk vervoersnet kennen een minimumsteun toe voor de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen die is opgewekt in installaties die aangesloten zijn op hun net en op gesloten distributienetten, gekoppeld aan hun net, *“voor zover de producent hen daarom zelf verzoekt”*²⁹¹. Dit betekent niet dat enkel de producent houder is van het recht op minimumsteun. Groene stroomcertificaten kunnen niet enkel aan de eigenaar worden toegekend, maar ook aan de door hem aangewezen natuurlijke persoon of rechtspersoon²⁹².

²⁸⁹ Art. 7.1.6. Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, *BS* 7 juli 2009.

²⁹⁰ www.vreg.be.

²⁹¹ Art. 7.1.6. en 7.1.7. Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, *BS* 7 juli 2009.

²⁹² Art. 7.1.1 en 7.1.2, §1 Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, *BS* 7 juli 2009.

274. De aankoopverplichting tegen de in het Energiedecreet vastgelegde minimumprijs is echter wel in de tijd beperkt. In beginsel geldt zij voor een periode van 10 jaar vanaf de inwerkingstelling van een nieuwe productie-installatie. Voor nieuwe en bestaande installaties voor gft-vergisting met nacompostering loopt deze verplichting over een periode van twintig jaar vanaf de inwerkingstelling ervan. In het geval van zonne-energie loopt de verplichting voor installaties die in dienst zijn genomen vanaf 1 januari 2006 tot en met 31 juli 2012 over een periode van twintig jaar. Voor zonne-energie-installaties die in dienst worden genomen vanaf 1 augustus 2012 tot en met 31 december 2012 loopt de verplichting over een periode van tien jaar. Voor installaties die een startdatum vanaf 1 januari 2013 hebben, loopt de verplichting tot het einde van de periode waarin groenestroomcertificaten worden toegekend.

3.3.2. De hoeveelheid

275. Hoeveel de minimumsteun voor groenestroomcertificaten bedraagt, kunnen we terugvinden in art. 7.1.6 Energiedecreet. Een onderscheid moet gemaakt worden naargelang het gaat om installaties met een startdatum vóór 1 januari 2013, en installaties met een startdatum na 1 januari 2013.

Installaties met startdatum vóór 1 januari 2013

276. De minimumprijs per groenestroomcertificaat hangt af van de gebruikte technologie en van de datum wanneer de installatie in dienst werd gesteld. Opgemerkt dient te worden dat voor installaties met startdatum vóór 1 januari 2013 die aangesloten zijn op het transmissienet of in eilandwerking werken, de minimumsteun enkel geldt voor de groenestroomcertificaten toegekend na 1 juli 2013. Dit is te wijten aan wijzingen die een decreet van 28 juni 2013 aan het Energiedecreet van 8 mei 2009 voor wat betreft milieuvriendelijke energieproductie heeft aangebracht.

277. Voor certificaatgerechtigde groenstroominstallaties met een startdatum vanaf 1 januari 2013 bepaalt het energiedecreet dat een minimumsteun van 93 euro per overgedragen groenestroomcertificaat moet worden toegekend, ongeacht de gebruikte technologie.

4. Conclusie

278. Om een hernieuwbaar energieproject op poten te zetten, moet er geïnvesteerd worden in de productie-installatie zelf, de plaatsing ervan, de aansluitingskosten, enz. De beperking van de aansluitingskosten voor WKK en groene stroom, en het systeem van de groenestroomcertificaten en de minimumsteun dienen om die investering rendabel te kunnen maken.

279. De Vlaamse wetgever heeft er voor geopteerd om de netbeheerder grotendeels te doen instaan voor de aansluitingskosten voor groene stroomproductie-installaties. Hiermee geeft zij gehoor aan de wens van de Hernieuwbare Energierichtlijn om de kosten die netinfrastructuurontwikkeling met zich meebrengt te laten dekken door de netbeheerder²⁹³. Een analoge bepaling in de andere gewesten is niet voorzien.

280. Concreet heeft de Vlaamse overheid ervoor gekozen om de producent enkel te doen instaan voor de kosten van de aansluiting tot aan het dichtstbijzijnde punt op het net. Het feit dat de producent geen enkele incentive heeft om bij de keuze van de locatie van zijn groene stroomproject rekening te houden met de werkelijke totale kosten, is echter problematisch, gezien het de gemeenschap is die voor een groot deel die kost zal moeten dragen. Het verdient aldus aanbeveling om maatregelen te voorzien die de aansluitingskost voor groene stroomproducenten beperken, maar tegelijk ook de ontwikkeling van decentrale productie stimuleren in economisch optimale zones. Voor windenergieprojecten voorziet art. 6.4.13 Energiebesluit reeds in een aangepaste regeling. Deze regeling zou echter nog verder doorgetrokken moeten worden naar andere groene stroomprojecten.

²⁹³ Zie *supra*, nr. 78.

281. Wat de beperking van de aansluitingskosten voor WKK betreft, stellen er zich hieromtrent geen problemen. Doordat de bijdrage van de netbeheerder beperkt is tot de kosten voor de aanleg van de eerste kilometer elektriciteits- en aardgasleidingen, heeft de WKK producent er alle belang bij om zich te vestigen in een economisch optimale zone.

282. Het systeem van groenestroomcertificaten en de minimumsteun verplicht de marktpartijen niet om alle groene stroom die gegenereerd wordt in de energiemix op te nemen, maar wel een minimum aandeel ervan. De gegarandeerde duur van de tarieven zorgt er bovendien voor dat investeerders in groene stroom geconfronteerd worden met een lager financieel risico. Net zoals feed-in tarieven, kan het systeem van de groenestroomcertificaten en de minimumsteun dus gebruikt worden om specifieke technologieën te promoten en kostverminderingen aan te moedigen, en maakt zij een vorm van priority access en priority dispatch uit²⁹⁴.

283. Echter, hierbij moeten dan wel een aantal zaken in acht worden genomen. Zo kunnen de energieleveranciers bij een te lage boete of een te hoog quotum er voor kiezen om de boete te betalen, zonder dat groene stroom ontwikkeld wordt. Anderzijds mag de inleveringsverplichting niet te laag zijn, zodat er voldoende vraag naar groenestroomcertificaten, en dus naar groene stroom blijft bestaan. Een bijkomende garantie in dit kader vormt evenwel de minimumsteun die in hoofde van de netbeheerders een opkoopplicht van de certificaten aan vaste prijs oplegt, afhankelijk van de gebruikte energiebron en de gebruikte technologie.

²⁹⁴ Zie *supra*, nr. 251.

TITEL V. CONFLICTEN MET EEN EFFICIËNT ENERGIEBELEID

Hoofdstuk I. Is een flexibele toegang tot het net compatibel met het voorrangregime voor groene stroom?

1. Achtergrond

284. Het behoort tot de algemene taak van de netbeheerders om toegang te verlenen tot hun netten²⁹⁵. Enkel indien de netten niet over voldoende capaciteit beschikken om toegang te verlenen, kunnen zij de toegang tot hun netten weigeren. Die weigering moet met reden worden omkleed, en kan uitsluitend gebeuren met inachtneming van objectieve, technische en economische criteria.

285. Daarenboven is er het voorrangregime voor groene stroom van art. 16 van de Hernieuwbare Energierichtlijn, die enerzijds bepaalt dat voorrang, dan wel gewaarborgde toegang moet worden verleend aan installaties die elektriciteit produceren op basis van hernieuwbare energiebronnen en anderzijds dat bij de dispatching van elektriciteitsopwekkingsinstallaties voorrang moet gegeven worden aan opwekkingsinstallaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen. Dit alles moet gebeuren onder voorbehoud van de betrouwbaarheid en veiligheid van het net, die gebaseerd zijn op transparante, niet-discriminerende door de bevoegde nationale autoriteiten vastgestelde criteria.

286. De toegang tot het net voor groene stroomproductie-installaties zal dan ook niet te allen tijde gegarandeerd kunnen worden. In normale netomstandigheden worden aan decentrale productie-installaties in principe geen capaciteitsbeperkingen verbonden. Eens men de nodige vergunningen heeft verkregen voor de bouw van decentrale productie-installaties worden deze projecten echter vaak sneller

²⁹⁵ Art. 32 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

gerealiseerd dan dat de netwerkuitbreidingen tot stand kunnen komen²⁹⁶. Dit kan gedurende een bepaalde termijn congestie op het net veroorzaken. De bestaande elektriciteitsnetten zullen immers in de problemen komen, want zij beschikken vaak niet over voldoende capaciteit om ten alle tijde aan decentrale productie-installaties toegang tot hun netten te verlenen²⁹⁷. Dit betekent dat de netgebruiker de installatie die hij heeft aangesloten op het net niet zal kunnen voeden of de energie niet terug zal kunnen injecteren op het net. Congestie houdt m.a.w. een beperking van de nettoegang in²⁹⁸.

287. De problematiek inzake onvoldoende capaciteit voor het onthaal van decentrale productie deed zich voor het eerst voor in 2010 in onze kustregio, naar aanleiding van de ingebruikname van het offshore-windmolenpark²⁹⁹. Toen werd in eerste instantie besloten om een aantal productie-installaties niet aan te sluiten op het net omwille van capaciteitsproblemen die zich in de toekomst zouden voordoen. Echter, om de productie van groene stroom toch nog te steunen, werd uiteindelijk beslist om deze groene stroomproductie-installaties toch nog aan te sluiten, maar dan wel onder de voorwaarde van flexibele toegang.

288. In de Europese Richtlijnen wordt niet gesproken over het begrip “flexibele toegang”. Het aansluiten van installaties onder de voorwaarde van flexibele toegang kan evenwel omschreven worden als een mogelijkheid voor de netbeheerder om ingeval van congestie, een contractuele clausule te activeren, waarin de groene stroomproducent wordt gevraagd om de door de gedecentraliseerde productie-

²⁹⁶ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

²⁹⁷ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

²⁹⁸ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot het ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake energie, zoals principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22 februari 2013, 22 maart 2013, nr. ADV- 2013-3, <http://www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2013-3.pdf>.

²⁹⁹ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

eenheid geproduceerde hernieuwbare energie geheel of gedeeltelijk te wissen. M.a.w. flexibele toegang tot het net maakt het mogelijk om decentrale productie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK's bijkomend toe te laten in zones waar de aansluitingscapaciteit in feite al is opgebruikt, maar dan wel op voorwaarde dat de nodige mechanismen worden voorzien voor modulering van deze eenheden tijdens periodes die kritiek zijn voor de veiligheid van het net³⁰⁰.

289. Flexibiliteit speelt evenwel een belangrijke rol in de maximale integratie van hernieuwbare energie en het halen van de 20/20/20 doelstellingen tegen een zo laag mogelijke maatschappelijke kost. Het huidig elektriciteitsnet is immers enkel afgestemd op een eenrichtingsverkeer. Om hernieuwbare energie te kunnen integreren op het net zijn netversterkingen vereist, maar dit neemt heel wat tijd in beslag en betreffen aanzienlijke investeringen. Flexibiliteit is een belangrijke factor in het kostenefficiënt aansluiten van decentrale productie: enerzijds worden maatschappelijke voordelen gerealiseerd bij de uitvoering van verantwoorde investeringen, anderzijds is het voor de eigenaar van de decentrale productie-eenheid mogelijk om sneller en goedkoper aan te sluiten op het bestaande net³⁰¹. In een situatie zonder flexibiliteit zou deze eigenaar de doorlooptijd van de nieuwe netinvestering moeten afwachten en/of eventueel moeten aansluiten op een hoger spanningsniveau hetgeen resulteert in hogere aansluitkosten³⁰².

290. Om na te gaan of een flexibele toegang tot het net nu al dan niet in strijd is met het voorrangregime voor groene stroom, zal eerst en vooral worden ingegaan op hoe zo'n flexibele toegang zich momenteel concretiseert op Vlaams, Waals, en federaal niveau (zie punt 2, 3 en 4).

³⁰⁰ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

³⁰¹ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot het ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake energie, zoals principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22 februari 2013, 22 maart 2013, nr. ADV- 2013-3, <http://www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2013-3.pdf>.

³⁰² Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot het ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake energie, zoals principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22 februari 2013, 22 maart 2013, nr. ADV- 2013-3, <http://www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2013-3.pdf>.

2. Het Vlaams Gewest

291. Art. III.2.4.4. van het Technisch Reglement Plaatselijk Vervoernet van Elektriciteit introduceert een aansluitingscontract waarin de capaciteit onder flexibele voorwaarden kan worden toegekend: *“afhankelijk van de situatie wordt de capaciteit toegekend volgens traditionele of flexibele voorwaarden”*. Art. III.2.4.5. van het technisch reglement bepaalt verder *“dat een aansluiting met flexibele toegang onder normale uitbatingsomstandigheden van het net kan toegestaan worden als het gaat om een aansluiting van een productie-installatie, en als deze aansluiting conform de standaard vigerende regels geweigerd zou moeten worden door een gebrek aan capaciteit omwille van congestie”*.

292. In een aansluitingscontract voor groene stroomproductie-installaties kan in het Vlaams Gewest meer bepaald een clausule voor voorwaardelijke aansluitbaarheid van decentrale productie-eenheden worden opgenomen (zie bijlage A). Deze clausule wijst de netgebruiker er vooreerst op dat, gelet op het bestaan van plaatselijke capaciteitsbeperkingen op het elektriciteitsnet beheerd door Elia, de distributienetbeheerder in principe geen bijkomende aansluiting van decentrale productie eenheden op zijn distributienet kan toestaan zonder de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en netveiligheid in gevaar te brengen. De netcapaciteit wordt evenwel niet altijd ten volle benut, waardoor groene stroomproductie-installaties er toch nog bijgenomen kunnen worden. Echter, in ruil moet de netgebruiker wel een aantal technische en algemene voorwaarden aanvaarden, waaronder de vereiste dat de distributienetbeheerder ten allen tijde en zonder verdere voorafgaande verwittiging, een verzoek tot afregeling of afschakeling kan richten tot de producent, indien de belasting op het Elia-net zich daartoe veroorzaakt. M.a.w. als er bijvoorbeeld teveel zon is of als het teveel waait zullen de productie-installaties aangesloten onder de voorwaarde van flexibele toegang als eerste afgeschakeld worden.

293. De discussie die momenteel in Vlaanderen loopt, is de vraag of de getroffen groene stroomproducent recht heeft op financiële compensatie voor de flexibele

nettoegang³⁰³. Tot op de dag van vandaag is dit immers nog niet geregeld. Volgens de clausule voor voorwaardelijke aansluitbaarheid van decentrale productie-eenheden, opgenomen in het aansluitingscontract “...*geschiedt de afregeling of afschakeling zonder enig recht op enige schadevergoeding van welke aard ook (zowel contractuele als buitencontractuele) of compensatie van verloren inkomsten (m.i.v. de groenestroomcertificaten). De netgebruiker vrijwaart de distributienetbeheerder en ELIA tegen mogelijke vorderingen uit dien hoofde vanwege de betrokken producent (distributienetgebruiker op het toegangspunt injectie) en zijn medecontractanten (Toegangshouder/Evenwichtsverantwoordelijke/...)*”.

294. Volgens de VREG moet dit best wettelijk worden voorzien³⁰⁴. De compensatieregeling voor het niet-produceren van elektrische energie moet echter wel een prikkel vormen voor investeringen. De VREG erkent immers de mogelijkheid van flexibele aansluiting voor congestiebeheer, maar enkel tijdelijk in afwachting van netversterkingen.

295. De VREG stelt voor om aan art. 7.1.1. Energiedecreet volgende paragraaf toe te voegen³⁰⁵:

“§5. Bij een schorsing of beperking van de toegang tot het distributienet of het plaatselijk vervoernet van elektriciteit omwille van een tekort aan vervoerscapaciteit voor een injectiepunt met een productie-installatie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen of kwalitatieve warmte-krachtkoppeling, moet de betrokken netbeheerder de producent en de evenwichtsverantwoordelijke volledig schadeloos stellen, met inbegrip van de financiële kost ten gevolge van het derven of het uitstel in toekenning van groenestroom- en/of warmte-krachtcertificaten. De betrokken

³⁰³ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

³⁰⁴ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

³⁰⁵ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

netbeheerder kan deze schadeloosstelling verhalen op de netbeheerder of de transmissienetbeheerder die aan de bron ligt van het capaciteitsprobleem.

De schadeloosstelling moet worden uitbetaald:

1° vanaf de eerste dag na het verlopen van de termijn voor het uitvoeren van de vereiste netversterking;

2° vanaf de indienstname van de productie-installatie indien de netbeheerder zijn net niet versterkt voor het opheffen van de toegangsschorsing of -beperking.

Mits motivering op basis van een maatschappelijke kosten-batenanalyse, kan de netbeheerder een uitzondering op de verplichting tot netversterking aanvragen bij de VREG. In dat geval is een netversterking niet vereist en moet geen schadeloosstelling worden voorzien bij schorsing of beperking van de toegang”.

Bij een beperking/weigering van de toegang op het net moet, volgens de VREG, de distributienetbeheerder de getroffen groene stroomproducent dus volledig schadeloos stellen. Die schadeloosstelling kan verhaald worden op de netbeheerder die aan de bron ligt van het capaciteitsprobleem. Echter, de VREG stelt tevens voor om in een uitzonderingsclausule te voorzien: mits motivering o.b.v. een kosten-batenanalyse zou de netbeheerder een uitzondering op de verplichting tot netversterking kunnen vragen aan de VREG. In dat geval is geen netversterking of schadeloosstelling verplicht.

296. Daar waar de distributienetbeheerders in hun aansluitingscontracten, afgesloten onder de voorwaarde van flexibele toegang, momenteel niet voorzien dat voor het inzetten van flexibiliteit in het kader van congestiemanagement een extra financiële compensatie verbonden moet worden ten aanzien van de groene stroomproducenten, lijkt dit naar de toekomst toe toch te zullen wijzigen. De distributienetbeheerders blijken immers bereid om de VREG tegemoet te komen in de door haar voorgestelde wetswijziging, met dien verstande dat zij slechts wensen over te gaan tot een schadeloosstelling als een netversterking economisch en technisch verantwoord is, en als de termijn van netversterking verstreken is. Ook moet de schadeloosstelling volgens de distributienetbeheerders beperkt worden tot congestie bij normale uitbatingsomstandigheden. In het kader van uitzonderlijke congestie stellen de

distributienetbeheerders een “Flex free band” voor, waarbinnen geen schadeloosstelling van hen geëist kan worden.

3. Het Waals Gewest

3.1. De huidige Waalse regelgeving

297. We hebben reeds gezien dat de beheerders van transmissie- en distributiesystemen toegang moeten verlenen tot hun netten³⁰⁶. Zij kunnen deze toegang weigeren indien de netten niet over de nodige technische capaciteit beschikken³⁰⁷. Elke weigering moet naar behoren met redenen worden omkleed, en aan de aanvrager worden meegedeeld³⁰⁸. De Waalse distributienetbeheerder mag dit echter niet zomaar aan zich laten voorbijgaan. Als het net niet over de nodige technische capaciteit beschikt om de transmissie van de elektriciteit op zijn net te waarborgen, zal hij inderdaad de toegang tot zijn net moeten weigeren, maar op hem rust ook de verplichting om in dergelijk geval ofwel een oplossing voor het probleem voor te stellen, ofwel de nodige investeringen te doen aan zijn net om alsnog de nodige capaciteit te kunnen aanbieden. Dit alles vloeit voort uit art. 133, §1, 2° van het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest en de toegang daartoe en die volgende bepaling bevat: “*De distributienetbeheerder waarborgt een niet-discriminerende en vlotte toegang tot zijn net. Hij mag de toegang slechts in de volgende gevallen weigeren: indien hij niet over de nodige technische capaciteit beschikt om de transmissie van de elektriciteit op zijn net te waarborgen. In dat geval stelt hij zo spoedig mogelijk oplossingen voor en herzielt hij zijn aanpassingsplan om te voldoen aan de redelijke verzoeken om elektriciteitstransmissie en om een veilig, betrouwbaar en performant elektriciteitsdistributienet onder economisch aanvaardbare voorwaarden te ontwikkelen. Bij het opmaken van dat aanpassingsplan houdt de distributienetbeheerder rekening met de prioriteiten die de Regering inzake het energiebeleid heeft gesteld.*”

³⁰⁶ Zie *supra*, nr. 99.

³⁰⁷ Art. 26, § 2, 2°, Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, BS 1 mei 2001.

³⁰⁸ Art. 26, §2, Decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt, BS 1 mei 2001.

298. Voor groene stroom productie-installaties die aangesloten willen worden in gebieden waar zich capaciteitsbeperkingen stellen, hebben ook de Waalse distributienetbeheerders een oplossing gevonden door desbetreffende productie-installaties aan te sluiten onder de voorwaarde van flexibele toegang tot het. In Wallonië zijn reeds een vijftal aansluitingscontracten gesloten waarin voor groene stroomproductie-installaties voorzien werd in een aansluiting onder de voorwaarde van flexibele toegang. In dergelijk geval wordt bij het aansluitingscontract een contractuele clausule toegevoegd die de distributienetbeheerder ingeval van congestie kan activeren, en waarin de producent wordt gevraagd om de door de gedecentraliseerde productie-eenheid geproduceerde energie geheel of gedeeltelijk te wissen (zie punt 2 “Conditions d’interruption de l’Accès au Réseau”, in bijlage B). Zo’n contractuele clausule komt aldus op hetzelfde neer als de contractuele clausule die geldt in het Vlaams Gewest. De contractuele clausule in het Waals Gewest is evenwel veel gedetailleerder uitgewerkt. Zo worden tevens een aantal specifieke termen gedefinieerd, wordt er ook ingegaan op een eventuele herziening van de beschreven voorwaarden, en worden de informatieverplichtingen van partijen uitgebreider uiteengezet, alsook de verplichtingen die op de partijen rusten in geval van afschakeling of onderbreking van de toegang tot het net, de voorwaarden onder dewelke de toegang tot het net onderbroken kan worden, en de bepalingen in verband met de wijziging van het maximum injecteerbaar vermogen.

299. Net zoals in het Vlaams Gewest voorziet momenteel noch de Waalse wetgeving, noch de aansluitingscontracten waarin voor groene stroomproductie-installaties voorzien wordt in een aansluiting onder de voorwaarde van flexibele toegang, in een financiële vergoeding voor de gevolgen van een gehele of gedeeltelijke onderbreking van de nettoegang. De desbetreffende clausule bepaalt immers: *“En cas d’interruption totale ou partielle de l’Accès au Réseau, le cadre législatif actuel ne permet pas de régler dès à présent la question des indemnisations ou compensations éventuellement dues pour pallier les conséquences d’une énergie non produite ou de certificats verts non attribués. Le cas échéant, ces aspects seront intégrés dans la présente convention en application de l’article 4 ci-dessous”*.

3.2. De toekomstige Waalse regelgeving

300. In “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz”, alsook in “La proposition de révision du règlement technique pour la gestion des réseau de distribution d’électricité en Région wallonne et l’accès à ceux-ci”, krijgt het concept van flexibele toegang voor het eerst een wettelijke verankering³⁰⁹.

301. Zo zal art. 15, §1, 1° van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt van de netbeheerders vereisen dat bij het ontwikkelen van hun aanpassingsplan, ook aandacht besteed wordt aan maatregelen betreffende flexibele toegang om te voorkomen dat de netcapaciteit versterkt moet worden³¹⁰. Netbeheerders zullen in bepaalde gevallen aldus op basis van een kostenbatenanalyse moeten afwegen of zij over zullen gaan tot het verstrekken van flexibele toegang, ofwel ervoor zullen opteren om te investeren in netversterkingen.

302. Een nieuw art. 25*decies*, §4 bepaalt dan weer dat de producent voor installaties aangesloten op hoog –of middenspanning, in staat moet zijn om zijn productie te beperken in geval van congestie ten einde de veiligheid van het net te garanderen³¹¹. De toevoeging van deze bepaling in het ontwerpdecreet lijkt een technisch voorschrift voor de oprichting van een flexibele toegang.

303. Zoals reeds uiteengezet voorziet art. 26, 2ter in een financiële vergoeding voor de gevolgen van een gehele of gedeeltelijke onderbreking van de nettoegang³¹². Daar waar de huidige Waalse wetgeving aldus niet bepaalt dat voor het inzetten van flexibiliteit een extra financiële compensatie verbonden moet worden ten aanzien van de groene stroomproducenten, lijkt dit naar de toekomst toe aldus te zullen wijzigen.

³⁰⁹ www.cwape.be.

³¹⁰ Art. 13, 1°, b) Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

³¹¹ Art. 27 Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz, www.cwape.be.

³¹² Zie *supra*, nr. 175.

304. In het herzieningsvoorstel van het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest en de toegang daartoe wordt in art. 2 flexibele toegang omschreven als *“de aansluiting waarvoor de netbeheerder contractueel kan voorzien in de vermindering of onderbreking van de injectie om congestie te voorkomen”*.

305. Ten slotte erkent art. 151, §2 van het herzieningsvoorstel van het Waals technisch reglement expliciet de mogelijkheid voor de distributienetbeheerder om op experimentele basis een aansluitingscontract onder de voorwaarde van flexibele toegang aan te sluiten, om het risico op congestie die voorkomt uit de aansluiting van gedecentraliseerde productie te voorkomen. Van elk contract dient een kopie genomen te worden die verzonden wordt aan de CWaPE. Verder wordt in het desbetreffende artikel ook verduidelijkt wat in het contract gepreciseerd moet worden. Ten eerste moet het contract de procedures voor de vermindering of onderbreking van de injectie bevatten. Daarnaast dient zij ook te voorzien in de voorspellingen van het risico van het optreden van een situatie die de vermindering of de onderbreking van de injectie kan veroorzaken. Deze prognoses moeten gebaseerd zijn op historische en statische gegevens, waardoor zij aldus een absolute garantie voor de toekomst vormen.

4. Het federaal regime

306. Art. 16 van het toegangscontract van transmissienetbeheerder Elia heeft betrekking op de schorsing en/of beëindiging van toegekende toegangsrechten of van het contract³¹³. In geval van gehele of gedeeltelijke onderbreking van de toegang tot het Elia-net van een productie-eenheid wegens overbelasting, en de veiligheid, betrouwbaarheid of efficiëntie van het Elia-net, of een deel ervan, in gevaar wordt gebracht of kan worden gebracht, gaat Elia over tot de onderbreking of beperking van de toegang tot het Elia-net van de productie-eenheid en andere productie-eenheden rekening houdend *“met de eventuele kwalificatie van de toegang als flexibele toegang”*.

³¹³ www.Elia.be.

307. In het toegangscontract van transmissienetbeheerder Elia, wordt flexibele toegang omschreven als volgt: *“Het regime dat van toepassing is op een productie-eenheid waarvan de aansluiting, die conform de standaard vigerende regel moet worden geweigerd door een gebrek aan capaciteit omwille van congestie, toch wordt verleend mits aangepaste capaciteitstoekenningscriteria en mits de toegang tot het Elia-net van deze productie-eenheid onder normale uitbatingssituatie beperkt kan worden in functie van de reeds aan één of meerdere andere productie-eenheden toegewezen capaciteit of op netelementen beschikbare capaciteit. Het aansluitingscontract van de aansluitingsaanvrager legt deze capaciteitstoekenningscriteria vast”*. Dit betekent dat in een situatie van onbeschikbaarheid van een element van het net transmissienetbeheerder Elia de productie-installatie, aangesloten onder de voorwaarde van flexibele toegang, kan moduleren om de overbelasting uit te schakelen en om aldus de veiligheid en betrouwbaarheid van de bevoorrading te garanderen.

308. Of een financiële compensatie in geval van gehele of gedeeltelijke onderbreking van de toegang tot het Elia-net, moet toegekend worden voor de niet-geproduceerde energie of voor de groenestroom- of WKK certificaten die niet worden toegekend voor de niet geproduceerde energie, dient volgens het toegangsrecht te worden geregeld buiten het kader van het contract, op basis van de van kracht zijnde wetgeving, en eventueel gepreciseerd worden door de bevoegde regulator.

5. Conclusie

309. Als er geen netwerkcapaciteit beschikbaar is, kunnen de netbeheerders in principe de toegang tot hun net weigeren op basis van een gebrek aan netcapaciteit³¹⁴. Echter, de Hernieuwbare Energierichtlijn legt aan de netbeheerders de verplichting op om aan groene stroom de toegang tot hun netten te garanderen, en de belemmeringen voor uit hernieuwbare energiebronnen geproduceerde elektriciteit tot een minimum te beperken. Dit betekent dat aan hernieuwbare energieproductie de toegang tot het net niet zomaar geweigerd kan worden op plaatsen waar de aansluitingscapaciteit in feite

³¹⁴ Art. 32 Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55.

al is opgebruikt, maar niet altijd ten volle benut wordt. De invoering van het concept van flexibele toegang is op dit vlak aldus een goed initiatief.

310. Het concept van flexibele toegang tot het net, zoals die er vandaag uitziet, is strikt genomen evenwel niet compatibel met het voorrangregime voor groene stroom. Flexibele nettoegang brengt met zich mee dat als het net overbelast is, groene stroom productie-installaties aangesloten onder de voorwaarde van flexibele toegang als eerste moeten worden afgeschakeld, en dus voor de grijze productie-installaties die beschikken over een traditionele toegang tot het net. Dit staat op gespannen voet met het beginsel van priority access en priority dispatch. De voorrangsregels voor groene stroom dienen immers niet alleen toegepast te worden binnen de concepten van flexibele en traditionele nettoegang, maar ook over de twee aansluitingstypes heen. Art. 16 van de Hernieuwbare Energierichtlijn mag dan wel voorzien in verschillende aansluitingstypes, dit heeft enkel betrekking op de regels m.b.t. de kostenverdeling en de regels m.b.t. het dragen van de kosten, en dus niet op het voorrangregime voor groene stroom als dusdanig³¹⁵.

311. Dit moet echter genuanceerd worden. Groene stroomproductie-installaties aangesloten onder de voorwaarde van flexibele toegang, blijven aldus voorrang krijgen bij de toegang tot het net t.o.v. flexibele grijze stroomproductie-installaties. Het zal dan ook zelden voorkomen dat decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, aangesloten onder de voorwaarde van flexibele toegang, hun productie moeten verminderen of afschakelen. In 90 tot 95% van de gevallen zullen zij geen hinder ondervinden, en hun productie ten volle kunnen benutten.

312. Het ziet er bovendien naar uit dat de netbeheerders in de toekomst de groene stroomproducenten zullen vergoeden voor de schade die de beperking of afschakeling van een groene stroomproductie-installatie met zich heeft meegebracht. Het lijkt me inderdaad wenselijk om hiertoe over te gaan. Het recht op gegarandeerde toegang of prioritaire toegang in zijn geheel (dus inclusief de niet-erkenning ervan in geval van problemen op het netwerk) kan immers worden uitgevoerd door middel van wettelijke

³¹⁵ Art. 16, lid 3 Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16.

of contractuele bepalingen (onder meer door algemene voorwaarden), die gebaseerd moeten zijn op objectieve, transparante en niet-discriminerende criteria. M.a.w. het preferentieel toegangsrecht voor groene stroom kan ook worden weerspiegeld bij de uitvoering van een compensatieregeling in geval van weigering van nettoegang. Strikt genomen doet er zich in dergelijk geval evenwel nog steeds een probleem voor met het beginsel van priority dispatch: decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK aangesloten onder de voorwaarde van flexibele toegang zullen immers nog steeds als eerste afgeschakeld worden, ingeval er zich een netprobleem voordoet.

313. Om het recht op prioritaire of gegarandeerde toegang tot het net flexibel toe te kennen, én het voorrangsregime voor groene stroom te allen tijde te kunnen respecteren lijkt men er enkel voor te kunnen opteren om de toegang van alle productie-eenheden “flexibel” te maken³¹⁶. Op die manier kan, zonder de veiligheid van het net in gevaar te brengen, prioritaire toegang verleend worden aan productie uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK's. Het feit dat er zich op vandaag geen capaciteitsbeperkingen op een bepaald deel van het net voordoen, betekent immers volgens de VREG niet dat dit ook zo zal blijven in de toekomst³¹⁷.

Ook Elia is hier voorstander van en wil in de toekomst het concept van flexibele toegang tot het net uitbreiden naar alle eenheden. Op dat moment is er enkel nog een onderscheid te maken tussen grijze stroom en groene stroom. Dit zal echter ook met zich meebrengen dat de bestaande rechten van productie-eenheden in vraag zullen moeten worden gesteld, en iedereen weet hoe moeilijk het is om aan verworven rechten te tornen... Een bijkomende bedenking die hier gemaakt kan worden, betreft bovendien de vraag wat er dan moet gebeuren met het tegenstrijdig principe van de VREG dat flexibiliteit tijdelijk moet zijn.

³¹⁶ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

³¹⁷ Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

Hoofdstuk II. Steun aan gascentrales: een raadzaam initiatief?

1. De onrendabiliteit van gascentrales

314. Energieproducenten moeten steeds meer gascentrales sluiten. Gascentrales zijn namelijk weinig rendabel o.a. door macro-economische redenen, waaronder de hoge kostprijs voor gas die aan de olieprijs wordt verbonden³¹⁸. Op die manier kunnen gascentrales niet meer concurreren met de steenkoolcentrales, want steenkool is veel goedkoper dan gas. Ook hebben gascentrales structureel hogere marginale productiekosten vergeleken met afgeschreven kerncentrales of eenheden die op basis van hernieuwbare energie draaien³¹⁹. Hierdoor staan ze verder in de zogenaamde “merit order” en moeten ze in een beperkte gebruiksperiode hun kosten proberen te dekken³²⁰.

315. Een andere reden waarom gascentrales altijd maar verder in de zogenaamde “merit order” terecht komen, en hun rendabiliteit aldus onder druk komt te staan, zijn de regels van priority access of guaranteed access, en priority dispatch voor opwekkingsinstallaties die gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen. Priority dispatch impliceert immers dat, als de energievraag reeds ingevuld wordt door energie-installaties die niet gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen en die niet gemakkelijk afgeschakeld kunnen worden, opwekkingsinstallaties die gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen toch nog voorrang zullen krijgen bij de dispatching³²¹. M.a.w. de opwekkingsinstallaties die niet gebruik maken van hernieuwbare energiebronnen zullen blijven draaien, maar zullen als zodanig geen

³¹⁸ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 116.

³¹⁹ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 116

³²⁰ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 116; De merit order is de volgorde van gebruik van eenheden die opgeroepen moet worden om elektriciteit op te wekken.

³²¹ H. TEN BERGE en S. CROSS, “Chapter 3. Renewable energy 2020 and beyond: Delivering on the EU targets and defining a pathway to a low-carbon energy future” in C. JONES (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 112.

elektriciteit aan het net leveren. Gascentrales zullen op het net hun energie slechts kunnen verkopen, nadat alle beschikbare hernieuwbare energie werd ingenomen.

316. Vanwege de goedkope nucleaire productie en de prioriteit die aan hernieuwbare energie moet worden gegeven, staan investeerders tot nu toe niet te popelen om te investeren in nieuwe gascentrales. Doordat altijd maar meer gascentrales sluiten, daalt ons energieaanbod nochtans fors, en komt de bevoorradingszekerheid voor elektriciteit in het gedrang.

2. Het belang van gascentrales

317. De uitbreiding van de elektriciteitsproductie op basis van hernieuwbare energiebronnen brengt met zich mee dat toenemende hoeveelheden fluctuerende energie wordt geïnjecteerd in het elektriciteitsnet. Dit brengt de stabiele, veilige, marktgerichte en energie-efficiënte werking van het elektriciteitssysteem in gevaar³²². Wat België betreft, stellen we vast dat we worden geconfronteerd met twee problemen die de energievoorziening voor elektriciteit op korte termijn zouden kunnen bedreigen³²³. Vooreerst hebben we te maken met het zogenaamde adequaatheidsprobleem³²⁴. De op basis van de wet van 31 januari 2003 geplande sluiting van kerncentrales (Doel 1 en Doel 2) in 2015, en het terecht komen van gascentrales in de “merit order” waardoor zij weinig draaien, werkt dit probleem alleen nog maar meer in de hand³²⁵. Anderzijds is er het zogenaamd flexibiliteitsprobleem wat betekent dat op momenten waar de energievraag zeer laag is, er vaak een overtollig aanbod is³²⁶. Die onbalans moet worden weggewerkt.

³²² H. TEN BERGE en S. CROSS, “Chapter 3. Renewable energy 2020 and beyond: Delivering on the EU targets and defining a pathway to a low-carbon energy future” in C. JONES (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 137.

³²³ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 107.

³²⁴ Zie *supra*, nr. 62.

³²⁵ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 108.

³²⁶ Zie *supra*, nr. 62.

318. Als we de situatie waarmee we vandaag de dag geconfronteerd worden in acht nemen, is de kans immers reëel dat in de periode 2015-2017 het energieleveringsaanbod de energievraag niet meer zal kunnen volgen³²⁷. Gascentrales, en inzonderheid STEG-centrales, spelen hier een belangrijke rol in en zijn cruciaal om het evenwicht van het elektriciteitssysteem te behouden omdat zij flexibel zijn³²⁸. Ze kunnen immers makkelijk in- of uitgeschakeld worden in functie van de energievraag en het energieleveringsaanbod³²⁹. Dit is vanzelfsprekend van groot belang voor fluctuerende hernieuwbare energiebronnen. De meeste van de gascentrales naderen echter het einde van hun levensduur of zullen worden afgebouwd als een gevolg van beperkingen op milieugebied³³⁰. Dit is problematisch daar met het toenemend percentage energie uit intermitterende energiebronnen, zelfs nog meer flexibele back-up centrales nodig zullen zijn³³¹.

3. Reeds genomen initiatieven: Het “Plan Wathélet”

319. Eind juni 2012 maakte staatssecretaris Melchior Wathélet, die bevoegd is voor energie, het “Plan Wathélet” voor de bevoorradingszekerheid van elektriciteit bekend in uitvoering van de in het regeerakkoord van 1 december 2011 gegeven taak om “een uitrustingsplan voor nieuwe productiecapaciteit uit gediversifieerde energiebronnen uit te werken om op een geloofwaardige manier de bevoorradingszekerheid van

³²⁷ “Gascentrales: Plan-Wathélet dreigt uit te monden in juridische procedures”, *Knack* 18 december 2013.

³²⁸ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 116.

³²⁹ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 116.

³³⁰ H. TEN BERGE en S. CROSS, “Chapter 3. Renewable energy 2020 and beyond: Delivering on the EU targets and defining a pathway to a low-carbon energy future” in C. JONES (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claeyss & Casteels, 2010, 137.

³³¹ H. TEN BERGE en S. CROSS, “Chapter 3. Renewable energy 2020 and beyond: Delivering on the EU targets and defining a pathway to a low-carbon energy future” in C. JONES (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claeyss & Casteels, 2010, 137.

elektriciteit van het land op korte, middellange en lange termijn te verzekeren³³². De belangrijkste onderdelen werden ondertussen goedgekeurd³³³.

320. In het tweede deel van het plan zijn een aantal juridische maatregelen opgenomen om de bevoorradingszekerheid van het land inzake elektriciteit op korte termijn te garanderen³³⁴. Eén van de maatregelen die in het “Plan Wathelet” vervat zit, betreft dan ook het verlenen van steun aan de bouw van nieuwe stoom- en gasturbine productie-eenheden voor elektriciteit (“STEG’s”) om de bevoorradingszekerheid voor elektriciteit veilig stellen.

3.1. Steun aan STEG productie-eenheden

321. Het Plan Wathelet voorziet om de rendabiliteit van enkele gascentrales *ex post* en voor een bepaalde periode door de overheid te garanderen³³⁵. Concreet wordt in een aanbestedingsprocedure voorzien op basis waarvan kandidaten voor een bepaalde centrale een bepaalde gegarandeerde steun vragen. Wie de laagste steun vraagt, krijgt het project toegewezen en kan rekenen op een gegarandeerd rendement voor het geval in een bepaald jaar het werkelijk rendement lager ligt³³⁶. Aldus zou het ondersteuningsmechanisme erin bestaan dat via de procedure van offerteaanvraag, voorzien in art. 5, §1 van de Elektriciteitswet, geselecteerde kandidaten financiële ondersteuning kunnen bekomen. In navolging van het zogeheten “Plan Wathelet” werd dan ook een voorontwerp van koninklijk besluit “betreffende de modaliteiten voor de procedure van offerteaanvraag” en een voorontwerp van bestek van de offerteaanvragen voor de bouw van nieuwe gecombineerde stoom- en gasinstallaties

³³² D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 106-107.

³³³ “Met de strategische reserve voltooit Melchior Wathelet de uitvoering van zijn plan”, 16 december 2013, <http://wathelet.belgium.be/nl/category/energie/>.

³³⁴ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 107.

³³⁵ “Het Plan-Wathelet”, <http://wathelet.belgium.be/wp-content/uploads/2012/07/Plan-Wathelet-Elektriciteit.pdf>.

³³⁶ “Het Plan-Wathelet”, <http://wathelet.belgium.be/wp-content/uploads/2012/07/Plan-Wathelet-Elektriciteit.pdf>.

voor de productie van elektriciteit teneinde de bevoorradingszekerheid te verzekeren, uitgewerkt³³⁷.

322. Om voor steun in aanmerking te kunnen komen, moeten de productie-installaties vooreerst aan een aantal minimale kwaliteitsvereisten voldoen³³⁸. Inhoudelijk voorziet het ondersteuningsmechanisme in een maximale jaarlijkse subsidie van 87.682, 1 euro per geïnstalleerd megawatt³³⁹. De periode waarin de steun wordt verleend, loopt vanaf de datum van de industriële indienstneming tot 31 december 2025³⁴⁰. In tegenstelling tot wat het “Plan Wathélet” beoogde, garandeert de subsidie geen rendabiliteitspercentage *ex post*, en is er dus geen sprake van een rendabiliteitsgarantie. De werkelijk toegekende stimulans wordt berekend op basis van een jaarlijkse vergelijking tussen de door de kandidaat voorgestelde steun en de reële marktvoorwaarden enerzijds, en een zogenaamd “referentiemodel” anderzijds³⁴¹.

3.2. Kritiek

323. Art. 5, §1 van de federale Elektriciteitswet bepaalt dat de procedure van offerteaanvraag een mechanisme is, waarop de Minister bevoegd voor energie, beroep kan doen “*wanneer de bevoorradingszekerheid niet voldoende wordt gegarandeerd door 1° in aanbouw zijnde productiecapaciteit, 2° de maatregelen met betrekking tot de energie-efficiëntie of 3° het beheer van de vraag*”. Art. 5, §4 Elektriciteitswet bepaalt dat de offerteaanvraag moet rekening houden met het aanbod van elektriciteitsleveringen dat op lange termijn gewaarborgd is en dat voortkomt uit bestaande installaties voor elektriciteitsproductie, voor zover deze het mogelijk

³³⁷ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 117.

³³⁸ “Het Plan-Wathélet”, <http://wathelet.belgium.be/wp-content/uploads/2012/07/Plan-Wathelet-Elektriciteit.pdf>.

³³⁹ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 117.

³⁴⁰ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 117.

³⁴¹ D. VERHOEVEN, “Recente ontwikkelingen in het federaal energierecht – na de bevrozing komt de lente” in K. DEKETELAERE en B. DELVAUX (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 117; Het referentiemodel is een vooraf bepaald financieel model dat een theoretische gascentrale beoogt, rekening houdend met een aantal hypotheses die worden bepaald in het voorontwerp van het besluit.

maken de bijkomende behoeften te dekken. Het komt aan de Koning toe, na advies van de CREG, de “*nadere regels betreffende de procedure van offerteaanvraag*” te bepalen. In geval van beroep op het mechanisme moet de Minister bevoegd voor energie, zijn beslissing motiveren rekening houdend met de volgende criteria: 1° het niet afgestemd zijn van het productiepark op de ontwikkeling van de elektriciteitsvraag op middellange en lange termijn, rekening houdend met de prospectieve studie en in het bijzonder met de verbintenissen van België inzake de beperking van broeikasgasemissies en de energieproductie uit hernieuwbare bronnen; 2° de investeringen die bedoeld zijn om de productiecapaciteit te verhogen, zonder afbreuk te doen aan de investeringen met betrekking tot energie- efficiëntie; en 3° de openbare dienstverplichtingen zoals bedoeld in artikel 21 van de Elektriciteitswet. Verder bepaalt art. 5, §3 Elektriciteitswet dat voorafgaand aan het instellen van de procedure van offerteaanvraag de Minister bevoegd voor energie, advies moet vragen aan de netbeheerder betreffende de omvang van het productiepark en de weerslag van de invoer.

324. Zoals art. 5, §4 Elektriciteitswet vereist, werd aan de CREG advies gevraagd over het voorontwerp³⁴². Op 3 mei 2013 werd dit advies goedgekeurd. De CREG keurt het plan echter over de ganse lijn af, en maakt van de gelegenheid gebruik om het beroep op het mechanisme van de offerteaanvraag zelf in vraag te stellen. Ook is de CREG van mening dat artikel 5 van de Elektriciteitswet door het voorontwerp foutief wordt uitgevoerd. De CREG beperkt zich echter niet tot het stellen van enkele bedenkingen bij de wijze waarop de procedure van de offerteaanvraag nader is uitgewerkt. Zij schiet tevens de stimulering van STEG productie-eenheden af en stelt de beslissing van de Minister om zich hierop te beroepen aldus in vraag. De keuze om STEG productie-eenheden te promoten is volgens de CREG betwistbaar, zowel vanuit het oogpunt van de kosten voor de eindgebruiker (het openhouden van bestaande STEG productie-eenheden zou een maatschappelijke goedkoper beslissing zijn), het oogpunt van de bevoorradingszekerheid, als vanuit het mededingingsrechtelijk

³⁴² Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), Advies van de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas over de modaliteiten voor de procedure van offerteaanvraag voorzien in artikel 5 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, 3 mei 2013, nr. (F)130503-CDC-1243, <http://www.creg.info/pdf/Adviezen/F1243NL.pdf>.

perspectief³⁴³. De CREG is dus van mening dat de ondersteuning van nieuwe STEG productie-eenheden niet noodzakelijk is en dat de uitgewerkte regeling niet doeltreffend is.

4. Alternatieven

325. De CREG stelt zelf een aantal andere oplossingen voor die -meer dan steun aan STEG productie-eenheden- de voorkeur zouden verdienen om de bevoorradingszekerheid voor elektriciteit te garanderen³⁴⁴:

- de bevordering van maatregelen met betrekking tot energie-efficiëntie.
- de bevordering van de neerwaartse vraagsturing.
- de volledige unbundling tussen producenten en leveranciers.
- het in dienst houden van bepaalde bestaande capaciteiten die bedreigd zijn met sluiting. Kerncentrales kunnen bijvoorbeeld in dienst gehouden worden, voor zover die voldoen aan de veiligheidsnormen.

326. Een andere manier om tegelijk de intermitterende elektriciteitsproductie te stimuleren en tevens te vermijden dat steun moet worden verleend aan gascentrales, bestaat uit het verhogen van de flexibiliteit van het elektriciteitsnet, door het stimuleren van opslag, en de verdere ontwikkeling van interconnecties.

327. Als we elektriciteit konden opslaan, hadden we meteen een oplossing voor de exploitatie van hernieuwbare energiebronnen die kampen met het probleem van hun discontinue, intermitterende karakter. Op die manier zouden balansen op het net weggewerkt kunnen worden. Dan zouden ook de gascentrales kunnen sluiten en zou steun aan gascentrales niet nodig zijn. Momenteel lijkt men het meeste heil te kunnen vinden in batterijen die het mogelijk maken om op wind- en zonrijke dagen een

³⁴³ Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), Advies van de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas over de modaliteiten voor de procedure van offerteaanvraag voorzien in artikel 5 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, 3 mei 2013, nr. (F)130503-CDC-1243, <http://www.creg.info/pdf/Adviezen/F1243NL.pdf>.

³⁴⁴ Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), Advies van de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas over de modaliteiten voor de procedure van offerteaanvraag voorzien in artikel 5 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, 3 mei 2013, nr. (F)130503-CDC-1243, <http://www.creg.info/pdf/Adviezen/F1243NL.pdf>.

surplus aan energie tijdelijk op te slaan³⁴⁵. De energie kan dan verbruikt worden op lokaal niveau, in de nachten of dagen erna als er geen wind of zon meer is³⁴⁶. Een duurzame manier om energie op te slaan hebben we echter nog niet gevonden.

328. Ook de verdere verbetering van interconnecties met het buitenland, zou de nood aan gascentrales aanzienlijk kunnen verminderen. Doordat deze interconnecties de pieken en dalen van intermitterende energiebronnen kunnen opvangen, wordt immers ook de behoefte aan bijkomende reservecapaciteit kleiner³⁴⁷. Niet alleen de CREG, maar ook Europa is zich hiervan bewust. Overweging 58 van de Hernieuwbare Energierichtlijn bepaalt immers *“dat de ontwikkeling van projecten op het gebied van hernieuwbare energie, inclusief “projecten van Europees belang op het gebied van hernieuwbare energie” in het kader van het programma inzake het trans-Europese netwerk voor energie (TEN-E) moet worden versneld”, en dat “hierbij bijzondere aandacht moet uitgaan naar projecten voor hernieuwbare energie die bijdragen aan een significante verbetering van de energievoorzieningszekerheid in de Gemeenschap en haar buurlanden”*.

5. Conclusie

329. Rond de vraag of we gascentrales nu al dan niet moeten gaan subsidiëren is al heel wat te doen geweest. Steun aan gascentrales is op dit moment niet alleen een raadzaam initiatief, maar ook een noodzakelijk initiatief. Tot we kunnen rekenen op de opslag van het teveel aan groene stroom, zullen gasgestookte centrales de komende decennia de ruggengraat moeten blijven vormen van onze elektriciteitsvoorziening. Het energieverbruik is wereldwijd in opmars en, ondanks alle vooruitgang die reeds gemaakt werd in het kader van hernieuwbare energie, zullen in de nabije toekomst zeer efficiënte, fossiel gestookte elektriciteitscentrales voor betrouwbare injecties moeten zorgen. Het is dus belangrijk dat we kunnen steunen op flexibele technologieën als de hernieuwbare productie-installaties geen of minder groene

³⁴⁵ “Opslag zonne-energie: stop de zon in een potje”, <http://habitos.be.msn.com/nl/duurzaam-wonen/opslag-van-zonne-energie-9176/>.

³⁴⁶ “Opslag zonne-energie: stop de zon in een potje”, <http://habitos.be.msn.com/nl/duurzaam-wonen/opslag-van-zonne-energie-9176/>.

³⁴⁷ A. HERSCUTH, “Chapter 6. Grid issues” in P. HODSON, C. JONES en H. VAN STEEN (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claeys & Casteels, 2010, 154.

stroom produceren. Of de in het Plan Wathélet voorziene steun aan STEG centrales evenwel hieraan tegemoet komt, is nog maar de vraag gezien de vele juridische en economische bezwaren die eraan ten gronde liggen.

TITEL VI. SLOTBESCHOUWINGEN

330. Deze masterproef heeft aangetoond dat het voorrangregime voor groene stroom een zeer actueel en boeiend onderwerp is om te bestuderen. De voorrang die de lidstaten aan groene stroom moeten geven, is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de vereisten van het Kyoto-protocol, en om tegen 2020 een totaal aandeel hernieuwbare energie van 20% in de totale Europese energie-mix te kunnen realiseren.

331. Ongeveer vijf jaar is ondertussen verstreken sinds de invoering van de Hernieuwbare Energierichtlijn. Opzet van deze masterproef was dan ook om na te gaan wat het voorrangregime voor groene stroom nu precies inhoudt en hoe zij geïmplementeerd is in de Belgische wetgeving.

332. Zoals hierboven reeds is gebleken, wordt het recht op toegang tot het net beschouwd als een fundamenteel recht. Het voorrangregime voor groene stroom vormt hier evenwel een uitzondering op, en houdt in dat in de mate dat er nog voldoende capaciteit op het net beschikbaar is, groene stroom voorrang of gegarandeerde toegang moet krijgen tot het net, alsook voorrang bij de dispatching van elektriciteitsopwekkingsinstallaties. We hebben immers vastgesteld dat het onderscheid tussen de beginselen van priority access of guaranteed access, en priority dispatch zeer vaag is. De voorrangregels dienen als één samenhangend geheel te worden beschouwd. Het enige geval van priority access zonder priority dispatch zou eruit kunnen bestaan om de toegangsrechten van grijze stroominstallaties definitief te beperken. Iedereen weet evenwel hoe moeilijk het is om aan bestaande rechten te tornen...

333. Ook wat de draagwijdte van het voorrangregime betreft, rijst enige discussie. We hebben echter gezien dat een ruime interpretatie van het begrip “toegang” wenselijk wordt geacht, en dat het voorrangregime voor groene stroom ook toegepast

moet worden ingeval dat het net niét over voldoende capaciteit beschikt. Bijgevolg moet de netbeheerder ook ingeval van congestie voorrang verlenen aan groene stroom m.b.t. de toegang tot zijn net, en zal hij tevens bij het redispatchen met de voorrangsregels rekening moeten houden.

334. Jammer genoeg dienen we vast te stellen dat het voorrangsregime voor groene stroom nog niet op punt staat in ons land, en nog een lange weg af te leggen heeft alvorens dit het geval zal zijn. Niet alleen heeft de Belgische wetgever door de begrippen “aansluiting” en “toegang” met elkaar te verwarren, het beginsel van priority access niet correct omgezet, uit de arresten inzake injectietarieven blijkt tevens dat de voorrangsregels voor groene stroom nog niet helemaal zijn ingeburgerd in de juridische wereld zelf. Pas met “Le Décret du 11 avril modifiant le décret du 12 avril 2001 relatif à l’organisation du marché régional de l’électricité et modifiant le décret du 19 décembre 2002 relatif à l’organisation du marché régional du gaz” lijkt er eindelijk schot in de zaak te komen. Door uitdrukkelijk te voorzien in een preferentieel toegangsrecht voor groene stroom, tracht de Waalse wetgever de foutieve omzetting van het beginsel van priority access recht te trekken. Hij lijkt zelfs nog een stapje verder te willen gaan door op termijn te streven naar een gegarandeerde toegang voor groene stroom. Het valt nu af te wachten of de andere regelgevers zullen volgen.

De Belgische wetgever heeft tevens niets gespecificeerd wat betreft de weigeringsgronden van de preferentiële nettoegang voor groene stroom. De rechtsgronden waarop men de nettoegang kan weigeren, zijn zeer ruim en blijken alvast niet in overeenstemming te zijn met art. 16, lid 2 Hernieuwbare Energierichtlijn. In de gewijzigde versie van art. 26, §2bis van het decreet van 12 april 2001 betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt doet de Waalse wetgever dit wel door te bepalen dat de weigeringsgronden van toepassing zijn, onverminderd het preferentieel nettoegangsrecht dat moet toegekend worden aan groene stroom. Dit betekent echter dat ook de toekomstige Waalse wetgeving geen einde zal maken aan de onverenigbaarheid hieromtrent met art. 16, lid 2 van de Hernieuwbare Energierichtlijn.

335. Art. 16 Hernieuwbare Energierichtlijn heeft in eerste instantie betrekking op het Duitse systeem met feed-in tarieven waarbij de TSO de groene stroom opkoopt en daarna terug verkoopt aan de vragende evenwichtsverantwoordelijken. We hebben kunnen vaststellen dat in dat geval aan groene stroom reeds voorrang inzake toegang wordt gegeven. In België geldt zo'n systeem niet. Bij ons is een regime van verhandelbare groenestroomcertificaten, gecombineerd met minimumprijzen voor groene stroom van toepassing. Het Vlaams systeem van groenestroomcertificaten en de minimumsteun verplicht de marktpartijen om een minimum aandeel groene stroom die gegenereerd wordt in de energiemix, op te nemen. Bijgevolg maakt zij een vorm van priority access en priority dispatch uit.

We hebben evenwel ook gezien dat het Vlaams systeem van groenestroomcertificaten en de minimumsteun niet de enige steunmaatregel voor groene stroom is die de Vlaamse wetgever heeft ingevoerd. Om de investering in hernieuwbare energieprojecten rendabel te maken, worden tevens de aansluitingskosten voor WKK en groene stroom beperkt. Het verdient evenwel aanbeveling om maatregelen te voorzien die de aansluitingskosten voor de groene stroomproducenten beperken, maar tegelijk ook de ontwikkeling van decentrale productie stimuleren in economisch optimale zones. Met dit laatste heeft de Vlaamse wetgever immers onvoldoende rekening gehouden.

336. Ten slotte hebben we ook ingezoomd op enkele conflicten die het voorrangsregime voor groene stroom met zich meebrengt m.b.t. een efficiënt energiebeleid. In dit kader hebben we vooreerst gezien dat het concept van flexibele nettoegang strikt genomen niet compatibel is met het voorrangsregime. Het zou evenwel niet verstandig zijn om flexibiliteit zomaar af te kraken, gelet op de voordelen die het met zich meebrengt en het geringe aantal keren dat een productie-installatie die groene stroom produceert effectief afgeschakeld zal worden. Wil de wetgever het recht op prioritaire of gegarandeerde toegang tot het net flexibel toe kennen én het voorrangsregime voor groene stroom toch te allen tijde gerespecteerd zien, lijkt hij er uitsluitend voor te kunnen opteren om de toegang van alle productie-eenheden “flexibel” te maken. Bijkomende drempel is dan wel dat dit met zich meebrengt dat de bestaande rechten van productie-eenheden zullen moeten in vraag gesteld worden.

Daarnaast werd vastgesteld dat het voorrangsregime voor groene stroom een grote impact kan hebben op de financiële levensvatbaarheid van de klassieke productie-installaties. Dit is problematisch. Zolang we niet kunnen rekenen op de opslag van energie, of op een verdere ontwikkeling van interconnectoren, is een transitie naar hernieuwbare energie zonder werkende gascentrales immers niet mogelijk is. De overheid moet dus dringend werk maken van degelijke steunmaatregelen voor gascentrales, wil zij vermijden dat het licht daadwerkelijk een keer zal uitvallen...

BIJLAGES

BIJLAGE A

Clausule in het aansluitingscontract tussen DNB en Distributienetgebruiker/producent voor voorwaardelijke aansluitbaarheid van decentrale productie-eenheden.:

“Gelet op het bestaan van plaatselijke capaciteitsbeperkingen op het elektriciteitsnet beheerd door ELIA (hierna het „ELIA-net“) kan de Distributienetbeheerder geen bijkomende aansluiting van decentrale productie eenheden op zijn distributienet ,waarvoor de netgebruiker een aansluitingsaanvraag heeft ingediend, aanvaarden. Gelet op deze capaciteitsbeperkingen, kan het ELIA-net deze injectie immers plaatselijk niet absorberen, zonder de betrouwbaarheid, beschikbaarheid en netveiligheid in gevaar te brengen. Gelet op deze omstandigheden, moet de aanvraag in principe worden afgewezen en kan er slechts een onvoorwaardelijke injectie capaciteit van 0 MVA worden toegekend. Indien de kandidaat-aansluitingsaanvrager, niettegenstaande deze capaciteitsbeperkingen op het net, toch wenst zijn decentrale productie te laten aansluiten of een bijkomende capaciteit te bekomen, kan de Distributienetbeheerder enkel beslissen om deze decentrale productie toch aan te sluiten/de bijkomende capaciteit toe te kennen, voor zover de kandidaat-aansluitingsaanvrager er zich expliciet en onvoorwaardelijk mee akkoord verklaart dat de Distributienetbeheerder op verzoek van ELIA de hieronder beschreven voorwaarden kan opleggen aan de netgebruiker en jegens deze laatste de veiligheidsmaatregelen kan nemen, die Elia moeten toestaan haar elektriciteitsnet op een veilige, betrouwbare en efficiënte manier uit te baten, te onderhouden en te ontwikkelen. Na hierover als kandidaat-aansluitingsaanvrager te zijn geïnformeerd door de Distributienetbeheerder verklaart de netgebruiker zich door de ondertekening van het aansluitingscontract akkoord met de toepassing van deze voorwaarden en veiligheidsmaatregelen.

Technische voorwaarden:

- De Distributienetbeheerder kan, ten allen tijde en gebeurlijk zonder verdere

voorafgaande verwittiging, een verzoek tot afregeling of afschakeling richten tot de producent (netgebruiker toegangspunt injectie), indien de belasting op het ELIA-net daartoe noodzaakt.

- De duurtijd van deze afregeling of afschakeling is in functie van de evolutie van de belasting op het MS- en/of HS-net.
- Deze afregeling of afschakeling wordt uitgevoerd door de Distributienetgebruiker op bevel daartoe van de distributienetbeheerder, op uitdrukkelijke vraag van ELIA. Teneinde de modaliteiten van afschakeling technisch te ondersteunen, moeten de installaties van de netgebruiker beschikken over de nodige tele-metering, tele-signalisatie, tele-bediening om zo een bevel tot afregeling of afschakeling onverwijld te kunnen opvolgen en uiterlijk binnen een tijdspanne van 10 minuten na het bevel volledig uit te voeren. In functie daarvan zijn de algemene modaliteiten voor plaatsing van een telecontrolekast bij decentrale producenten van elektriciteit aangesloten op het distributienet op de betreffende netgebruiker/producent van toepassing.
- Daar waar technisch noodzakelijk zullen de netbeheerders eveneens een systeem van ogenblikkelijke afschakeling opleggen. Deze noodstop zal enkel gebruikt worden bij niet of niet tijdige opvolging van een eerder bevel tot afregeling of afschakeling.
- Voor zover de capaciteitsbeperkingen op het ELIA-net op een duurzame manier verdwijnen, zullen enkel de modaliteiten met betrekking tot afregeling en afschakeling op verzoek van ELIA op basis van de plaatselijke capaciteitsbeperkingen op het ELIA-net stopgezet worden.
- De “Algemene modaliteiten voor plaatsing en gebruik van een telecontrolekast bij decentrale producenten van elektriciteit aangesloten op het distributienet” blijven onverminderd van toepassing.

Algemene voorwaarden:

- Aansluiten van de betrokken decentrale productie-eenhe(i)d(en) op het distributienet kan enkel gebeuren mits het aanvaarden van de clausule voor voorwaardelijke aansluitbaarheid van decentrale productie-eenheden.
- Onder deze omstandigheden, geschiedt de afregeling of afschakeling zonder enig recht op enige schadevergoeding van welke aard ook (zowel contractuele

als buitencontractuele) of compensatie van verloren inkomsten (m.i.v. de groenestroomcertificaten). De netgebruiker vrijwaart de Distributienetbeheerder en ELIA tegen mogelijke vorderingen uit dien hoofde vanwege de betrokken producent (distributienetgebruiker op het toegangspunt injectie) en zijn medecontractanten (Toegangshouder/Evenwichtsverantwoordelijke/...).

- De netgebruiker vrijwaart de netbeheerders van alle aansprakelijkheidsvorderingen van derden (met inbegrip van de producent en zijn mede contractant) in het kader van de bepalingen uit het aansluitingscontract inzake de voorwaardelijke aansluitbaarheid.
- Voor de berekening van de perimeter van de betrokken Evenwichtsverantwoordelijke worden de reële metering gegevens in acht genomen.
- De voorwaardelijke aansluitbaarheid houdt geen compensatie van het piekvermogen in, in geval van lokale productie waarbij de afname een piek zal trekken bij afschakeling van de productie-eenheid. Deze voorwaardelijke aansluitbaarheid doet geen afbreuk aan de toekomstige invoering van een marktmechanisme voor de toekenning van capaciteit of toekomstige wettelijke of reglementaire bepalingen uitgevaardigd door de bevoegde instanties.
- In geval van niet-naleving van deze voorwaarden en/of van niet- of niet tijdige naleving van een bevel tot afregeling of afschakeling, en /of in geval van weigering om welke reden dan ook;
 - i. Kan de Distributienetbeheerder voor rekening van de distributienetgebruiker maatregelen nemen en of opleggen om de conformiteit en de bedrijfszekerheid van de tele-metering-, tele-signalisatie- en tele-bedieningsinstallaties te verzekeren.
 - ii. Kan de Distributienetbeheerder vanaf het ogenblik van weigering of niet opvolging van een bevel tot afschakeling conform de bepalingen daartoe in het Technische Reglement van de VREG op basis van “technische niet conformiteit van de aansluiting met de bepalingen in het aansluitingscontract” de toegang tot het net voor alle toegangspunten op de respectievelijke aansluiting ontzeggen. Desgevallend wordt de rapportering in verband met de toekenning van

groene stroom en of WKK certificaten vanaf het tijdstip van ontzeggen van toegang door de Distributienetbeheerder geschorst.

De herindienststelling van het toegangspunt zal pas plaatsvinden nadat aan alle voorwaarden zoals vermeld in het Technisch Reglement van de VREG met inbegrip van een controle ter plaatse door de bevoegde diensten van de distributienetbeheerder waar deze laatste zich zal vergewissen van de goede werking van het beveiligingsconcept en de automatismen van afregeling/afschakeling zijn vervuld. De rapportering wordt pas hervat na regularisatie van de installaties. Noch de Distributienetbeheerder, noch ELIA zijn in dat geval gehouden tot enige vorm van schadevergoeding.

- In geval van herhaaldelijke weigering of in geval van herhaaldelijke niet- of niet tijdige naleving van een bevel tot afregeling of afschakeling wordt de aansluitingscapaciteit injectie definitief herleid tot 0 MVA dit zowel in normale als in uitzonderlijk uitbatingomstandigheden van het net. Noch de Distributienetbeheerder, noch ELIA zijn in dat geval gehouden tot enige vorm van schadevergoeding.
- Indien de netgebruiker of de producent een verklaring wenst mbt een bepaalde uitgevoerde of uit te voeren afschakeling of afregeling kan deze contact opnemen met de Distributienetbeheerder.

Clauses contractuelles pour les raccordements avec accès flexibles des productions décentralisées raccordées au réseau Moyenne Tension

Conditions spécifiques de raccordement en cas de raccordement dit classique avec accès traditionnel

HORS PROJET PILOTE, NON APPROUVE

Conditions spécifiques de raccordement en cas de raccordement dit sécurisé avec accès traditionnel

HORS PROJET PILOTE – NON APPROUVE

Conditions spécifiques de raccordement en cas de raccordement dit classique avec accès Flexible en N-1

En complément des articles V.b (Interruption et suspension d'accès) ; VII. (dispositions spécifiques relatives aux productions décentralisées) et VIII.a. (Dispositions décrétales relatives à la responsabilité du GRD) du Règlement de raccordement au réseau de distribution d'électricité applicable aux URD des segments Trans-BT, Trans-MT et MT, les parties conviennent des dispositions et interprétations ci-après décrites.

Préalable :

Le présent contrat est conclu sous condition pour le GRD de pouvoir interrompre totalement ou partiellement l'Accès à son Réseau pour l'Unité de production concernée. Cette condition constitue un élément essentiel du Contrat sans lequel l'Accès au Réseau doit être refusé.

1. Définitions des termes spécifiques utilisés dans les présentes conditions spécifiques de raccordement

« Situation N-1 en un point du réseau GRD » :

- Par situation N-1, on entend toute situation de réseau avec indisponibilité d'un élément de réseau du GRD, que ce soit suite à une coupure planifiée pour un entretien ou suite à un incident. Par élément réseau, on entend les éléments de type (liste non exhaustive) :
 - o appareillage de coupure MT (disjoncteur, interrupteur, sectionneur),
 - o ligne y compris support
 - o câble (liaison simple ou en boîte à boîte (2 câbles protégés par 1 seul élément de coupure)),
 - o transformateur MT/BT ou MT/MT
 - o un élément du réseau télécom
 - o Les automates de commande et/ou protection
- A l'exception des éléments suivants (qui sont considérés comme équivalents à une indisponibilité de plusieurs éléments de réseau):
 - o jeu de barres ou d'un couplage au poste HT/MT (y compris en cas de poste double jeu de barres)
 - o jeu de barres ou d'un couplage à la cabine de tête du client
 - o Tout élément non conduit et/ou non opéré par le GRD

« Raccordement GRD Classique » :

- Le client est raccordé au réseau du GRD par une liaison qui, en cas de situation N-1 en un point du réseau du GRD, ne pourra être réalimentée qu'après une coupure totale (passage par 0kV).

« Situation N-1 en un point du réseau ELIA » :

- Par situation N-1, on entend toute situation de réseau avec indisponibilité d'un élément de réseau ELIA, que ce soit suite à une coupure planifiée pour un *entretien* ou suite à un *incident*. Par élément réseau, on entend les éléments de type (liste non exhaustive) travée, transfo, ligne ou câble, batterie de condensateurs, selfs etc. ; la perte d'un pylône, d'un jeu de barres ou d'un couplage sont considérés comme équivalents à une indisponibilité de plus d'un élément de réseau.

2. Conditions d'interruption de l'Accès au Réseau

Sans avis préalable, outre cas de force majeure, le GRD peut interrompre totalement ou partiellement l'Accès au Réseau d'une Unité de production dans les situations suivantes :

- Dans les cas d'intervention non planifiée entraînant une situation N-1 en un point du réseau du GRD, cette interruption sera totale.
- Dans les cas où le gestionnaire de réseau de Transport/transport local (GRT/GRTL – ELIA) signale au GRD que :
 - o le réseau de transport/transport local est en situation N-1 (non planifiée),
 - o Le réseau de transport/transport local est dans une situation qui met en péril la sécurité du réseau de transport/transport local ou,
 - o Le réseau de transport/transport local est dans une situation qui met en péril la fiabilité du réseau de transport/transport localcette interruption est totale
- Dans les cas d'interventions planifiées entraînant une situation N-1 en un point du réseau du GRD (par exemple entretien d'un élément du réseau) ou en un point du réseau de Transport/transport local (GRT/GRTL – ELIA), le GRD contactera le client pour déterminer en fonction des possibilités techniques des réseaux si l'interruption est totale ou partielle. En cas d'interruption partielle, le GRD imposera au client un point de fonctionnement fixe pour la durée de l'intervention (puissance maximum injectable sur le réseau et/ou facteur de puissance). En cas de non respect de ce point de fonctionnement, le GRD pourra interrompre totalement l'accès.

3. Obligation d'information

Le GRD s'engage à communiquer au client, par courrier, au plus tard lors de l'envoi de la proposition technique et financière et du contrat, les plages d'indisponibilité des éléments du réseau pour cause de coupure planifiée, (tel qu'entretien) ou d'adaptation du réseau, ainsi que la probabilité de survenance des autres causes d'interruption, dont spécifiquement les informations suivantes :

- Les entretiens préventifs sont périodiquement planifiés. Ceux-ci seront communiqués à l'avance. Ils concernent :
 - les indisponibilités d'éléments du Réseau inférieures à une semaine prévues dans le cadre du planning moyen terme, qui sont notifiées par le GRD au client quelques mois à l'avance ;
 - les indisponibilités continues à partir d'une durée d'une semaine qui sont notifiées par le GRD au client un an à l'avance, dans la mesure du possible, et au plus tard dès que l'information est disponible.
- Les projets d'adaptation du réseau sont connus au minimum un an à l'avance et le GRD avertira le client de leur existence dès leur approbation par la CWaPE et communiquera au client le planning de réalisation une fois celui-ci adopté.
- Dans le cas de coupures planifiées à court terme, par exemple pour une intervention curative ou pour une mise en sécurité à la demande de tiers, l'occurrence n'est pas prévisible. Le client en sera informé dès que l'information est connue du GRD.
- Le GRD transmet également, au plus tard lors de l'envoi de la proposition technique et financière et du contrat, des statistiques historiques relatives aux coupures, planifiées et non planifiées, intervenues sur le point d'accès prévu.
- Le planning des travaux liés aux entretiens préventifs, adaptation du réseau et coupures planifiées est établi après concertation avec le client concerné afin d'en limiter l'impact pour ce dernier.
- En ce qui concerne les probabilités de survenance des causes d'interruptions non planifiées, le GRD s'engage à transmettre le plus rapidement possible, après analyse, les informations les plus précises qu'il lui est raisonnablement possible de fournir sur les causes de l'interruption et les probabilités d'une nouvelle occurrence.

4. Obligations des parties en cas d'interruption de l'Accès au Réseau

Dans les cas d'interruption partielle de l'accès, en cas de non respect des consignes de réglage du GRD sans apporter la preuve que le non respect des consignes résulte d'un cas de force majeure, le client indemnise le GRD pour les interventions au réseau consécutive à son non-respect, et en particulier suite au fonctionnement des protections qui en résulterait. Ces indemnités sont fixées forfaitairement sur base des tarifs horaires convenus avec le service Datassur de la fédération des Assurances dans la Convention entre l'UPEA et la FBE (ou tout autre document équivalent) pour les installations des catégories 3 et 4 et en fonction des travaux de remise sous tension des parties de réseau affectées, qui sont forfaitisés comme suit :

- remise sur le réseau d'un feeder : 10 hommes-heures
- remise sur le réseau d'une cabine : 6 hommes-heures
- remise sur le réseau d'un poste : 24 hommes-heures

Le fait, pour le client, de ne pas respecter plus d'une fois les consignes de réglage du GRD sans apporter la preuve de la force majeure, est incontestablement une violation des obligations de le client. En conséquence, sans préjudice des autres dispositions relatives à la responsabilité découlant des contrats applicables et des autres cas de suspension et/ou résiliation prévus par les lois et règlements en vigueur et/ou par le présent contrat, le GRD peut suspendre l'accès au réseau, sans autorisation judiciaire préalable. L'information de la suspension de l'accès au réseau se fera par simple envoi d'une lettre recommandée dûment motivée adressée au client avec copie à la CWaPE.

Si la situation à l'origine de la suspension de l'accès au réseau du GRD n'a pas fait l'objet de mesures de correction dans un délai de 30 jours à compter de la date de réception de la lettre recommandée, le GRD peut de plein droit résilier le contrat, sans autorisation judiciaire préalable par simple envoi d'une lettre recommandée dûment motivée adressée au client avec copie à la CWaPE.

La réception de ladite lettre recommandée est censée intervenir 3 jours ouvrables après sa date d'expédition.

La capacité d'accueil relative aux installations comprises dans le présent contrat reste toutefois attribuée au client sauf décision contraire des autorités compétentes (CWaPE).

La durée de l'interruption totale ou partielle est fonction de l'état du Réseau du GRD (ou d'une partie de celui-ci), ou le cas échéant du GRT/GRTL, ou de l'ampleur de l'incident ainsi que de l'effet de certains réglages et automatismes. Le GRD prend toutes les actions nécessaires aux fins de limiter la durée de l'interruption.

L'interruption partielle ou totale de l'Accès au Réseau n'emporte pas par elle-même de compensation des puissances de pointe.

En cas d'interruption totale ou partielle de l'Accès au Réseau, le cadre législatif actuel ne permet pas de régler dès à présent la question des indemnités ou compensations éventuellement dues pour pallier les conséquences d'une énergie non produite ou de certificats verts non attribués. Le cas échéant, ces aspects seront intégrés dans la présente convention en application de l'article 4 ci-dessous.

A la demande écrite du client, le GRD lui procure un rapport écrit (par courrier ou e-mail) sur la cause et la durée de l'interruption totale ou partielle.

5. Révision des conditions ci-décrites

Conformément à l'article 14 de l'arrêté du Gouvernement wallon du 3 mars 2011 approuvant le règlement technique pour la gestion des réseaux de distribution d'électricité en Région wallonne et l'accès à ceux-ci, Le GRD soumettra à l'approbation de la CWaPE toute modification des présentes conditions pour les adapter à l'évolution de la législation en la matière. Ces modifications seront proposées à la CWaPE dans les délais les plus brefs suivants l'adoption de la nouvelle législation et en plus tard dans les deux mois. Il informera le client de ces modifications approuvées moyennant un préavis par courrier simple de deux mois.

Conditions spécifiques de raccordement en cas de raccordement dit sécurisé avec accès Flexible en N-1

HORS PROJET PILOTE - NON APPROUVE

Conditions spécifiques de raccordement en cas de raccordement dit classique avec accès Flexible en N-1 et possibilité de modulation

En complément des articles V.b (Interruption et suspension d'accès) ; VII. (dispositions spécifiques relatives aux productions décentralisées) et VIII.a. (Dispositions décrétales relatives à la responsabilité du GRD) du Règlement de raccordement au réseau de distribution d'électricité applicable aux URD des segments Trans-BT, Trans-MT et MT, les parties conviennent des dispositions et interprétations ci-après décrites.

Préalable :

Le présent contrat est conclu sous condition pour le GRD de pouvoir interrompre totalement ou partiellement l'Accès à son Réseau pour l'Unité de production concernée. Cette condition constitue un élément essentiel du Contrat sans lequel l'Accès au Réseau doit être refusé.

1. Définitions des termes spécifiques utilisés dans les présentes conditions spécifiques de raccordement

« Situation N-1 en un point du réseau GRD » :

Par situation N-1, on entend toute situation de réseau avec indisponibilité d'un élément de réseau du GRD, que ce soit suite à une coupure planifiée pour un *entretien* ou suite à un *incident*. Par élément réseau, on entend les éléments de type (liste non exhaustive) :

- appareillage de coupure MT (disjoncteur, interrupteur, sectionneur),
- ligne y compris support
- câble (liaison simple ou en boîte à boîte (2 câbles protégés par 1 seul élément de coupure)),
- transformateur MT/BT ou MT/MT
- un élément du réseau télécom
- Les automates de commande et/ou protection

A l'exception des éléments suivants (qui sont considérés comme équivalent à une indisponibilité de plusieurs éléments de réseau):

- jeu de barres ou d'un couplage au poste HT/MT (y compris en cas de poste double jeu de barres)
- jeu de barres ou d'un couplage à la cabine de tête du client
- Tout élément non conduit et/ou non opéré par le GRD

« Raccordement GRD Classique » :

- Le client est raccordé au réseau du GRD par une liaison qui, en cas de situation N-1 en un point du réseau du GRD, ne pourra être réalimentée qu'après une coupure totale (passage par 0kV).

« Situation N-1 en un point du réseau ELIA »:

- Par situation N-1, on entend toute situation de réseau avec indisponibilité d'un élément de réseau ELIA, que ce soit suite à une coupure planifiée pour un *entretien* ou suite à un *incident*. Par élément réseau, on entend les éléments de type (liste non exhaustive) travée, transfo, ligne ou câble, batterie de condensateurs, selfs etc. ; la perte d'un pylône, d'un jeu de barres ou d'un couplage sont considérés comme équivalents à une indisponibilité de plus d'un élément de réseau.

2. Conditions d'interruption de l'Accès au Réseau

Sans avis préalable, outre cas de force majeure, le GRD peut interrompre totalement ou partiellement l'Accès au Réseau d'une Unité de production dans les situations suivantes :

- Dans les cas d'intervention non planifiée entraînant une situation N-1 en un point du réseau du GRD, cette interruption sera totale.
- Dans les cas où le gestionnaire de réseau de Transport/ transport Local (GRT/GRTL – ELIA) signale au GRD que :
 - o le réseau de transport/ transport Local est en situation N-1(non planifiée),
 - o Le réseau de transport/ transport Local est dans une situation qui met en péril la sécurité du réseau de transport/ transport Local ou,
 - o Le réseau de transport/ transport Local est dans une situation qui met en péril la fiabilité du réseau de transport/ transport Localcette interruption peut être partielle. Le GRD pourra imposer, sans avis préalable, au client un point de fonctionnement variable (puissance maximum injectable sur le réseau et facteur de puissance). En cas de non respect de ce point de fonctionnement, le GRD pourra interrompre totalement l'accès.
- Dans les cas d'interventions planifiées entraînant une situation N-1 en un point du réseau du GRD (par exemple entretien d'un élément du réseau) ou en un point du réseau de Transport/transport local (GRT/GRTL – ELIA), le GRD contactera le client pour déterminer en fonction des possibilités techniques du réseau si l'interruption est totale ou partielle. En cas d'interruption partielle, le GRD imposera au client un point de fonctionnement variable pour la durée de l'intervention (puissance maximum injectable sur le réseau et/ou facteur de puissance). En cas de non respect de ce point de fonctionnement, le GRD pourra interrompre totalement l'accès.

3. Obligation d'information

Le GRD s'engage à communiquer au client, par courrier, au plus tard lors de l'envoi de la proposition technique et financière et du contrat, les plages d'indisponibilité des éléments du réseau pour cause de coupure planifiée, (tel qu'entretien) ou d'adaptation du réseau, ainsi que la probabilité de survenance des autres causes d'interruption, dont spécifiquement les informations suivantes :

- Les entretiens préventifs sont périodiquement planifiés. Ceux-ci seront communiqués à l'avance. Ils concernent :
 - les indisponibilités d'éléments du Réseau inférieures à une semaine prévues dans le cadre du planning moyen terme, qui sont notifiées par le GRD au client quelques mois à l'avance ;
 - les indisponibilités continues à partir d'une durée d'une semaine qui sont notifiées par le GRD au client un an à l'avance, dans la mesure du possible, et au plus tard dès que l'information est disponible.
- Les projets d'adaptation du réseau sont connus au minimum un an à l'avance et le GRD avertira le client de leur existence dès leur approbation par la CWaPE et communiquera au client le planning de réalisation une fois celui-ci adopté.
- Dans le cas de coupures planifiées à court terme, par exemple pour une intervention curative ou pour une mise en sécurité à la demande de tiers, l'occurrence n'est pas prévisible. Le client en sera informé dès que l'information est connue du GRD.
- Le GRD transmet également, au plus tard lors de l'envoi de la proposition technique et financière et du contrat, des statistiques historiques relatives aux coupures, planifiées et non planifiées, intervenues sur le point d'accès prévu.
- Le planning des travaux liés aux entretiens préventifs, adaptation du réseau et coupures planifiées est établi après concertation avec le client concerné afin d'en limiter l'impact pour ce dernier.
- En ce qui concerne les probabilités de survenance des causes d'interruptions non planifiées, le GRD s'engage à transmettre le plus rapidement possible, après analyse, les informations les plus précises qu'il lui est raisonnablement possible de fournir sur les causes de l'interruption et les probabilités d'une nouvelle occurrence.

4. Obligations des parties en cas d'interruption de l'Accès au Réseau

Dans les cas d'interruption partielle de l'accès, en cas de non respect des consignes de réglage du GRD sans apporter la preuve de la force majeure, le client indemnise le GRD pour les interventions au réseau consécutive à son non-respect, et en particulier suite au fonctionnement des protections qui en résulterait. Ces indemnités sont fixées forfaitairement sur base des tarifs horaires convenus avec le service Datassur de la fédération des Assurances dans la Convention entre l'UPEA et la FBE (ou tout autre document équivalent) pour les installations des catégories 3 et 4 et en fonction des travaux de remise sous tension des parties de réseau affectées, qui sont forfaitisés comme suit :

- remise sur le réseau d'un feeder : 10 hommes-heures
- remise sur le réseau d'une cabine : 6 hommes-heures
- remise sur le réseau d'un poste : 24 hommes-heures

Le fait, pour le client, de ne pas respecter plus d'une fois les consignes de réglage du GRD sans apporter la preuve de la force majeure, est incontestablement une violation des obligations de le client. En conséquence, sans préjudice des autres dispositions relatives à la responsabilité découlant des contrats applicables et des autres cas de suspension et/ou résiliation prévus par les lois et règlements en vigueur et/ou par le présent contrat, le GRD peut suspendre l'accès au réseau, sans autorisation judiciaire préalable. L'information de la suspension de l'accès au réseau se fera par simple envoi d'une lettre recommandée dûment motivée adressée au client avec copie à la CWAPE. Si la situation à l'origine de la suspension de l'accès au réseau du GRD n'a pas fait l'objet de mesures de correction dans un délai de 30 jours à compter de la date de réception de la lettre recommandée, le GRD peut de plein droit résilier le contrat, sans autorisation judiciaire préalable par simple envoi d'une lettre recommandée dûment motivée adressée au client avec copie à la CWAPE. La réception de ladite lettre recommandée est censée intervenir 3 jours ouvrables après la date d'expédition.

La capacité d'accueil relative aux installations comprises dans le présent contrat reste toutefois attribuée au client sauf décision contraire des autorités compétentes (CWAPE).

La durée de l'interruption totale ou partielle est fonction de l'état du Réseau du GRD (ou d'une partie de celui-ci), ou le cas échéant du GRT/GRTL, ou de l'ampleur de l'incident ainsi que de l'effet de certains réglages et automatismes. Le GRD prend toutes les actions nécessaires aux fins de limiter la durée de l'interruption.

L'interruption partielle ou totale de l'Accès au Réseau n'emporte pas par elle-même de compensation des puissances de pointe.

En cas d'interruption totale ou partielle de l'Accès au Réseau, le cadre législatif actuel ne permet pas de régler dès à présent la question des indemnités ou compensations éventuellement dues pour pallier les conséquences d'une énergie non produite ou de certificats verts non attribués. Le cas échéant, ces aspects seront intégrés dans la présente convention en application de l'article 4 ci-dessous.

A la demande écrite du client, le GRD lui procure un rapport écrit (par courrier ou e-mail) sur la cause et la durée de l'interruption totale ou partielle.

5. Clauses liées à la modulation de la puissance maximum injectable et du facteur de puissance

Le client accepte les clauses liées à la modulation de la puissance maximale injectable et du facteur de puissance présentées ci-après:

- le client installe, à ses frais, les équipements nécessaires pour moduler la production de puissance de son installation à tout moment suivant une consigne (puissance et/ou facteur de puissance et délai de mise en œuvre) transmise par le GRD;
- le GRD peut à tout moment et sans avis préalable, lorsque les conditions exceptionnelles de réseau l'exigent, envoyer cette consigne au client ;
- le GRD s'engage à envoyer une consigne au client dès que les conditions d'exploitation du réseau le permettent, l'autorisant à retrouver la pleine puissance de son contrat de raccordement;
- afin de pouvoir exécuter la consigne transmise par le GRD, le client installe et contrôle, à ses frais, le bon fonctionnement, préalablement à la mise en service de son installation, des systèmes de télémessure, télésignalisation et de télécommande requis par le GRD; ces systèmes doivent permettre l'exécution de la consigne transmise par le GRD endéans un délai maximal fixé après réception de la consigne par le client (note : ce délai sera généralement égal ou inférieur à 5 minutes. Il peut différer selon les situations);
- le client place, à ses frais, un système de délestage instantané de l'installation de production, pouvant être activé à distance par le GRD ; ce système ne sera utilisé qu'en cas de non exécution ou d'exécution tardive ou partielle de la consigne transmise par le GRD ou en cas de mise en péril de la stabilité du système électrique;
- la bonne exécution d'un ordre de réduction ou d'interruption de production étant critique pour la sécurité du réseau, le GRD peut organiser périodiquement (à une fréquence qui ne pourra être supérieure à 1X/an, sauf accord contraire), un contrôle de la chaîne complète de réception et de mise en œuvre de ces ordres. Le contrôle sera annoncé au client au plus tard la semaine précédente (S-1) et confirmé la veille (J-1). Le contrôle consistera en l'envoi par le GRD d'une consigne de production puis en la vérification de la bonne exécution par l'installation de le client dans le délai prévu. Chaque partie prend en charge ses propres frais inhérents à ces contrôles périodiques.
- Hors des phases de tests et d'essais, le GRD établit un rapport consécutif à toute activation de la modulation de puissance et le communique au client et à la CWaPE.

6. Révision des conditions ci-décrites

Conformément à l'article 14 de l'arrêté du Gouvernement wallon du 3 mars 2011 approuvant le règlement technique pour la gestion des réseaux de distribution d'électricité en Région wallonne et l'accès à ceux-ci, Le GRD soumettra à l'approbation de la CWaPE toute modification des présentes conditions pour les adapter à l'évolution de la législation en la matière. Ces modifications seront proposées à la CWaPE dans les délais les plus brefs suivants l'adoption de la nouvelle législation et en plus tard dans les deux mois. Il informera le client de ces modifications approuvées moyennant un préavis par courrier simple de deux mois.

Conditions spécifiques de raccordement en cas de raccordement dit sécurisé
avec accès Flexible en N-1 et possibilité de modulation

HORS PROJET PILOTE – NON APPROUVE

BIBLIOGRAFIE

1. Wetgeving

Protocol van Kyoto van 11 december 1997, *BS* 26 september 2002.

Geconsolideerde versie van het verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, *Pb. L.* 26 oktober 2012, afl. 326/3.

Richtlijn 1999/31/EG van de Raad van 26 april 1999 betreffende het storten van afvalstoffen, *Pb. L.* 16 juli 1999, afl. 182/1 ('De Landfill Richtlijn').

Richtlijn 2001/77/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 september 2001 betreffende de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen op de interne elektriciteitsmarkt, *Pb. L.* 27 oktober 2001, afl. 283/33.

Richtlijn 2003/30/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 mei 2003 ter bevordering van het gebruik van biobrandstoffen of andere hernieuwbare brandstoffen in het vervoer, *Pb. L.* 17 mei 2003, afl. 123/42.

Richtlijn 2003/54/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van Richtlijn 96/92/EG, *Pb. L.* 15 juli 2003, afl. 176/37.

Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, *Pb. L.* 5 juni 2009, afl. 140/16 ('Richtlijn Hernieuwbare Energiebronnen').

Richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/55 ('De Derde Elektriciteitsrichtlijn').

Richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van Richtlijn 2003/55/EG, *Pb. L.* 14 augustus 2009, afl. 211/94 ('De Derde Aardgasrichtlijn').

Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende energie-efficiëntie, tot wijziging van Richtlijnen 2009/125/EG en 2010/30/EU en houdende intrekking van de Richtlijnen 2004/8/EG en 2006/32/EG, *Pb. L.* 14 november 2012, afl. 315/1.

Verord. Comm. nr. 0639, 19 oktober 2011 betreffende richtsnoeren voor de trans-Europese energie-infrastructuur en houdende intrekking van Beschikking nr. 1363/2006/EG.

Mededeling van de Comm. aan het Europees Parlement en de Raad van 10 januari 2007 - Routekaart voor hernieuwbare energie. Hernieuwbare energiebronnen in de 21ste eeuw: een duurzamere toekomst opbouwen, COM(2006) 848 def.

Mededeling van de Comm. aan het Europees Parlement en de Raad van 1 oktober 2007 - Een energiebeleid voor Europa, COM(2007) 1 def.

Mededeling van de Comm. van 3 maart 2010 – Strategie 2020. Een strategie voor duurzame, en inclusieve groei, COM(2010) 2020 def.

Mededeling van de Comm. aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's van 10 november 2010 - Energie 2020 een strategie voor een concurrerende, duurzame en een continu geleverde energie, COM(2010) 639 def.

Mededeling van de Comm. aan het Europees Parlement, De Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's van 12 april 2011 – Slimme netwerken: van innovatie tot invoering, COM(2011) 202 def.

Mededeling van de Comm. aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's van 15 december 2011 - Stappenplan Energie 2050, COM(2011) 855 def.

Beslissing van de Comm. van 30 juni 2009 tot vaststelling van een model voor nationale actieplannen voor energie uit hernieuwbare bronnen krachtens Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad, *Pb. L.* 15 juli 2009, afl. 182/47.

Bijzonder Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, *BS* 15 augustus 1980.

Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt van 29 april 1999, *BS* 11 mei 1999 ('De Elektriciteitswet').

Koninklijk besluit van 19 december 2002 houdende een technisch reglement voor het beheer van het transmissienet van elektriciteit en de toegang ertoe, *BS* 28 december 2002.

Koninklijk besluit van 8 december 2013 betreffende de modaliteiten van de procedure van offerteaanvragen aangenomen met toepassing van artikel 5 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 23 december 2013.

Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid, *BS* 7 juli 2009 ('Het Energiedecreet').

Besluit van de Waalse regering betreffende het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest en de toegang daartoe, 16 oktober 2003, *BS* 24 december 2003.

Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen van 30 maart 2006, *BS* 27 april 2006.

Besluit van 13 juli 2006 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende goedkeuring van het technisch reglement voor het beheer van het elektriciteitsdistributienet in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de toegang ertoe, *BS* 29 november 2006.

Besluit van 19 november 2010 van de Vlaamse regering houdende algemene bepalingen over het energiebeleid, *BS* 8 december 2010 (ed. 1) ('Het Energiebesluit').

Besluit van 3 maart 2011 van de Waalse Regering tot goedkeuring van het technisch reglement voor het beheer van de elektriciteitsdistributienetten in het Waalse Gewest en de toegang daartoe, *BS* 11 mei 2011.

Besluit van 26 januari 2012 van de Waalse Regering betreffende de herziening van het technisch reglement voor het beheer van het lokale elektriciteitstransmissienet in het Waalse Gewest en de toegang ertoe, *BS* 22 februari 2012.

Besluit van 25 mei 2012 van de Vlaamse Regering houdende goedkeuring van het technisch reglement distributie elektriciteit Vlaams Gewest, *BS* 14 november 2012.

Besluit van 28 juni 2013 van de Vlaamse Regering houdende goedkeuring van het technisch reglement plaatselijk vervoernet van elektriciteit, *BS* 29 oktober 2013.

Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 19 juli 2001, *BS* 17 november 2001.

Ordonnantie van 14 december 2006 tot wijziging van de ordonnances van 19 juli 2001 en van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot opheffing van de ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit en de ordonnantie van 11 maart 1999 tot vaststelling van de maatregelen ter voorkoming van de schorsingen van de gaslevering voor huishoudelijk gebruik, *BS* 9 januari 2007.

Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), Advies van de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas betreffende het voorstel van de C.V.B.A. GASELWEST tot aanrekening van een netvergoeding voor decentrale productie- installaties ≤ 10 kW met een terugdraaiende teller voor de exploitatiejaren 2013 en 2014, 6 december 2012, nr. (B)121206-CDC-634E/18, <http://www.creg.info/pdf/Beslissingen/B634E-18NL.pdf>.

Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), Beslissing van de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas over 'de door Elia System Operator NV voorgestelde wijzigingen van de algemene voorwaarden van het toegangscontract', 28 maart 2013, nr. (B)130328-CDC-1241, <http://www.creg.info/pdf/Beslissingen/B1241NL.pdf>.

Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), Advies van de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas over de modaliteiten voor de procedure van offerteaanvraag voorzien in artikel 5 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, 3 mei 2013, nr. (F)130503-CDC-1243, <http://www.creg.info/pdf/Adviezen/F1243NL.pdf>.

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot de implementatie van de Richtlijn 2009/28/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en houdende wijziging en intrekking van Richtlijn 2001/77/EG en Richtlijn 2003/30/EG, 1 februari 2011, nr. ADV 2011-01, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv_2011-1.pdf.

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Rapport van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot een Actieplan voor Slimme netten, 20 december 2011, nr. RAPP-2011-19, www.vreg.be/sites/default/files/rapporten/rapp-2011-19.pdf.

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot artikel 6.4.13 van het Energiebesluit, 18 december 2012, nr. ADV 2012-10, www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2012-10.pdf.

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Advies van de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt met betrekking tot het ontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake energie, zoals principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 22 februari 2013, 22 maart 2013, nr. ADV- 2013-3, <http://www.vreg.be/sites/default/files/adviezen/adv-2013-3.pdf>.

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Consultatienota: criteria ter beoordeling van investeringsplannen elektriciteit en compensatie van flexibele toegang voor decentrale productie uit hernieuwbare bronnen en kwalitatieve WKK, 3 september 2013, http://www.vreg.be/sites/default/files/uploads/consultatiedocument_compensatie_flex.pdf.

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG), Studie Onthaalcapaciteit decentrale productie in Vlaanderen, 2011- 2012, www.vreg.be/sites/default/files/uploads/aanpassingnb313092012.pdf.

Reguleringscommissie voor energie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Brugel), Advies betreffende de invoering van intelligente meetsystemen: aanbeveling ten opzichte van de richtlijn elektriciteit 2009/72/EG, 20 april 2012, nr. ADV 20120420-136, <http://www.brugel.be/Files/media/AVIS/Advies-136-betreffende-de-invoering-van-intelligente-meetsystemenaanbeveling-ten-opzichte-van-de-richtlijn-elektriciteit-200972EG--bijlagen.pdf>.

Federaal Planbureau (FPB), Institut de Conseil et d'Etudes en Développement Durable (ICEDD) en de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO),

Overheidsstudie ‘Towards 100% renewable energy in Belgium by 2050’, april 2013, http://www.vito.be/NR/rdonlyres/A75FFE2E-2191-46BD-A6B7-7C640CFB543C/0/130419_Backcasting_FinalReport.pdf.

2. Rechtspraak

HvJ 9 oktober 2008, C-239/07, Julius Sabatauskas.

Arbitragehof 5 december 2006, nr. 193/2006.

GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012.

Brussel 6 februari 2013, onuitg.

Brussel 27 november 2013, nr. 2332, onuitg.

3. Rechtsleer

3.1. Bijdragen in tijdschriften

BAEKELAND, C., “De wisselwerking tussen diensten van algemeen economisch belang en staatssteun bij de zoektocht naar alternatieve energiebronnen”, *MER* 2011, afl. 3, 147-159.

BAMS, K., “Feed-intarieven en groenestroomcertificaten ter stimulering van de elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen”, *MER* 2011, afl. 2, 87-92.

BOUTE A., “Non-discriminatory third party access to the network”, *CML Rev.* 2012, afl. 3, 1180-1181.

CHELLINGSWORTH, T. en DELAGAYE, C., “Het arrest over de Elia-tarieven 2012-2015: een vernietigende handleiding voor toekomstige tariefregulering” (noot onder Brussel 6 februari 2013), *MER* 2013, 254-270.

CHELLINGSWORTH, T. en VANHERCK, D., “Vrijstelling van injectietarieven: het klimaatbeleid in een kluwen van bidimensionele bevoegdheidsconflicten” (noot onder GwH 12 juli 2012, nr. 89/2012), *MER* 2013, 32-38.

DE RIDDER, S., “Door de turbines het bos zien: de beoordeling van stedenbouwkundige aanvragen voor windturbines”, *MER* 2010, afl. 2, 43-56.

LAVRIJSSEN, S. en GOVERS, T., “Voorrang voor duurzame energie op het elektriciteitsnet”, *SEW* 2012, 12-24.

TEMPELMAN, G.D., “Groen (als) gas. Een analyse van de groen gas-keten”, *NTER* 2012, 119-130.

VANDORPE, W. en HAVERBEKE, D., “Dossier slimme energie: regelgeving vandaag en morgen”, *MER* 2013, afl. 3, 155-168.

X., “Het Europese energie –en klimaatpakket”, *MER* 2008, afl. 3, 174-220.

3.2. Verzamelwerken en reeksen

DEKETELAERE, K. en DELVAUX, B. (eds.), *Jaarboek Energierecht 2010*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2011, 440 p.

DEKETELAERE, K. en DELVAUX, B. (eds.), *Jaarboek Energierecht 2011*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2012, 294 p.

DEKETELAERE, K. en DELVAUX, B. (eds.), *Jaarboek Energierecht 2012*, Antwerpen – Cambridge, Intersentia, 2013, 429 p.

DELVAUX, B., HUNT, M. en TALUS, K. (eds.), *EU Energy Law. Volume III – EU Energy Law and Policy Issues*, Cambridge - Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 426 p.

DERUYTER, T. en GELDHOF, W., “Chapter VII. Legal issues concerning the decentralised energy production investment climate: subsidies, tariffs and priority access and dispatch” in DELVAUX B., HUNT M. En TALUS K. (eds.), *EU Energy Law. Volume IV – EU Energy Law and Policy Issues*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2014, 165- 188.

FOURQUET, D. en JONES, C. (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book two – Renewable Energy in the Member States of the EU*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 1250 p.

HODSON, P., JONES, C. en VAN STEEN, H. (eds.), *EU Energy Law. Volume III – Book one – Renewable Energy Law and Policy in the EU*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 372 p.

JONES, C. (ed.), *EU Energy Law. Volume III – Book three – The European Renewable Energy Yearbook*, Leuven, Claey's & Casteels, 2010, 312 p.

NEWBERY, M. en GOLDBERG, S. (eds.), *EER – the European Energy Handbook 2012*, 2012, 508 p.

NEWBERY, M. en GOLDBERG, S. (eds.), *EER – the European Energy Handbook 2013*, 2013, 508 p.

ROGGENKAMP, M. M. en HAMMER, U. (eds.), *European Energy Law Report IV – Energy and Law – Volume 5*, Antwerpen – Oxford, Intersentia, 2007, 319 p.

ROGGENKAMP, M. M. en HAMMER, U. (eds.), *European Energy Law Report VIII – Energy and Law – Volume 12*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2011, 224 p.

ROGGENKAMP, M. M. en WOOLLEY, O. (eds.), *European Energy Law Report IX – Energy and Law – Volume 13*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2012, 252 p.

VANDENDRIESSCHE, F., VEUCHELEN, L., GELDHOF, W. en VAN DER STRAETEN, T., *Cursus Energierecht*, 2012-2013, losbl., 213 p.

WERRING, L. (ed.), *EU Energy Law. Volume III – EU Environmental Law: Energy Efficiency and Renewable Energy Sources*, Leuven, Claeys & Casteels, 2006, 706 p.

3.3. Boeken

CAMERON, P. D., *Competition in energy markets: Law and Regulation in the European Union*, Oxford University Press, 2007, 772 p.

JOHNSTON, A. en BLOCK, G., *EU Energy Law*, Oxford University Press, 2012, 472 p.

KRUIJMER, H., *The non-discrimination obligation of energy network operators: European Rules and Regulatory Practice*, Cambridge – Antwerp – Portland, Intersentia, 2014, 218 p.

TALUS, K., *EU Energy Law and Policy: a critical account*, Oxford University Press, 2013, 352 p.

4. Krantenartikels

ABBELOOS, J., “Groene stroom kost extra”, *De Standaard* 26 oktober 2012.

PRUVOOST, E. en BELSACK, E., “Kyoto- Protocol verlengd tot eind 2020”, *Het Laatste Nieuws* 8 december 2012, <http://www.hln.be/hln/nl/2764/milieu/article/detail/1545973/2012/12/08/Kyoto-protocol-verlengd-tot-eind-2020.dhtml>.

“Groene stroom stuurt elektriciteitsnet in de war”, *De Tijd* 4 april 2013.

“Gascentrales: Plan-Wathelet dreigt uit te monden in juridische procedures”, *Knack* 18 december 2013.

Why is renewable energy so expensive?”, *The Economist* 6 januari 2014, <http://www.thegwpf.org/renewable-energy-expensive/>.

“Einde van subsidies voor zonnepanelen”, *De Standaard* 17 januari 2014.

“België hinkt achterop op vlak van hernieuwbare energie”, *Het Laatste Nieuws* 10 maart 2014.

WINCKELMANS, W., “Factuur voor groene stroom loopt op tot 1, 8 miljard”, *De Standaard* 11 maart 2014.

5. Onlinebronnen

“De strategie Europe 2020”, www.eutrio.be/files/bveu/media/documents/De_strategie_Europa_2020.pdf.

Raad van de Europese Unie, Conclusies van het voorzitterschap, 8/9 maart 2007, www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/nl/ec/93136.pdf.

Vlaamse Regering, “Nota aan de Vlaamse Regering”, www.ode.be/images/ODE/ebv_vlaams_actieplan_groene_stroom_0507081.pdf.

“België: Nationaal actieplan voor hernieuwbare energie overeenkomstig Richtlijn 2009/28/EG”, november 2010, www2.vlaanderen.be/economie/energiesparen/milieuvriendelijke/Nuttige_documenten/Nationaal_actieplan_HE.pdf.

“Vlaams actieplan voor het wegwerken van de juridische en praktische belemmeringen die zich kunnen voordoen in het kader van de realisatie van de Vlaamse groene stroom doelstelling”, <http://www.lne.be/themas/klimaatverandering/vlaams-klimaatbeleidsplan-2006-2012/archief/vlaamseklimaatconferentie/vorige-edities/werkgroepen-1/energie/eerste-vervolgtraject-opvolging-werkgroep-energie/belemmeringsnota.pdf>.

“Consultation on Priority Dispatch under the Renewable Energy Directive”, www.detini.gov.uk/consultation_on_priority_dispatch_under_the_renewable_energy_directive.pdf.

ANDOR, M., FLINKERBUSCH, K., JANSSEN, M., LIEBAU, B. en WOBEN, M., “Rethinking feed-in tariffs and priority dispatch for renewables”, april 2010, www.hks.harvard.edu/hepg/Papers/2010/Rethinking%20feed-in%20tariffs.pdf.

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, <http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/energie/#.U10K7o5L9Ut>.

“De strategie Europa 2020”, www.eutrio.be/files/bveu/media/documents/De_strategie_Europa_2020.pdf.

Europa Nu, “EU 2020- strategie”, http://www.europa-nu.nl/id/vicyffri83lm/eu_2020_strategie.

“Kyoto-protocol”, <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kyoto-protocol>.

“Klimaatconferentie Doha 2012”, http://www.europa-nu.nl/id/vj3zn11e3iub/klimaatconferentie_doha_2012.

“Europese klimaatvisie 2030: reacties”, 22 januari 2014, http://www.belga.be/home/?no_cache=1.

“Vlaamse overheid schrapt injectietarieven duurzame energie”, 24 december 2010, <http://www.belegger.nl/nieuws/98455/vlaamse-overheid-schrapt-injectietarieven-duurzame-energie.html>.

“Meer groene stroom vergt meer dan meer groene stroom”, www.sampol.be/samenleving-en-politiek/zoeken-in-sampol/123-2012/februari-2012/888-meer-groene-stroom-vergt-meer-dan-meer-groene-stroom.

“Opslag zonne-energie: stop de zon in een potje”, <http://habitos.be.msn.com/nl/duurzaam-wonen/opslag-van-zonne-energie-9176/>.

“Het Plan-Wathelet”, <http://wathelet.belgium.be/wp-content/uploads/2012/07/Plan-Wathelet-Elektriciteit.pdf>.

“Met de strategische reserve voltooit Melchior Wathelet de uitvoering van zijn plan”, 16 december 2013, <http://wathelet.belgium.be/nl/category/energie/>.

6. Websites

www.vreg.be

www.creg.be

www.brugel.be

www.CWaPE.be

www.ores.net

www.eandis.be

www.elia.be